

994

Leitzkau

- I. Meibomius, de Genuinis Historia Germani-
 cae fontibus.
 II. Ludewig, Germania Princeps postcarolin-
 gica sub Carolo I. Francorum Rege.
 III. Henricus auceps, Historia ancep-
 IV. Gundling, de Henrico Sturape, Liber sen-
 sularis.
 V. Ludewig, de Civitatum dispari nexu cum
 VI. Ludewig, de Juribus primatus Germaniæ.
 VII. Formula Brandenburgicæ Pactionis.
 VIII. Commentaria Politica rerum Ita-
 lensium C. R. I. libertæ urbis.
 IX. De Auspicio Regum.
 X. Sagittarius, Memorabilia Historiæ Lu-
 neburgicæ.
 XI. Ludewig, Jura valetudinarij militum
 emeritorum.
 XII. de differentiis Juris Feudalis con-
 muni atque Lusitici.
 XIII. de Jure Annatarum.
 XIV. de Obligatione Successoris
 in Principatus et Plantas.
 XV. Gundling, de Efficiencia Noces.
 XVI. de Feudo Vexilli.

16

DIATRIBA
EX IVRE FEVDALI
ET PVBLICO
DE
FEVDIS VEXILLI

vulgo
Fahn = Lehn

QVAM
AVSPICIIS RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DOMINI CAROLI

PRINCIPIS BORVSSIAE MARCHIONIS BRANDENBVRGICI
RELIQVA

P R A E S I D E

NICOLAO HIERON. GYNDLINGIO

I. V. D. SACRI TRIBVNALIS QVOD EST IN DVCATV MAGDEBVRGICO CONSILIARIO
REGIO IVRIS NATVRAE AC GENTIVM ITEMQVE ELOQVENTIAE ATQVE
ANTIQVITATVM PROFESSORE PVBL. ORDINARIO

IN FRIDERICIANAE

AVDITORIO MAIORI

DIE X. APRILIS c^o l^o CCXV.

PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

GEORGIVS GODOFREDVS Bönigke
HALENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
PROSTAT IN OFFICINA RENGERIANA.

(XVII.)

PRÆFATIO.

Non est publici ac feudalis iuris doctrina ita a Doctoribus polita, atque in clara adeo constituta luce, ut nihil addi, nihil demi, nihil proponi amplius, nihil queat emendatius. Scatent vulgares libelli innumeris erroribus: desunt sæpe auctoribus necessaria in hanc rem documenta: multa occurrunt audacius dicta, multa minus distincte scripta, haud pauca parum curate expensa. Vnde nouus studiosis hominibus aperitur campus, quo decurrant, & industriam exercent suam: possunt noua detegi, ac noua lumina magnis licet voluminibus, atque in celebritate versantibus immitti. Quod ut publico bono promouendo permissum cuique; ita nobis neuiquam censei debet interdictum, qui ad veritatis cognitionem enixo contendere studio non desistimus: gnari satis, neminem rerum ad eruditio-

PRAEFATIO

tionem pertinentium habere *μονοπώλειαν*, aut ita omnes in feudorum disciplina ac publici iuris prudentia coemisse merces, nihil ut residuum ceteris sit, aut inuehendum restet aliis, quod venum non exposuissent isti, isti, repetimus, quibus volupe est, de facultatibus suis sperare magnificentissime. Nos, vtut infirmitatis nostræ non immemores; tamen ea ratione in hac causa versatos deprehendet Lector, multa vt nunc intelligantur penitus, plura certius. Cuius postremæ vocis sensum sic tamen censeo inflectendum, vt certum sumatur huic doctrinæ conueniens, ac comparate tale; ne mathematica demonstratio mente depingatur, quæ a coniecturis abest, & in hac scena sæpe expectatur, aut optatur perperam. Quod si itaque sinceri quidpiam de feudis vexilli tulimus in medium, non dubitamus, consulturos boni, quibus veritatis indagandæ desiderium est, aut non omnis ademptus modestiæ sensus. Si quid erratum, dabitur, credo, venia, quam a semita declinantibus indulgimus sæpe. Ceteros, quos exagitat affectus & inuidiæ lancinant stimuli, facimus flocci, eosque pro absentibus habentes propriæ lubidini relinquimus quieti.

CON.

Conspectus Diatribæ.

§. I. II. Proponitur methodi ratio. III. Romani viros fortes hasta sepe donarunt, ac vexillis. IV. Sed apud Germanos potius hasta frameæque usus querendus. V. Quid framea? VI. Descendit a Germanico frum, fruma, frumam. Cæliæ ac Germani omnem summmitatem bryn appellarunt. Brenner. Pyrenæi. VII. Framea an Francorum brunia? VIII. Brunia an lorica? an galea? quod negatur IX. Hasta apud antiquissimas gentes potestatis insigne. Hasta sceptrum. Ven ditio sub hasta. Amazones cum hastis. Notatur Turnebus. X. Germanis framea seu hasta nobilitatis atque auctoritatis symbolum. XI. Framea flammula ornata. Framea Childerici. Fahn neta unde? fanon quodvis operimentum, aut linteum significabat. Prelatio vexillorum honoris causa. XII. Hinc Fan veteribus Gothicis Dominus: quod copiose ostenditur. Fan DEVS. Tan-

fan DEVS inter abietes. Malo uendus apud Tacitum quis? Fan diabolus. Scythæ veteres & Slavi Pan quoque Dominum vocitabant. Panowie. Banus Croatiae. XIII. Quia igitur hasta vexillifera potestatis signum hinc fexda potestatis hoc tradebantur symbolo. XIV. Potestas referebatur ad tractum. XV. Unde tot cum vexillis, baculo, hasta inuestitura. Notabilis Pippini baculus, quo Thessalonem inuestituit Rotum. XVI. Banni vox: que varie significationis. Bann / Gebiet. Bund / Bond. XVII. An in iudiciis adhibita vexilla? Affirmat Obrechtius, qui ab aliorum obiectiõibus defenditur. Mahl / mallus unde? Handmahl. Leges Frisorum Pfstallbomicæ. Vexilliferi iustitiæ. Bandereti in ciuitatibus. Cur vexilla in iudiciis deserunt? Baculi tamen adhibiti. Et ab Gerichte. Stapholum. Stabulum iudicium. XVIII. Qui potestate pre-

CONSPECTVS DIATRIBÆ.

preerant banneris vocabantur. Vexillum an recte symbolum colati feudi dicatur? Defenditur Schlegelius. XX. Reges gladio inuestiti. Peculiaris Regis Bohemia inuestitura per vexilla. Privilegium Bohemi. XX. Episcopi inuestiebantur sceptris, quamvis conferretur feudum vexilli. Sceptrum ex Italia a Calixto II. Pontifice. Ibi Principibus noue creatis sceptrum in manus datum: exempla rariora, ubi vexillis inuestiti Ecclesie Presules: hodie simbolo uniformi seculares & ecclesiastici feuda accipiunt. XXI. Chiffletius Marchiones gladio inuestiri scripsit: quod negatur. Non omnes, qui gladiis comparent in sigillis, gladio etiam sunt vestiti: nec verum, Duces solos sic fuisse feudis suis iniuriatos. XXII. Comites etiam eiusmodi signis in possessionem beneficiorum suorum missos demonstratur, & coniectura proponitur, quare forte in feudis maioribus gladius nonnunquam adhibebatur. Casares soli ius gladii conferrebant ordinarie: quod binis diplomatis ostensum. Comites, ac Senatus in ciuitatibus olim non poterant ius gladii conferre in inferiores iudices, multo minus communitatibus dare de nouo. XXIII. Baro quid? Etymologia voca. Habent & illi feuda

vexilli. Banner, Herr. Edles Banner. Banderetus. Explicatum vocabulum ambiguum semper-frey. Speculi Suenici locus dubius expositus. Semper-Leute. Consilio Antonii Matthæi nepotis notata. XXIV. Equites carerebant feudis vexilli. Non gaudebant regalibus. Iurisdicatio criminalis noue collata. Origo nobilium imperii. Quare laxior ius potestas concessa? Ministerialis minoris dignationis, quam eques. Feuda lorica, clypei. Clypeis aliquando conuocati milites inferiores. Distincti a Baronibus nobiles. XXV. Questio vtrum ciuitates alodia, an feuda, parum coherens. Ciuitates imperii an olim in feudum data? Senatui nullum ius hanni. Nunc ex perpetua commissione, aut etiam in aliquibus castris prædictisque iure feudi. Singulare Bauaricæ Ducis ius in Ratibonensi ciuitate. Quo sensu habeant nunc feuda vexilli? XXVI. Quando insignia in vexillis cooperiri? Baluzii ac Casanoue opinio examinata. Ottonis Sperlingii coniectura. Defensa sententia, insignia certa ab expeditionibus prouenisse cruciatis & iure in imperii terras hereditario. Antonius Matthæi notatus. I. I. Chiffletius commendatus. XXVII. Plura vexilla tur oblata

CONSPECTVS DIATRIBÆ.

Et recepta? An vexilli simbolo
dominium translatum? an pos-
sessio? Doctorum nuge explosa.
XXXVIII. Locus inuestitura sub
dio. cur? inuestitura in templis
& cameris prohibita. Curia
feudalis primaria Norberga.
Primorum comitiarum ius, quod
adhuc Noricis saluum. Prima-
riarum precum species singularis.
XXXIX. Vexilla varii coloris. It-
teris notatus. Peculiare Wirt-
tenbergcorum Ducum vexillum.
Ineptia de Germanorum auri-
flamma. XXX. Mauritius Ele-
ctor an vexillis ultimo inuestitus
solemniter? Negatur. Mullerus
e Mullero confutatur. Augustus
Electo post Mauritium usdem
solemnibus inuestitus. Bohemiae Re-
gum & Austriae Archiducum priui-
legia. Cause intermissi ritus va-
riae. Potissima, quia non ampli-
us comparent per se: qua appa-
rentia olim necessaria. XXXI.
Etiam Comitibus ea iniuncta:
quod probatur diplomate. Ducum
vexilla a Comitum vexillis diuersa.
XXXII. Proceres signa portantes.
Quare testes adhibiti? Inuestitu-
ra littera olim rarae. Nec sem-
per exorta. XXXIII. Vexilla
lacerata. Bohemiae Regum pri-
uilegium. deuestire quid? refuta-
tio feudorum quomodo facta?
Significatio dispersionis & lace-
rationis ambigua. Proposita va-

riae coniectura. XXXIV. Vicari-
us conferendi feuda vexilli
in interregno interdictam: at
dubium, quid significet in aurea
bulla feudum vexilli? Exem-
plum Comitis a Palatino vicario
vexillo inuestiti. Speculi Suetici
ambigus locus explicatus. Vnde
aurea bulla de feudis vexilli solen-
ni apparatu concedendis explica-
tur. Varia argumenta adducta.
Comites nunquam sub dio inue-
stiti. Rationes Boecleri, quare
Principum vestitura adeo solen-
nis? §. XXXV. Potest tamen
Cesar speciali mandato vicariis
ius inuestiendi permittere: vti
permisit interdum aliis Princi-
pibus. De Episcopo Lubecensi
Holsatum inuestiente singula-
ria. Diplomata inedia pro-
ducta: & tota res collocata in
aprico, nonnullorum Doctorum
nouis detectis. Misnie Marchio-
nes an vicaria opera Ruthenos
Comites inuestuerint. §. XXXVI.
Confutati qui Rege absente vica-
riis ius inuestiendi sine peculiari
mandato tribuunt. §. XXXVII.
An indultum a vicariis peti que-
at? Quid? si non petatur. Di-
stinctio inter feuda vexilli & re-
liqua minora. An principes ob-
stringantur petere? an Comi-
tes? §. XXXVIII. Inanis di-
sputatio, an iam citatis viuo Im-
peratore Principibus conferant

CONSPECTVS DIATRIBÆ.

Vicarii inuestituram? XXXIX. Ius inuestiendi quo sensu vocetur reservatum Cesaris? An per inuestituram conferatur superioribus territorialibus? XL. Feuda vexilliper se olim individua. Ius primogeniture in successione. Quando dividi coepta territoria. Ludolphi opinio considerata. Hertius notatus: & ex alio fundamento iterum contra Ludolphum defensus. §. XLI. Feuda vexilli initio masculina non feminea. An feudum vexilli femineum repugnet rationi? In Gallia, Burgundia, Belgio feuda feminea. Mascula Philippi Boni responsio Sigismundi feciali data. In Allemannia & Saxonia rarissima exempla. Ergo ibi non presumuntur. §. XLII. Territoria imperii cum iurisdictione ac regalibus virum

presumantur allodia, an feuda? Status questiois rite formatus. Inepta questio, num terra ab imperio non dependens sit allodium, an feudum? Inuestitura omissio non probat omnimodam libertatem. Distinctio inuestiturae in expressam & presumentam seu tacitam. Feuda solis, Varia dubia discussa. §. XLIII. Feudum vexilli an involuat dignitatem regalem? Hertii sententia considerata. Non solis Longobardis haec formula loquendi propria. Conciliatio dissentientium tentata. §. XLIV. Corollarium: an Cesar solennem inuestituram sub dio denno possit exigere atque illam introducere? Quod variis argumentis negatur: quamvis, cum feudum conferretur, id sibi possit stipulari.

DIA-

DIATRIBA EX IVRE FEVDALI
ET PVBLICO

DE
FEVDIS VEXILLI,

vulgo

Fahn = Lehn.

§. I.

Si more in scholis recepto, quam de feudis vexilli conscribimus, adornare dissertationem vellemus, multa de feudis generatim forent præmittenda, varia de vexillis variis coaceruanda, Lexica vniuersa, aut saltem plurima euoluenda, vt sic cumulus fieret, multarumque ad scopum non pertinentium rerum farrago. At sæpe homines externi nostratibus peruersum hoc scribendi cacœthes seuere exprobrarunt. nec immerito credo, quoniam non tam scribenda sunt, quæ scimus, quam quæ facere non nihil ad propositum nostrum videntur.

A

§. II.

§. II.

Ergo igitur id in primis docebimus, quid significauerit vexillum, quare tali symbolo feuda sint tradita, quibus, quando mos defierit, vsumque harum obseruationum adiciemus sane luculentum.

§. III.

Et primum quidem, si in Romana ire luberet castris facile foret demonstratu. Romani enim viros fortes hasta saepe donarunt, vexillo, eoque puro, vel caeruleo, vel aureo, vel argenteo. Saltem id *Festus* adnotauit voce *hasta*, quid? quod *Marius* apud *Sallustium* in bello Iugurthino inter vsitata militum praemia hastas & vexilla recenset. Vtrumque praemium *Aurelianus* post bellum Gothicum & *Probus* post Sarmaticum ab Imperatore *Valeriano* acceperunt, teste *Vopisco* in *Probo* cap. V. & in *Aurel.* cap. I. Et est in marmoribus Oxoniensibus inscriptio, quam *Hugo Cholmley* Baronettus *Seldenianis* donariis adiecit, in qua *Publius Bestus* *Publii filius Quirinus Betuinianus* A. C. *Marius Memmius Sabinus* ab Imperatore *Trajano* CORONA MVRALI. VALLARI HASTIS PVRIS VEXILLO ARGENTEO dicuntur donati: Cui simile videtur marmor a *Grutero* relatum, ubi *Caio Iulio Corinthiano* ob virtutem suam Sacratissimi Imperatores Coronam muralem, hastam puram & vexillum argenteum insigne leguntur dedisse: vt taceam, quae *Humphredus Prideaux* in explicatione Marmorum Oxoniensium p. 142. & *Salmastius* ad *Vopiscum* p. 648. seq. congesserunt.

§. IV.

Sed non placet a Romanis repetere, quod in medio Germanorum, etiam antiquissimorum, inuenimus. Ipsum hic *Tacitus* allegamus, qui de framea, vel hasta nostratium varia adnotauit, cui deinde lintea sunt adiecta. *Arma*, inquit de M. G. cap. XIII. *sumere non ante cuiquam moris*

moris, quam ciuitas suffecturum probauerit. Tum in ipso concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus, scuto frameaque iuuenem ornant: hæc apud illos toga, hic, primus iuuentæ honos; ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ. Et cap. VI. Rari gladiis, aut maioribus lanceis vtuntur. Hastas, vel ipsorum vocabulo frameas gerunt, angusto & breui ferro; sed ita acri & ad usum habili, vt eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus, vel eninus pugnent. Et eques quidem scuto frameaque contentus est. Atque ait auctor, frameæ vocabulum peregrinum esse, hoc est, Teutonicum: quod & verum est. Nam Tacitus scire sine dubio debuit ac potuit, ad quod idioma pertineat vox *framea*.

§. V.

Saltem negari non potest, esse apud nos opificum instrumentum satis notum, quod vocatur *Psirimm* / unde *anspsirimmen* / *anspießen*. Quocirca recte Tacitus frameam *hastam* interpretatur *einen Spieß* / *pilum* ferro subtili trigono præfixum, *eine Picque*, *ein kurzes Gewehr* / cuius figuram Ioannes Iacobus Chiffletius in doctissimo tractatu p. 219 expressit, quem Anastasin Childerici præscripsit. Fuit enim eius generis telum in tumulo Childerici, *Torvaci* conditi, cum variis insignibus inuentum. Ex quo elucet, minus recte *Isidorum* frameam dixisse gladium ex vtraque parte acutum, aut spatham, aut rhomphæam. Tacitus namque aliud in sua framea obseruat. Causa, quare gladium appellauerint, aut *SpouPalav*, forte fuit, quod Martis insigne alias gladius sit, cuius manum *Iuuenalis* Satyra XIII. v. 75. framea impleuit. Sed probandum est primo, non potuisse Poetam externum armorum genus Marti accommodare: quin memorat *Harduinus* in *numis Prouinciæ* p. m. 863. vidisse se *Turonii* apud *P. Albaretum* Societatis Iesu consortem Cæsaris

ris Aureliani numum, in quo Mars capite galeato cernitur, tenens finiftra haftam, Orbem Romanum offerens Aureliano: hanc *Iuuenalis* frameam dixit. Occurrit apud eundem *Harduinum* alius numus Imperatoris Hadriani, in quo ipfa Germania tunicata dextra haftam, læua ramum tenet. Hafta vero celebris Teutonum framea est.

§. VI.

Vnde mirari subit, voluisse nonnullos originem vocis a latino *fremere* derivare, ut *Iulianus* aut a *frendere*, quemadmodum *Isidorus*: cum tamen *Tacitus* ad idioma Germanicum eius natales referat. Si coniecturæ locus relinquatur, dicam, a monofyllabo *fram*, *frum*, *frumam*, quod apud Gothos significat primum, præcedentem, vocabulum descendere: quandoquidem is, qui præcedebat, frameam gestabat. *Der Framiste* / vel *frumste* sonat excellentem. In lingua antiqua Cambrica *brenny* Principem exprimit ac Regem, quod apposite *Boxhornius* obseruat. Germani ac Celtæ omnem summmitatem *bryn* & *bren*, quin Dominum *fron*, *Otfridi* imitatione, vocant.*) Vnde forte *Brennus* Gallorum Dux summus fuit. *Brenner* montem altum indicat. *Pyrenæus* Celticum est: quod Romanorum pronuntiatio deformavit haud dubie. Nec ambigo, quin etiam *brennen ardere* ex eodem fonte fit deriuandum: adscendit enim ignis, eminet, atque emicat super omnia. Ab hoc vero Latinorum *pruna* provenit. Quod iis peregrinum vix videbitur, qui e *Dionysio Habycarnasseo Lib. I. Antiqu. Roman. c. 89.* tenent, ad Romuli aylum insignem Celtarum Germanorumque manum peruenisse. Quo factum, vt lingua Romulidum e Græco ac Celti-

(*) *Fron*-*Beit*, nam est dominicum corpus, *Fron*-*Altar* dominicum altare, *Froa* domina, seu *frea*, *Frohnen* dominicam operam facere,

Celtico sermone coaluerit : quod *Pezron* doctissimus in Gallia Abbas in tractatu, quem de antiquitate nationis & linguæ Celtarum Parisius vernaculo sermone anno 1603. in publicum emisit, fere olfecit. In eo tamen a viro clarissimo haud temere recedo, quando a framea vocem fremere deduxit. Tam enim hoc est inficetum, quam cum a fremitu deriuatur framea, aut a frendendo.

§. VII.

Id autem leuidensē videtur, quando nonnulli litterarum *f.* & *b.* commutationem ferre nolunt. Est enim notum, Allemanos dicere *Pfaffen*/ Saxones *Papen*/ alios *fassen*. Beta, ph. *Beta* *f.* ob varias causas miscetur, ac permutantur. Taciti framea Francis brunia, itemque bronnia appellatur. Danis *brynthwara*, seu *spiot*. Postremum *spiot* & nostrum *Spieß*/ five *spioß*/ idem significant. Thwara Germani *Behr*/ *Bewehr* nominant. Quod ex parte Magnus Olavius in Lexico Runico vidit : omnium autem optime *Thomas Bartholinus*, Thomæ filius, Haffniensis Academiæ Professor demonstratum dedit, qui eiusmodi Brynthwarum antiquitatum Danicarum de causis contemptæ a Danis adhuc gentilibus mortis Lib. II. cap. VII. p. 365. lit. A. æri curavit incidi.

§. VIII.

Vnum est, quod nonnihil dubii relinquere in animis legentium possit. Constat quippe, *Cangium*, *Spelmannum*, *Pithocum*, *Lindenbrogium*, secundum veteres glossas, bruniam pro lorica venditasse : ac pauci sunt, qui ab hoc significato sese abalienauerint. Sed ego vero in alia omnia eo & bruniam esse illam Francorum Teutonumque frameam non sine causa adfirmo. Vix enim aptum ex nomine indicium sese prodit, quare brunia significare lorica debet. Quanquam enim sunt, qui a voce *berennen*

circumdare deducant; tamen hæc vox ab armis potius, quam arma ab illa videntur originem sumfisse. Vt autem frameæ speciem exprimat, rationes sat graves sunt, quas adduximus. Nec prætereundum, ipsum tandem *Pithocum*, qui loricam interpretatus est, de eo significato dubitasse. *Veteri enim inquit, in Glossario Salico p. m. 710. Saxonum lingua Bryn galeam notasse inuenio.* Rectius rationes subduxisset si frameam, vti ostendimus, per brynnam, seu bryntham indicari scripsisset, *Isidori* testimonium, qui sæculo VI. vixit, quamvis non probemus absolute, tamen vtiliter contra ceteros accipimus, qui loricam sibi imaginantur, quum is gladium ancipitem, seu rhomphæam interpreteretur. *Isidori* autem tempore brunia, seu brunæ in usu fuerunt: cuius descriptio saltem thoracibus non faret. Gladii ancipites, seu rhomphææ facilius cum framea confunduntur, si demas hastile, seu contum, quam loricae cum gladio. Laudatus *Bartholinus* vero ex *Eigils Saga* evidentibus signis probat, per *brynthwarum* hastile intelligi. *Scaptid var eigihærra en tacka matti hendi til fals ok turduliga digrt, jarnteim vari falnum ok scaptia allt jarnvasit. Van spiot voru Kollut-brynthwarar: hoc est, eodem Bartholino interprete, Hastile non longius erat, quam ut predictum interstitium attingi possit manu. (erecta, extremo hastilis in terram defixo) Interstitium oblongum fuit & ferreum. Lignum laminis ferreis circumdatum erat. Istiusmodi haste dicebantur Brynthwahræ.* Hæc descriptio maioris mihi auctoritatis videtur, quam omnium Lexicographorum sine auctoritate loquentium consensus; in primis, cum etymologia brunia robur conjecturæ addat. Accedit, quod loricis veteres non videntur vsi: Vestes e circulis ferreis contextæ recentioris æui sunt. In arcu triumphali, qui haud procul ab Arausione est repertus, quem-

que.

que Iosephus de la Pise exacte depingi in *historia Principum Aurasionensium*. p. 27. curauit, quod is prælium Marrii cum Cimbris commissum fatis affabre repræsentaret, non apparent loricae, non thoraces, sed hastæ, Danorum ac Gothorum brynthis similes, & Francorum frameis. Posteriori tempore, non diffiteor, chalybe pectus contra gladiatorum ictus præmunire: neque hoc statim inualuit, sed tum demum, cum thoraces e bubulo corio ictibus excipiendis non viderentur sufficere. Et ne loricas Germanis vel Francis vitatas sine teste me negare dicas, ecce Agathias apposite Lib. II. histor. *Parabilis*, inquit, *est quantum intelligo, gentis illius (Francicæ) armatura, nec multis opificibus indigens, sed ab ipsis, quibus gestatur, facilis, si quid laxatum sit, reconcinnari. Loricas & tibiata plane ignorant, intecti caput plerique, pauci galeati præliantur.* Tacitus paucis Germanorum loricas tribuit: in quibus sine dubio ii solum fuere, qui Rheno proximi, aut nostri intuitu habitauerunt trans Rhenum. Quod argumento est, falli omnes bruniam pro lorica habentes. Ceterum nec brunia galea est: quod *Luthero, Pitheco, Meibomio* in mentem venit, atque *Strauchio* in Dissertationibus ad Taciti Germaniam p. 65: itemque *Voffio* de vitis latini sermonis: p. m. 60. 73. maxime cum in legibus Athelstani Regis Anglo Saxonis galeæ a brynthis, seu byrnis distinguantur. Nominat is cap. XXXI. *Byrne and Helm / und vsergûlbnin Schwert* / id est, *byrnam & galeam & inauratum gladium.* Cui adicias licet versus *Otfridi* Evangel. lib. V. cap. I.

*Ist uns das girusti
Brunia a la festi,
Ioh ist uns helm, ouch ubarthaz
Ioh Wasan a la Wasaz*

Nec

Nec prætermittenda charta apud *Albertum Miræum Cod. piar. don. cap. XXI.* ubi legitur: *Bruniam unam & Helmun cum halßberga cetera*, idque repetitur post paucas lineas. Quibus præpositis aliter nunc, ac vulgo fieri solet, verba diplomatis, quod *Stephanus Baluzius* in Appendice ad notas *Capitularium* edidit, quodque *Carolus M.* Ioanni cuidam Saracenorum victori dedit, expono: *Et inuenimus in ipsa epistola insertum, quod Iohannes ipse super hereticos siue Saracenos infideles nostros magnum certamen certavit in pago Barchinonensi, ubi superavit eos in locum, ubi dicitur ad Ponte, & occidit iam dictos infideles, & cepit de ipsis spolia, aliquid exinde dilecto filio nostro obtulit, equum optimum & brunia optima & spatham Indianam cum techa de argento parata &c.* Brunia optima sunt frameæ, seu hastæ optimæ: quemadmodum in omnibus Capitularibus & formulis, ubi id verbi occurrit.

§. IX.

Sed iam vero usus excursus de framea ostendendus est: quod facio. Hasta quippe apud Germanos & veteres fere omnes regiæ, vel publicæ potestatis inigne fuit. De aliis gentibus locum *Iustini Lib. XLIII. cap. III. n. 5.* memorabilem cito: *Per ea adhuc tempora (cum Sabine raperentur) Reges hastas pro diademate habebant, quas Græci σκήπτρα dixerunt. Nam & origine rerum veteres pro Diis immortalibus hastas coluerunt: Ob cuius religionis memoriam adhuc DEORUM simulachris hasta additur.* Hinc *Homero* Reges dicuntur *σκήπτροι*. Plura *Turnebus advers. Lib. XXII. cap. XII.* congeffit; ubi tamen in erroris insidias incidit, quando mulieres non solitas hastas gerere adfirmat, *Berneggerus* ad *Iustini* locum *Apollinaris Carm. II. v. 432.* allegat: ego numum commendo, quem *Carolus Patinus* vir celeberrimus in *Tbesauro* exhibet, in quo Amazones cum hastis & bipennis

nibus, aut pelta contra *Turnebum* testimonium dicunt. Et hic vero ab *Arriano* deceptus est, qui *Amazones* secures, vice hastarum, gessisse docet *lib. VII. de Alexandri expeditione*, cuius verba, quia nimis videntur longa, studio omitto; atque interea *Hippocratis* ei testimonium in libro de aere aquis & locis, oppono: ἰππαστοῖσι τε καὶ τοξοῦσι καὶ ἀνορθοῖσι ἀπὸ τῶν ἰππῶν. Equitantque & arcu sagittas excutiant ac hastas manu torquent. Nullus dubito, quin inde etiam venditio sub hasta apud Romanos sit deducenda: bona enim publica auctoritate venientia hasta posita, præcone prædicante, plus licitantibus addicebantur: quod *Iunius Rabirius* libro singulari de hastarum auctiorumque origine copiosius ostendit, quem *Ioannes Georgius Grævius* Tomo III. Antiquitatum Romanarum inseruit.

§. X.

Germanis vero adeo illud auctoritatis familiare signum fuit, ut, quemadmodum supra e *Tacito* probauimus, tum demum pro parte Reipublicæ haberentur iuuenes, si frameam, hoc est, hastam accepissent. A quo more non videntur recessisse maiores nostri, cum sibi Reges ex virtute, ac deinde e nobilitate fumerent. *Gregorius Turonensis* de *Guntrammo Rege* Lib. VII. cap. XXXIII. Data in manus *Childeberti* hasta, ait: Hoc est iudicium, quod tibi omne regnum meum tradidi. Ex hoc nunc vade & omnes ciuitates meas, tanquam tuas proprias, sub tui iuris dominationem suscipe. Idem de eodem *Aimoino* tradit Lib. II. cap. LXVIII. Hastam, quam manu gerebat, nepoti tradidit, inquit: Hoc amantiſſime nepos indicio noueris, te mihi successurum in regno. Id amplius obseruandum, hastam, sceptrum, virgam, baculum, fustem eiusdem significarus esse. Non opus est in hanc rem nouis argumentis. Adtulit *adamantinus Cangius*

B
quam

quam plura, quæ non exscribo: nec defuit in hoc demonstrando *Chiffletius*, cuius Anastasin Childerici evolvat precor p. 106. His iam scriptis, deprehendi, in dubium vocari a nonnemine *Chiffletii* opinionem: quod sceptrorum alia figura sit atque hastarum, seu framearum. At statim quoque animaduerti, non esse videndum, quid peregrino sit adiectum artificio, aut etiam domestico, quam quæ initio fuerit sceptrorum & baculorum forma. Ipse *Chiffletius* varias imagines Francorum Regum cum sceptris exhibuit, quæ in summitate sæpius in frameam definunt: ut alia exempla omittam. Ceterum moneo, effoscos cum Childerici feretro annulos Regis huius effigiem, cum framea seu hasta, quam manu tenet cernitur, præ se ferre.

§. XI.

At nunc nonnihil superaddam, quod *Chiffletius* non vidit, & si vidisset, copiosiori forte commentario illustrasset. Est illa hasta signifera. Vti enim Romani hastis suis; ita gentes fere omnes, & in primis Franci regni virgæ funem primum, deinde lintei particulam in extremitate adiecere. Ab hoc signa militaria vexilla denominabant, uti Germaniæ populi a bando, *binden* / *fanon* eius generis hastas *Fahnen* / *Panners* / *Banners* appellasse certum est. De fune hastis alligato varia notata digna e Romanorum annalibus in medium adtulit *Henricus Dodwellus* in doctissima dissertatione, quam post eius fata de *Parma equestri Wowardiana* in vulgus ante biennium edidit Thomas Hearne. Germani quodvis operimentum, aut linteum, fannonis nomine insigniunt. Ipsa mappula *Otfrido* Monacho Wissenburgenfi *Tischfahnon* dicitur. Sacerdotis indumentum vulgo phanonem appellari *Rhabanus Maurus* de institutione cleri-

ricorum cap. XVIII. adfirmat. Fallor, an *Neßgewand*/siue *Neßgefand*/*Gewand*/ eius rei indicium præbent? Minimum id puto apparere, non esse, quod quis magno labore originem vocabuli fanonis, seu *Fahnen* / *Panner*/ vestiget. Saxones littera *p.* vtunrur, vbi Allemanni *f.* vsurpant, seu *pb.* In hoc autem ad vnum consentiunt omnes, hastam linteo, vel alterius panni frusto superne ligatam fanonem, seu *Fahnen* fuisse dictam. Iam vero pro explorato habemus, præcipuos ex nobilitate & qui de republica bene merebantur, aut pars eius fiebant, eiusmodi framea a plebeiis sese secreuisse. Hinc Regibus quoque vexilla legimus prælata. Adscribam *Gregorii Turonensis* locum illustrem de Guntramno Rege *Lib. VIII. cap. I. Sed cum ad Aurelianensem urbem venisset, processit in obviam eius immensa populi turba cum signis atque vexillis, cauentes laudes.* Eodem honore postea populus Episcopos, vtpote Dominos suos, affecit: quod ex eodem Turonensi facile foret ad demonstrandum. Hic mos in quam plurimis ciuitatibus hodiernum perdurat: eaque de re exempla prostant infinita. Lege iterum *Salmasium* ad Vopiscum loco supra allegato.

§. XII.

Sed ad alia properamus. Animum namque, induco, veteri Gothorum Germanorumque omnium lingua dominos fan, fanins esse propterea appellatos. Est in versione Viphilæ Luc. I. v. 28. *fan miht thus* Dominus tecum: & Matth. VII. v. 26. *Managai quithand in gainamma daga: Fan, Fan Manche werden an jenem Tage sagen Herr Herr.* *Quethan*, Allemannis atque Helvetiis inprimis, dicere significat, seu canere. Et notat *Franciscus Iunius* in Glossario Gothico, gentes Septentrionales supremum numen nomine Fan honorasse. Quod iis persimile veri videbitur, qui Tanfanam in Maris,

de quo templo *Tacitus* nonnulla stilo consignauit, in memoriam sibi reuocant. *Tanfan* est DEUS in luco inter abietes. At nec pueris obscurum est, maiores nostros lucos ac nemora consecrassse. Quod de Tanfana ad firmamus, primus *Loccenius* in Antiquitatibus Sueo-Gothicis animadvertit, & ex eo *Hertius* in *notitia Veteris Germaniæ populorum cap. III. n. VI p. 33.* Nostrum est, addere in transcursu locum Tanfanæ, cuius vestigia etiamnum supersunt. Ac faciam id quidem Clarissimi *Hermanni Adolphi Meindersii* verbis, qui in dissertat. II. de Religione Saxonum gentiliuni p. 125. *Durat*, inquit, adhuc nomen *Tanfana* in veteri vico *Borgholzhausen* / prope arcem vetustam siue castellum *Ravensberg*, unde totus Comitatus nomen habet. Quod vulgus, siue incolæ *Dempffsanne* vocant, prope ecclesiam Parochialem ibidem: & putant, locum, iam aquis repletum, extinguendis ignibus olim fuisse consecratum: sed male, & contra usum vocabuli Germanici. Quis enim tamen locum aquis plenum eine *Dempffsanne* vocat? Vocabulum illud absque dubio a *Tanfana* celeberrimo in *Marsis* templo desumtum & corruptum a vulgo, antiquitatis patriæ & vetustatis ac historiæ ignaro. Id solum latuit Virum doctissimum, *Fan* DEUM, seu dominum signasse. Quo obseruato diffidium facile euanescet, Deane fuerit, an DEUS, quem coluere *Marsi*. Nec ambiguum erit amplius, quis fuerit Malouendus *Marforum Dux*, de quo *Tacitus Annal. Lib. II. cap. XXV. n. 2.* nonnulla memoriam producit. Malouendus est *Satrapa Marforum*. *Malus*, *Maal* / significat iudicium, legem, siue iudicii locum. Vendus est nostrum *Fan*, *Fand* / *Fend*. Nec de nihilo videretur, quod amplius adiicit *Iunius*, Gothos, cum superstitione pristina se abdicassent, & Christianæ religioni nomen dedissent, malo genio *Fani* elogium reliquisse.

Qui-

gitare, quo morum quædam regnabat simplicitas. Signum regiminis hasta est, framea, virga, baculus, fustis, vti demonstrauimus. Hastæ alligatum erat signum, linteum, pannus, pannulus. Quocirca relinquitur, vt feudum potestatis in Regno non nisi per vexillum, seu hastam signiferam ordinariè tradi poruerit, atque simul terra, cui officium erat adnexum.

§. XIV.

Terræ mentionem studio fecimus, non quidem, quod totus semper tractus vasallorum dominio ac proprietati fuit addictus; sed quod in eo exserere illa sese potestas debuit, quam a Rege accepere. Quis enim dixerit, totius terræ Dominos factos fuisse Bauariæ, Saxoniarumque prouinciarum Principes? Solus Turcarum Imperator tali in suis imperio dominioque pollet. Germaniæ Vasallis satis erat, frui, in præmium laboris, nonnullis beneficiis: cetera imperio potius, & auctoritate attingere, quam proprietate complecti. Quod & Capitularia docent. Quibus animaduersis, plures sane errores deuitantur, siue periculosi, & obscurandæ feudorum ac publici iuris disciplinæ apti. Interea nemo diffitebitur, & feuda cohærere terris & terras feudis. Honor, quo Rex suos dignatur, ad certos tractus, pagos, & prouincias interdum adstrictus est. Honorem dico, non tantum, quia veteres ea voce vsi sunt, sed & quia is, qui tali beneficio donabatur, munus publicum regni subibat, cui honor, potestas, veluti comes indiuiduus, erat adiunctus. At istud vero hasta signifera tradebatur, & cum eo simul terra, qua vel frui vasallus, vel præesse eidem cum imperio debebat.

§. XV.

Igitur tot cum vexillis occurrunt inuestituræ, tot traditiones cum hasta, a qua flammula in Germaniæ regno, aut aberat nunquam, aut raro. Ita Faustus in
vita

vita S. Mauri de Theudeberto Rege: *Vocans ad se nepotem ipsius Flori, nomine Andrannum, dedit ei per sceptrum regale, quod manu gestabat, quacunque Florus patruus eius ex regali possederat dono. Antea vero obseruauimus sceptrum, virgam regiam, baculum, hastam, fustem illo tempore promiscue sumi. Nunc Ditmari locus excutiendus est, qui, quod hactenus adstruximus, perspicue monstrat. Henricus II. inquit p. m. 377. inde per Turingia, orientalisque fines Francie transiens ad Ratisbonam venit, ibique, regali habito placito, militi suinet, generoque Henrico XII. Kalend. April. cum omnium laude presentium, cumque hasta signifera Ducatum dedit. Otto Frisingensis vero Lib. II. cap. V. ad morem curiae huiusce verbis prouocat: Est consuetudo Curie, ut regna per gladium, prouincia per vexillum a Principe tradantur, vel recipiantur. Idem Frisingensis de singulari inuestitura a Lothario & Innocentio II. peracta L. VII. cap. XX. verba faciens: Præterea, inquit, in dando Ducatu Apulie Reginaldo, seu Ranulfo viro forti ac nobili, inter Imperatorem Lotharium & Romanum Pontificem pene controuersa orta fuit, utroque Ducatum Apulie sui fere iuris affirmante. Quae lis consilio tandem hoc modo decisa dicitur, ut in dando Duci vexillo uterque manum adhiberet. Possent aliquis hanc inuestituram simultaneam vocare activam: quod, nisi me animus fallat, tanquam peculiare iam Schilterus in Commentario ad Ius Feudale Saxonicum & Allemannicum animaduertit. Eodem referenda Friderici I. Imperatoris constitutio in fauorem Henrici Austriae Ducis, Ratisbonae a. 1056. data: Dux Austriae principali indutus veste, superposito pileo Ducali, circumdato sero pinnito baculum habens in manibus (hoc est, interpretante Ioanne Iacobo Chiffletio, in Commentario Lothariensi p. 97. ha-*

hastam signiferam) equo insidens & insuper more aliorum Principum imperii conducere ab imperio feuda sua debet. Nam etsi nonnulli Austriacum istud diploma falsitatis arguere praesumunt; ego tamen nunquam inducere animum potui, ut temere adfirmantibus calculum adicerem. Nec vilipendendum, quod in diplomate Wenceslao primo Luxemburgico Duci a Carolo IV. Metis a. cl̄CCCLIV. dato legitur; Decernit enim, ut Wenceslaus frater Dux & eius heredes ac successores Luxemburgi Duces, Ducatum seu Principatum Luxemburgensem ab ipso, nec non Serenissimis Imperatoribus, seu Regibus Romanis successoribus suis & ab ipso Romano Imperio, quoties oportuerit, debita solennitatis honore & VEXILLIS, uti moris est, & solita reverentia suscipere debeant: ut taceam alia atque innumera exempla. Tantum vnum mihi succurrit, ubi hasta non vexillo, sed vultu humano fuit ornata. Sic enim de Tassilone Bavariae Duce Annalista Nazarianus ad a. l̄CCCLXXXVII. Tassilo Ducatum, quem a Pippino Patre quondam acceperat, Victori filio Carolo reddidit cum baculo regiminis eius prius adtributi symbolo, in cuius capite similitudo hominis erat, & effectus est Vassus eius.

§. XVI.

Quæ cum ita sint, patere iam censeo, unde banni vox sit exorta. Hasta enim signifera regiminis symbolum est. Bannerium, fanon, bandum cum simul incidunt. Bannire significat praecipere, vetare, citare. Unde Heribannum citatio ad sequelam. Bant nostra dialecto effertur ein Gebiet/eine Herrschaft. Hinc Bratusbantius, Brabant/ aut Breytband/ aut Brachbant/ Teisterbant. Bannum sanguinis est iurisdictio alta, maior: banniti, banditi sunt personæ e limite imperii nostri eiectæ, aut tali nota signatæ, ut a quocunque occidi, aut capi & ma-

magistratui offerri ad puniendum possint. Bannales homines sunt ad certum tractum pertinentes. Apud Anglo Saxones *Bunds / bonds* vocantur limites, termini, metæ. *Guilielmus Somnerus* Cantuariensis a Saxonico *band / binden* deducit in Glossario, quod Scriptoribus *Seldenianis*, aut, si mauis, *Twisdenianis* est annexum: cui consentit breuis interpretatio, quæ ad calcem nouæ *Matthæi Parisiensis* editionis inuenitur. Eo pertinet, quod *Glaber Hist.* Lib. II. cap. X. tradit: *Multi ibi limites, quas alii bannus nominant, suorum recognouerunt agrorum.* Terminos etenim *banna* nonnullis vocatos *Spelmanus* vidit, & ex eo *Cangius*, qui addidit plura. Quis enim modos loquendi omnes, qui occasione vocis *Band / & banni* inualuerunt, in disertatione aliquot plagulis constante recensebit? Id notatu in primis dignum, vexilli erectionem in altioribus urbium, vel castrorum turribus supremi dominii symbolum semper fuisse: quod innumeris illustrari exemplis posset, nisi *Cangius* aliique nobis orium fecissent.

S. XVII.

Hoc quæri dignum, sintne in iudiciis adhibita vexilla? Et putat doctissimus *Obrechtus* in disertatione de *Vexillo imperii*. Satis quippe constat, vexillum pro citationis signo hodieque haberi. Quod iis exploratum, qui in ciuitatibus imperii liberis aliquamdiu vixerunt. Sed video tamen, confutari *Obrechtum* e *Gryphiandro de statuis Rolandis*, qui hoc negat, quod nusquam iudiciis appensa legantur vexilla: cui id insuper argumentis addunt, celebrata iudicia sub dio, adeoque vexillis locum esse non potuisse. Sed vereor, vt hæc omnia concludant, atque *Obrechtum*, qui in transcurso & paucis hac de re egit, loco suo depellant. Legitur enim in Metropoli Salisburgensi Tom. III. p. 501. quam edidit *Wiguleius*

Hundius, ac multo auctiorem *Christophorus Gewoldus*:
Abrenunciavit omni querela, quam fecerat super patrimo-
nium Comitis Sigbottonis -- & hoc factum est - - - sub
vexillo Ducis Austria duello affixo. Huius rei testes sunt &c.
insuper omnes, qui aderant sub vexillo Ducis. Quis autem
nescit iudicis decreto ambiguas disceptationes solitaria
sæpe pugna finitas? Nec ab re est, quod obseruat Ioan-
nes Loccenius in antiquitatibus Sueo-Gothicis Lib. III. cap.
II. superesse adhuc apud Suecos, Gothorum antiquam
propaginem, iudicium Statarium, Standrete seu Stand-
recht: quod in eo vexillis in terra defixis ius dicatur. Ap-
ud Heluctios inter milites, & ubi notissima crimina sunt
punienda confestim, idem obtinet. Vnde per se conci-
dunt, quæ aduersus Obrechtum de iudiciis sub dio cele-
bratis afferuntur. Hoc enim magis firmat, quod animo
intendimus. Nam quia sub dio, aut in campo iudicia,
etiam signis locus, vt agnosci & inueniri posset, debuit no-
tari. Vnde & mallus a Mahl. Signum autem vel lapis,
vel arbor, vel hasta signifera, vel crux etiam cum gladio.
Ex eo est, quod S. Rembertus in vita S. Anseharii cap. XVI.
eiusmodi placitum scenam in campo ad colloquium para-
tam appellat. Iudex ad id signum præstabat iusiurandum;
& quidem manu exserta. Vnde forte ipsum iudicium
dictum Handmahl / arguente Antonio Matthæi in notis
ad Chronicon Egmondanum p. 220. quamuis non nesciam
paullo aliter hac de re sentire doctissimum Iuuenem
Brummerum de Scabinis cap. V. §. 3. Addo, ac fortassis
non sine caussa, in Frisia leges Vbstallbomicas occurrere,
dictas a loco Vbstallboom, ubi arbor erigebatur, seu li-
gnum, es wurde eine hohe Stange/oder Baum aufgestel-
let / prope Auriam, arbor signo, credo, flammulisque or-
nata. Ea de re consulendus Vbbo Emmius Lib. II. Rev.
Fri-

Frisic. p. m. 27. & Lib. XIII. p. 190. In iure provinciali Saxo-
nico nonnihil occurrit de hasta, seu ligno mali *Maale*
Baum. Est & epistola in Bibliotheca Imperatoris, tra-
dente *Lambecio L. II. Commentar. p. 93.* nomine Rei-
publicæ Florentinæ ad Carolum VI. Galliarum Re-
gem perscripta, cuius talis subscriptio: *Serenitati ve-*
stræ deuotissimi seruitores & filii priores artium &
vexillifer iustitiæ populi & communis Bononensis. Ac no-
tat *Poggius Florentinus* in funere *Leonardi Aretini*, eum
functum summis Magistratibus ciuitatis. Magistratus
autem vexilla vocat. *Bis*, ait, *ex decemuiris summo fau-*
ore ciuium factus fuit, vexillumque societatis tribus gessit
ac ex Prioribus vnus est creatus. *Ad id quoque (quod*
præcipuam est in ciuitate) vexillum peruenisset, nisi mors
uiuendi finem adtulisset. Orationem *Poggii Baluzius* edidit
Tomo Miscellancorum III. Similia fere animaduertuntur
in subscriptione litterarum Bononiensium ad *Bartho-*
lomæum de Lanfrancis: Antiani Consules & vexillifer
iustitiæ populi & communis Bononiensis. Addit *Antonius*
Matthæi in tractatu de Nobilitate Lib. IV. cap. XXVIII.
Et fere ubique id obtinuit. Saltem apud *Heluetios, &*
Bernates cum primis, *Bandereti*, seu *vexilliferi* Urbis am-
plissima olim potestate dicuntur præditi: de quo nonni-
hil *Simlerus* adnotauit. Ceterum caue putes, me minus
apposite, quod in *Germania* obtinuit, probare ciuitatum
Italiæ exemplo, aut *Gothorum Suecorumque.* Sunt
enim *Gothi* veterrimi *Germanorum*; & quod cum ma-
xime notandum, *Italiæ* ciuitates, post pacem a *Friderico*
Barbarossa *Constantiæ* obtentam, eodem fere modo ac
Teutoniæ oppida libera sunt gubernatæ: quod e tabulis
paci *Constantiensis* perspicue elucet. Cui non obest, ni-
hil horum obseruari in iudiciis hodiernis. Id namque
tam parum probat, quam, si quis adfirmaret, non animad-

uerti nostro tempore inuestituram per vexilla, iccirco eam nec olim obtinuisse vnquam & vsquam. Neque vero dubito, vexilla in iudiciis fere desuisse, quando in basilicis ius dici coeptum, inque atriis ecclesiarum, choro, aut etiam curiis tectis munitis, & contra prohibitiones iteratas, continuauit. Mansit tamen mos, vt vexillis conuocarentur homines, si quid magistratus auctoritate iis esset publicandum. Ultraiecti hastam erigunt eo loco, vbi capite puniuntur malefici. In ceteris iudiciis baculis vsi sunt, hodieque multis locis vtuntur. Vnde, cum iurant, manum baculo iudiciali admouent ligaculo haud raro ornato. Frangitur quoq; baculus. Archiepiscopus Moguntinus inuestituram de *Stabgerichten* / quod e diplomate posse demonstrari, quæ is ex parte Comitibus Glichenibus aliisque in subfeudum concessit. Vid. Lunigii *Deutsches Reich* & Archiv Cont. II. part. VI. p. 60. Nec scio, annon in legibus Riptuariorum & Francorum capitularibus regius mallus inde sit dictus *Staplum, Stabolum, Stabpholum*.

§. XVIII.

Quibus rite pensatis consequitur, vt, qui potestate & auctoritate aliis præerant, vexillis sint donati, siue militare imperium acciperent, siue ciuile, adeoque domini essent, Duces, Principes, Comites, Barones: de quo copiosius postea. Et ita autem non ii solum Bannerii nominabantur, qui milites in aciem educebant; sed & qui imperabant, ius dicebant, & banno, bando auctoritate præibant. Vnius rei plures possunt esse causæ: nec absorum, banni vocabulum eam ob rem factum *πολύσημον*. Quocirca recte Schlegelius, vir clarissimus, dissert. de *numis Isenacensibus*, p. 7. conicit, fuisse vexillum symbolum in Landgrafiorum Thuringiæ numis rite ipsis ab Imperatore collati feudi ac iuste possessionis suorum principatum. Quamlibet enim sunt, qui ex eo subuertere hanc sententiam velint, quod ipsi

ipsi etiam Reges atque Imperatores equo vecti vexillum vibrent; parum tamen ea mihi concludere ratio videtur. Quæ enim vasallis tribuitur potestas, imago illius supremi est imperii, quod Regi competit. Quamobrem regius bannus dicitur, quem ex ipsius manu accipiunt vasalli, seu clientes: quod in sequentibus confirmabitur luculentius. In eo autem vix errant, quando etiam Regum hastas vexillaque imperii symbola dicunt & agnoscunt.

§. XIX.

Sed nunc vero ansa nobis suppeditatur inquirendi, num Reges quoque clientelares, seu fiduciarii vexillis sint inuestiti. Equidem *Otonis Frisingensis* locus, quem §. XV. in medium adtulimus, contrarium indicat, ubi regna tradi gladio dicuntur. Cui *Guntherus in Liguria* suffragatur, *Lib. I. v. 545.* quando de Dania Regis inuestitura canit:

*Huc etiam geminos Petrum simul atque Guidonem,
Danorum Proceres, quos inter sanguine iunctos
Mouerat eiusdem regni dissensio litem,
Euocat ac tali causam ratione diremptam
Terminat; ut quedam prouincia tota Guidoni
Cederet, at regnum cum nomine Petrus haberet.
Ergo ubi vexillo partem, quam diximus, ille
Hic autem gladio regnum suscepit ab ipso
(Hunc etenim longo seruatum tempore morem
Curia nostra tenet) posito diademate Petrus
Regali dextra tulit alti Principis ensen.*

Deprehendo tamen Bohemæ Reges vexillis inuestitos. Quod inde cum maxime probo, quod in eorum priuilegiis a Friderico III. Imperatore recensetur, ut dum *Rex Bohemæ cum Rege Romanorum seu Imperatore*

Regalia, seu inuestituram cum solemnitate, & Banderiis sibi conferri petierit, vt solemnitatibus expletis Regi minime lesa, fracta, aut lacerata restituantur, quibus hospitium suum a solio Cæsarea Maiestatis reuertatur. Tabulas integras *Balbinus* in *Miscellaneis* p. 109. in appendice documentorum exhibet. Causa huius rei ea videtur subesse, quod *Bohemia* prouincia Regni *Teutonici* sit, & ex consequenti *Bohemus* de illius partibus inuestiatur: quod e litteris eiusdem *Friderici III.* patrio idiomate *Vladislao* a. 1467. datis clarum fit: *Wann nun / als wir in unserer Kaiserlichen Maieft. gezieret gesehen seyn / für Uns kommen ist der Durchläuchtig Vladislau König zu Böhheim / des heiligen Römischen Reichs Erzschenck und Churfürst* &c. *mit seinen Panieren und Landen / zugehörenden zu der Cron und dem Königreich Böhheim / gezieret mit seinem Churfürstlichen Kleid / als sich gebühret: und hat uns angeruffen und gebeten / daß wir Ihme das Churfürstenthum mit der Cur und dem Erzschenken: Ambt deß heil. Römischen Reichs / zu der Cron zu Böhheim gehörig / mit samt seinen Marggraffschaften geistlichen und weltlichen / Erzen / Bergwercken / Geleiten / Wildbahnen / Wayden: reyen / Sollen / Ehren / Rechten / Würden / Zierden / Hohen und Niedergerichten / Gerichtszwängen / und allen andern Herrlichkeiten / Rechten und Gerechtigkeiten / zu der gemelten Cronen Böhheim gehörende / zulehen und zu verlehen genädiglich geruheten* &c. *Daniae regnum e contrario non pars imperii Germanici est, sed per se subsistens: quemadmodum Neapolitanum; quod a Pontifice Romano tanquam beneficium recognoscitur. Et ne obuertas, forte recentiori ætate morem inuestiendi per vexilla Reges Bonemiae, irrepsisse, noto, iam Fridericum II. in privilegio Basileæ a. 1202. die XXV Septembris exarato, eius rei ac prærogatiuæ, ne videlicet in vulgus dif-*
fer-

cerpenda spargerentur signa, mentionem fecisse: quod celeberrimus *Hertius* in dissertatione de *renovato Rom. Germanici imperii & regni Bobemiae nexu* Sect. III. n. II. non animadvertit, ad solum *Friderici III.* privilegium provocans. Sed *Weleslavinus*, qui privilegia Bohemiae peculiari & grandi MS. compilavit, quem sectantur *Eisenius, Goldastus, Balbinus* merito id *Friderici II.* benignitati vindicant. *Hertium* deceptit *Balbinus*, qui in *Miscellaneis* istud documentum non adtulit: quanquam in rerum Bohemicarum *epitome* p. 252. eo digitum intendit, & contenta refert. *Fridericus III.* priora confirmavit, quaedam de suo adiecit. At hinc vero eveniebat, ut *Rudolphus Ottocaro*, quem, inspectante ex utraque *Danubii* ripa tam Bohemiae, quam Teutoniae exercitu, solenni ritu de terris ac feudis suis inuestiebat, bina vexilla Principi acri & superbo, *Dubravio* referente, restitueret, quinque auferret. *Dubravium* allego: quandoquidem aequalium Scriptorum nullus hanc *περίστασις* litteris consignavit. *Eberhardus Althausis* inuestituram plane omittit: ceteri reterunt, sed redditionem vexillorum silent *Pulkaviam* MS. *Pessina* in *Marte Moravico* ad marginem citat: & is vero non est ad manus, & si foret, tamen non esset *σύνθετος*. Vixit quippe *Caroli IV.* aetate. Hoc noto, etiam *Daniae Reges*, qui a Teutonicis Imperatoribus gladio sunt inuestiti, tandem, cum reuerentiam erga imperium exuerent, Principes vasallos vexillis ornasse. Diploma *Woldemari Gerharo Intiae*, seu *Slesuicensi Duci* datum, ubi disertè vexillorum mentio fit, *Huitfeldius* & *Lunigius* produxerunt. Idem *Poloni* fecerunt, cum *Albertus Brandenburgicus Borussiam* primus, *fiduciario iure* a *Sigismundo Rege* reciperet.

§. XX:

§. XX.

Magis ambiguae disceptationis quaestio videtur, an Germaniae Episcopi, aut Archiepiscopi habeant feuda vexillifera? Absolum namque censeretur, eos, quibus baculum olim pastorem porrexit Caesar, itemque annulum, eoque munus ecclesiasticum confirmavit, repente nunc appellari terrarum dominos, quid? quod vexilliferos. Nec diffiteor, admodum videri inconueniens, quando scepro sacerdotes ius accipere fiduciarium deprehendimus, non vexillis, disputare multis, accipiunt ii feuda vexillaria, nec ne? Sed fecit ius feudale Allemannicum, ut digna tractatu quaestio coarctetur. Ita enim illud cap XLII. *Alle Bischöffe empfangend von dem Könige Münz und Zölle / und etliche empfangend Bahnen / und etliche Gerichte.* De quo et si *Schilkerus* in *Commentario* nonnulla adnotauit; faciam tamen, ut res intelligatur penitius. Nam cum Calixtus II, tandem, post varias altercationes, Henrico V. ius inuestiturae, hoc est baculi annulique signo confirmandi Episcopos, occasione sic ferente, & Saxonia in imperii dedecus collaborante, extorsisset, factum est, ut idem Pontifex Caesari permitteret, & hic acceptaret facultatem concedendi regalia, seu suprema territorii iura per sceptrum. Recte hic illustrissimus Praesul *Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Regni Lib. VII. cap. XXI. n. 8. p. 1206.* animaduertit, Pontificis maiorem hac in re, quam Caesaris fuisse auctoritatem. Quamuis enim Vir clarissimus *Ioannes Fridericus Pseffingerus* in notis ad Vitriarii Institutiones Iuris publici Tom. I. p. 131. existimet, solenni transactione Caesarem potiore iuris sui partem remisisse, nec ecclesiae liberalitate accepisse quidquam; tamen ex illius aetatis annalibus notum est, eam tum temporis fuisse Henrici infelicem sortem, ut, post cladem a Saxonibus acce-

acceptam, diu deliberare non posset, quid opus esset factō, quid non? Dimisit is, fateor, ex sua parte ius antiquum, a Caroli M. temporibus regia auctoritate exercitum, sed dimisit coactus, cum manibus pedibusque fecisset omnia, ut ne legem hanc subire duram necesse haberet. Qui autem non sine animi molestia iure suo cedit, quo per omnem antea vitam sese abdicare noluit, is sane, quod odiosum est, quanquam ingratis, suscipit, & sibi relictum ad alterius nutum in exercitum deducit. Saltem eo tempore non alia auctoribus opinio fedit: quanquam forte res est iniqua, & veteris ævi argumentis contraria. Ut ita rationes subducam, ea inprimis observatio facit, quod immutationem Calixtus in solennitate inuestituræ adtulerit, quam fieri per sceptrum iussit. Supra namque demonstratum dedimus, provincias, interveniente vexillo, regna per gladium fuisse tradita. Sceptri symbolum in eius generis solennitatibus adhibitum non memini. Id equidem inficias ire non a-sum, etiam novæ figuræ sceptrum regni auctoritatis esse indicium: teneo hoc scioque. At nego vero, sceptrum, quæ ab hasta signifera distinguitur, traditi olim territorii, summi-que in eo iuris in Germania fuisse tesseram. Vnde sæpe animus cogitatio subiit, quare Pontifex in concedendis *regalibus* tale signum censuerit adhibendum. Ea de re nemo, quod scio, aliquid in litteras retulit. Ego causamprehendisse mihi in Italiæ solo visus sum. Ibi principatus maiores per scepra a Papa aliisque conferebantur. Ludovicus Bauarus Imperator Castruccio Lucano Ducatum per sceptrum tradidit. Hoc diploma a *Frehero, Kalpiso, Leibnitio* productum confirmat. Antiquius vero exemplum in Apulia occurrit, ubi *Wilhelmus* Rex Boamundum filium de matre fere rubentem Apuliæ Ducatu per sceptrum aureum inuestiuit. Robertus de monte ad

D

a. 1181.

a. 1181. *Ioanna vxor. Wilbelmi Regis Siciliae, filia Henrici Regis Anglorum peperit ei filium primogenitum, quem vocauerunt Boamundum, qui cum a baptisinate reuerteretur, pater inuestiuit eum Ducatu Apuliae per aureum sceptrum, quod in manu gerebat. Cui addendum, Paulum II. Pontificem Romanum Borfi Ducis Ferrariensis, cum secundo inauguraretur, dextrae sceptrum ingessisse, quemadmodum *Mattheus Palmerius* historicus testatur. Vnde mirum non est, in eiusdem Praesulis ordine creandi nouum Ducem, haec legi verba: *Post haec immediate dat ei sceptrum in manu dextra dicens, accipe virgam directionis & iustitiae. Et mox cum Bireto & scepro osculatur pedem Pontificis.* Quae omnia non ita velim intelligi, ac si crederem, Germaniae Reges Italiae principes scepro semper inuestiuisse. Noui, id non esse factum. In litteris *Wenceslai* ab illustri *Leibnitio* vulgatis *Ioannes Galeacius* Dux Mediolanensis vexillis memoratur ornatus. Cum *Fridericus III.* Borsum Ferrariae Marchionem ad Ducis dignitatem primus eueheret, tria vexilla recensentur, quae obtulerit Caesari, exsertum ei gladium in manum danti, vti ex aequali eius aetatis scriptore refert *Franciscus Modius* in *Pandectis triumphalibus* p. 160. Duntaxat hoc adfirmo, sceptri symbolum in vsu fuisse, vbi vel Caesaris auctoritas non interueniret, vel is sese mori recepto accommodaret, vti *Ludouicus Bauarus*, cum *Castrucium* *Lucanum* nouo honore augetet. Et inde autem verisimili concludere mihi ratione videor, sceptrum, quo *Episcopi* a Germaniae Rege beneficia accipere sua, ex Italia venisse. Saltem extra dubium positum est, praescripsisse hoc symbolum in litteris ad *Henricum V.* *Calixtum* Papam, qui, vti indicauimus, Italico & suo quodammodo more Ecclesiasticos infeudari voluit. Quo digitum forte intendit *Petrus de Marca*, quem ante laudauimus. Sceptrum vero hodiernae formae iam eminen-*

nentis potestatis infigne est, quemadmodum hasta, quam eodem sceptri nomine olim insignitam memoria tenemus. Quis enim diffiteatur, Episcopos in feudum territorium cum regalibus accipere? Admodum quippe balbutiuit, nescio quis, Episcopus H. apud *Struckium consil. XII. n. 65.* qui regalia se ab Imperatore feudali nexu possidere contendit, non bona ecclesiastica. Rectius adseuerasset, se munus ecclesiasticum Pontificis confirmatione tenere. Regalia intuitu territorii conceduntur, quod proinde a iuribus imperii commode separari nequit. Ex quo itidem claret, quam sint ultra modum acuti, qui *Burgoldensis* exemplo negant, Episcopos recognoscere principatum suum a Cæsare. Nam si *Oldenburgerus*, aut *Burgoldensis* accepta ferre, & territoria Principatuum nomine cluunt, non comprehendo, quare magnopere sit disputandum, vtrum ab Rege accipiant principatus: nisi quidem perfubrilliter adfirmes, vocari eos iure suo Principes, non autem territoria Principatus, aut Electoratus. Sed salua res est, cum pro nobis & diplomata & *Ius Allemannicum* quadantenus sententiam dicant: *Erlische haben auch Jahnen Lehn.* Quam locutionem ita intelligunt, ac si nonnulli tantum quædam haberent feuda vexilli, vti *Coloniensis*, qui, proscripto *Henrico Leone*, *Westphaliæ Ducatum*, Cæsaris voluntate, abstulit, & *Arnsbergensem* insuper Comitatum aliaque eximii pretii bona per temporum spiramenta ad se traxit. Studio *Westphaliæ Ducatum* inter spolia *Henrico Leoni* ablata recenseo. Sine dubio enim ab errore proxime absunt qui *Westphalam* pro terra immediata venditant, ac *Friderici Barbarosse* diplomate, quod *Aegydius Gelenius*, & *Nic. Schatenus* alique cum eruditis communicarunt, solide confutantur. In quo hoc occurrit singulare, quod adfirmat *Fridericus*,

cus, se imperiali vexillo Ducatum contulisse Philippo Hein-
 bergio summo Colonienfis ecclesiæ Præfuli. Putarem,
 Cæsarem adhibuisse propterea eius generis symbolum,
 quod sperneret Pontificis Romani decreta. Est enim no-
 tum eundem *Wichmannum* Magdeburgensem Archiepi-
 scopum per baculum & annulum inuestiuisse. Nec olim
 vfitatum, vt qui haberent feuda vexilli, & essent ecclesia-
 ftici, inuestirentur quoque vexillo. Ipse *Guntherus* in
Friderici Barbarossæ ætatem congruens Poeta Lib. I. v.
 570. signate sceptrum nominat ecclesiasticorum feudorum
 omnium symbolum.

Nec prius electum quemquam de iure sacrandum,

Quam sceptro princeps regalia præstet eburno.

Simili ratione Episcopus Argenteratensis Landgra-
 vius Alsatia est: Episcopus Wirzburgensis Dux Fran-
 conia Orientalis: quod elogium nemo, qui veterum
 monumenta consuluit, ei existimabit denegandum, &
 Franconiam Rhenensem, quam regnarunt Salici Duces,
 ab Orientali sollicitè distinguens Wirzburgensis ducatus
 fines rite regit. Sed inde tamen nollem certo inferre,
 vexillum, quod in insignibus Wirzburgensis Episcopatus
 conspicitur, signare feudum vexilli. Habent ecclesiæ ad
 vnam fere omnes sua signa, vexillaque, quid? quod signi-
 feros. Quod in cuspidem superne desinat, non probat,
 non esse ecclesiæ. Committebant id advocaris & vexilli-
 feris Episcopi, cum in aciem educerentur milites: quod
 nuper in historia Gallia euicit *Gabriel Daniel*, & ante-
 eum *P. Gallandius* in libro singulari de *Gallia vexillis*:
 nec nihili videntur pendenda, quæ collegit *A. Matthæi*
Eib. IV. c. XXVIII. de Nobilitate. Id exploratum, super-
 biuisse olim Ultraiectinum vexillo S. Martini, vt Episco-
 pus Romanus S. Petri, Monachi Dionysiani S. Dionysii,
 Mediolanensis Præsul S. Ambrosii, Leodientis S. Lam-
 ber-

berti (*) & quis nescit Wurzburgenses extollere plus fatis vexillum S. Kiliani, cetera? Tanti videlicet sacerdotum, atque monachi faciebant vexilla, vt in templis susponderent, quin super altare nonnunquam collocarent, iisque, qui ecclesiae aliquid promississent, aut donassent, in eius rei confirmationem Sancti sui vexillum porrigerent, ne quis auderet reuocare, quod dedit, aut non stare promissis. Suppeditat eius moris documentum *I. Mabillonius* in appendice *Annalium Benedictinorum* Tom. V. p. 656. e chartulario Siluiniacensi, vbi monachi Archimbaldum V. Dominum Burbonensem tali vinculo ac signo arctius iri constrictum existimabant. Sed missum faciamus Ducatum Wirzburgensem, de quo alio loco differuimus, & copiosius forte differemus. Producam luculentius exemplum ex litteris *Friderici II. Imperatoris*, quas *Wiguleius Hundius* in *Metropoli Salsburgensi* Tom. I. p. 382. profert, vbi *Vlrico Episcopo Parauensi* priuilegium confert de feudo vexilli, quod *Ludouicus Bauariae Dux & Comes Rheni Palatinus*, *Otonis Illustris Pater Episcopi* bono resignauit, & ab eo iterum accepit, quod alias ab imperio recognouerat. Meretur res, vt integrum describatur: *Fridericus II. diuina Clementia Romanorum Rex semper Augustus, Rex Siciliae &c. Votis fidelium nostrorum praesertim, quae ad manifestos ecclesiarum usus cedere videntur, de consuetudine Regiae Serenitatis munificentia pius semper fauorem volentes impendere praesentis aui atque ad memoriam futurae pote-* sta-

(*) Facit ad rem hoc semel apud *Coepensvill.* in *Adolpho a Marca* cap. 32. locus non sperandus: Tertio quoque vexillum, quod quasi sacrum seruauit ecclesia, sub quo etiam patris pluries triumphauerat, a laico iungebatur, nisi pro defensione patriae per Deorum ecclesiae solenniter seruandum Marschalcico solenniter traicerent, praesata communitas praesens inuadere, vt sub illo contra Dominum dimicaret.

statis volumus venire: quod ad instantias & obnixas preces dilecti Principis nostri Vdalrici Patavienſis Episcopi, quem in obsequiis & Imperii iam dudum non tantum inuenimus deuotum; verum etiam in suae fidelitatis favore credimus, imo non dubitamus constantem in antea permanſurum ad recognitionem laudabilium meritorum suorum quoddam feudum, quod de concambio antiquitus inter Imperium & Cathedralem Ecclesiam Patavienſem de Regali tunc cenobio sanctimonialium intemeratae Dei Virginis Genetricis Mariae factum, tunc cessit Imperio, quod feudum tunc vexilli nomine Ban Ehen appellatum Illustris Dux Bauariae quondam ab Imperio dignoscitur consecutus: Hoc idem feudum dilectus noster consanguineus & fidelis noster illustris Ludouicus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariae ad preces nostras in manus Regiae Celsitudinis voluntarie resignauit, nosque illud in continenti praefato Vdalrico Patavienſi Episcopo & suae Ecclesiae liberaliter dignati sumus conferre & confirmare. Ipse autem Episcopus solícite procurans ecclesiae suae utilitatem ipsum feudum statim titulo legalis successione contulit praefato Duci Bauariae ab ipso Episcopo & suis successoribus non ab Imperio ratione feudi, de caetero recipiendum & possidendum. Vt itaque haec apud posteros inconvulsa permaneant & perpetua firmitudine obseruentur, hoc priuilegium ob dilectionis euidentiam memorato Episcopo suaeque Ecclesiae indulſimus sigillo aureo Maieſtatis nostrae corroborandum: Testes sunt, Sifridus sanctae Mogunt. Sedis Archi-Episc. Egkenbertus Bamberg. Sifridus August. Henricus Basiliens. Episcopi, Leopoldus Dux Austriae & Stiriae, Bernhardus Dux Carinth. Otto Dux Meraniae, Henricus Nobilis de Nissen, Anselmus de Iustingin Marſcallus Imperii, Waltherus de Gisp Pincerna, Dieto Camerarius, Philippus de Polandia, Hadmartus de Vesin, Henri-

cus de Landorf, Waltherus de Tanneberg, Otto de Marsbach & alii plures.

Signum Friderici inuictissimi Regis Rom. & Semper Augusti & Gloriosi Regis Sicilie.

Ego Conradus Metensis & Spirensis Episcopus Imp. aule Cancellarius vice Domini Syfridi Moguntina Ecclesie Archiepisc. totius Germanie Archicancellarii recognoui. Acta sunt A. Domini MCCXVIII. regnante Domino Friderico secundo diuina fauente Clementia Rom. Rege semper Augusto. Anno quarto & glorioso Rege Sicilie vero decimo octauo Datum in solezni curia in Nurnbergk praxaxata XII. Calend. Februarii indictione quinta.

De Moguntino *Bernhardus Hertzogius* in Chronico Alsatenfi familia prodidit: de Treuirensi *Browerus* luculenter testatur. Et hæc ad *Schilteri* mentem Viri nunquam sine religiosa veneratione laudandi maiori apparatu differuimus. Nunc autem videamus, quid reapse inter feudum vexilli, & sceptri intersit? Quanquam enim modo tradendi, & nomine differunt; non puto tamen in rei veritate aliquid disparitatis observari. Habent Episcopi territoria, habent imperii summa iura, quæ vocabulo superioritatis efferimus, habent iurisdictionem criminalem, merum imperium, in eorum sæpe insignibus gladius conspicitur, habent omnia, quibus Principes sæculares eminent, milites & vasallos in aciem educunt, vectigalia colligunt, tributa imperant. Legi nuper litteras inuestituræ a Maximiliano I. Ultraiectino Episcopo datas, & tantum iurium complexum deprehendi, vt, nisi hæc summam arguant potestatem, aut maiestatem analogam, me nescire profitear, quid summa sit potestas. Cui rei ne quis hesternam originem tribuat, ostendam perspicue, iam sæculo XII. Præfules Germaniæ tali auctoritate præpolluisse. Ita enim *Cesarinus Heisterbacensis* Lib. II. Miraculor. cap. XXVIII.

XXVIII. nescio, quo abreptus zelo: *Vix credere possum, qui vnquam aliquis Episcopus Alemannie possit saluari, quia pene omnes Episcopi Alemannie vtrumque habent gladium, spirituale videlicet & materiale, & quia de sanguine iudicant & bella exercent, magis eos sollicitos esse oportet de stipendiis militum, quam de salute animarum sibi commissarum.* Quibus adicias velim, quæ ex Dodechino allegauit *D. Hertius* opusc. Tom. II. p. 90. Cui non aduersatur *Reformatio Sigismundi Imperatoris*, in qua Episcopis vectigalia denegat, eosque ad priscam disciplinam censuit redigendos. Vanum eius conatum graphice depingit *Dattius* in volumine de *pace publica* p. 154. Ac constat ex historia concilii Constantiensis, propterea id a Rege habendi cupido fuisse tentatum, vt acciperet superflua, & in rem suam conuerteret diuitias rectius sibi, quam sacerdotibus, conuenientes. Sed elusum consilium. Retinuere Episcopi, quod longo vsu habuerunt: ad quem iam *Alberti I.* tempore apud *Argentinesem* prouocarunt. Nec verum est penitus terras Episcoporum nunquam appellari principatus. Glossa iuris prouincialis eas vocat *geistliche Fürstenthümer*. Ipse *Carolus V.* Episcopo *Wirtzburgensi* certo sensu in publico diplomate maiestatem tribuit: quin superetunt testimonia, vbi respectu subiectorum Episcopi & Prælati naturales domini, sicut alii Principes, nominantur. Quam ob causam tandem existimo factum, vt *Maximilianus I.* in comitiis *Wormatiensibus* a ccccxcv. *Archi-Episcopos Moguntinum & Coloniensem* vexillis inuestiuerit, copiose id tradente *Bernhardo Hertzogio* in *Chronico Alsatensi* p. 153. seq. Quod forte ansam dedit, vt, cessante solenni inuestitura per vexilla, nunc denique & sæculares & ecclesiastici Principes simili ratione feudis suis per gladium initientur. *Fridericus III.* adhuc sceptri symbolo vsus est, quod e diplomate a *Petro de Marca* l. c. commendato clâret. §. XXI.

§. XXI.

Diximus supra, Principes omnes vexillis fuisse ordinarie inuestitos. At iam de Marchionibus dubium inspergit *Ioannes Iacobus Chiffletius*, quibus non vexillis, sed gladio possessionem traditam in *Commentario Lothariensi* p. 98. arbitratur. Sed rationes, quas adfert, admodum apparent infirmæ. E solis quippe sigillis, quæ *Butkenius* in *tropæis Brabantie* oculis legentium subiecit, & in quibus Dux Brabantie Godefridus gladium equo vectus vibrat ac Marchio imperii nominatur, concludit, Marchiones gladio fuisse inuestitos. Cui postea argumentum superaddit non multo validius, quando e titulo Gladiatoris imperii probare satagit, quod semel suscepit defendendum. Ego vero, ut in dubium non voco, Marchiones in sigillis gladiis exsertis conspici; ita nondum comprehendo, quomodo inde consequatur, ut gladiis sint vestiti. Verum equidem est, *Butkenium* exhibere eius generis sigilla: addo, *Oliuarium Vredium* *Balduinum* Flandriæ *Marchisum*, ut & *Andream Quercetanum* *Lucenburgensem* Comitem & Marchionem *Arlensem* ensiferos in sigillis representare suis; sed simili habitu strictoque cum gladio compareret *Sigfridus Comes Palatinus de Rheno*, cuius sigillum clarissimus *Toelnerus* inspexit, & in historia Palatina exacte curauit delineari. Quis vero istum Palatinum gladio inuestitum adfirmat, aut quis adseuerabit vnquam? Ipsi Duces, quid? quod Comites gladiis euaginati sæpe equo in sigillis insident, quod e *Quercetani* Historia *Barrensi*, & *Butkenii* *tropæis*, & *Baluzii* historia *Aluernensi* facile est ad demonstrandum: at nemo eos propterea tali inuestitos symbolo contendet. Et quid fiet de Marchione *Brandenburgensi* *Adelberto Vrlo*, qui in sigillo, quod suppe-

E

ditat

ditat Cl. *Becmannus* Hist. Anhalt. part. IV. cap. V. p. 540. hasta armatus signifera cernitur? Cui accedit, quod *Otto Frisingensis* gladio tradi regna scribit, non Marchias. Nec prætermittendum, Ducem Lotharingiæ superioris esse Marchionem Nomenii, eiusque causa suffragium in publicis imperii conuentibus ferre; & tamen in litteris feudalibus Alphonfi Castellæ Regis & electi Romanorum Regis non nisi vexillorum mentio iniicitur, quibus *Friedericus* est inuestitus. Has litteras illustris *Leibniti* in *Godice Iuris Gentium diplomatico ex Hieronymi Vignerii Historia Alsateni* descripsit, & in eruditorum conspectum denuo produxit. Igitur alterum argumentum ab elogio gladiatoris imperii desumptum considerandum restat. Et recte in eo rationes subducit *Chiffletius*, quando Brabantia Ducibus gladiatores imperii appellat, & simul controuersiam, quæ iis cum Saxoniarum Ducibus intercessit, adtingit. At a veritate abludivit, quando ensis portitores dici vult, quod gladio sint propter Marchiam imperii inuestiti. Aliud plane elucebit, si quis perpendat, Lotharingiam olim fuisse peculiare regnum, & Principes Lotharingiæ, vtur cum Germanis sub vno capite coniunctos, seruasse tamen pristina munera, titulos, honores. Ita *Trenirensium* summus Præsul Primas est Lotharingiæ & Archi-Cancellarius per Belgicam, *Dux Mosellanus* *Senechallus*, seu *Archidapifer*, *Brabantinus* *Archimarechallus* in partibus Rheni, *Iuliacensis* *Camerarius*, cetera. Id litteræ firmant Imperatoriæ, id ansam disceptationibus notissimis dedit: de quibus male coherencia adferunt iuris publici Doctores, quæ iam non excutimus. Quod *Chiffletium* in errorem induxit, illud est. Putauit is Ducibus solos vexilla antiquitus, cum inaugurarentur, accepisse, eosque *nat. & Exor. in* appellatos *vexilliferos*, signiferos, exemplo *Castrucci Lucani*, quem *Ludo-*

douicus Bauarus tali nomine compellasset; nimirum, vt esset vexillifer imperii. Et fateor, in suas *Chiffletium* partes *Cangium*, *Obrechtum*, *Kulpisium*, *Hornium* aliosque viros clarissimos traxisse. Verumtamen ostendit perspicue illustris *Leibnitius*, (*) indicari eo in diplomate vexilliferi peculiare munus, non autem dignitatem Ducis. Quod, præter argumenta a viro laudatissimo excogitata, inde potissimum confirmatur, quod Principes ac Comites quoque vexillis sint inuestiti. *Kulpisius* autem eam maxime ob causam *Cangii* ac *Chiffletii* expositionem amplectebatur, quia existimabat, Comites Gruningenses, aut Wurtembergicos hoc munere esse functos, idque proinde ab eodem Imperatore Castruccio Lucano conferri potuisse neutiquam. At quamlibet liti de imperii præcipuo vexillo me nunc immiscere nolim; tamen non putarem, necesse habuisse *Kulpisium*, vt ad hoc asylum confugeret. Castruccio quippe Lucano vexilliferi munus in Italia tributum dici posset, saluo Germanis in regno suo munere. De cetero tropus foret admodum insuetus, Ducem in publicis tabulis signari nomine vexilliferi, hoc est, vt dux & signifer sint synonyma, cum tamen & comites vexilla acceperint, & dynastæ, seu domini liberi.

§. XXII.

Interea, ne quis perperam me pronunciaffe existimet, Comites quoque feuda tenuisse vexilli, faciam, vt hæc res in luce constituatur, variaque notatu digna innotescant. Deprehendo namque, dubitasse hac de veritate Viros clarissimos, dubitasse Professore Wittebergensem *Gribnerum* ad gloriam eruditionis laudabiliter

E 2

con-

(*) In scripto cui rubrica: *Unterschied des Reichs-Haupt-Pannier und des Reichs-Sturm-Fahne betreffend*, p. m. 137.

contendentem. Sed desinent, credo, dubitare, si locum frequentem *Vrspergensis* ad a. CIOLX. probe pensitauerint: *Tunc Welfus totam militiam suam in Tusciam mouens, maximum conuentum apud sanctum Genesum habuit, ubi Baronibus terre sceptrum Comitatus cum tot vexillis concessit.* Quæ verba *Vitum Arenbeckium* in Chronico Baiouariorum MS. excerptisse itidem deprehendo. Paria testatur *Philippus Sueuus* apud *Guichenonium* in diplomate *Thomæ Comiti de Sabaudia* a. 1207. dato, quod nempe feudum suum de manu Imperatoris acceperit & de vniuersis bonis per tria vexilla sit inuestitus. Quo testimonio, si quis non probari, quod volo, contenderit, non repugnabo prorsus: aliud enim infra documentum producam indubitatum, quando ventilabitur quæstio, an Vicarii possint conferre feuda vexilli? Quod antequam fiat a *Ditmaro Merseburgensi* tradita, quorum pæne sum oblitus, consideranda propono, ubi *Gerhardus Alsatia Comites* feudum accipiens *Herimanno Sueuiæ Duci* detractum, vexillo legitur inauguratus: *Gerhardus*, inquit, p. 369. edit. *Leibnitianæ*, *Comes Alsatia* accepto a Rege quodam comitatu præfati *Ducis* cum domum rediret iuxta vnam urbem castrametatus est. A quo urbani pacem vix vnam noctem impetrantes egressi sunt dolose, quasi ad colloquium, sed reuera ad explorandum: Equibus vnus calliditate aque & velocitate persæpe probatus propius accessit, signiferamque lanceam, qua beneficium *Ducis* *Comes* idem acceperat a Rege, coram tentorio eius affixam, eleuando circumspexit ad ultimumque cum ea urbem securus cunctis in cassum pene sequentibus intrauit. Vnde haud temere ab acutissimo *Schiltero* obseruatum est, *Fürsten-Lehn* & *Fahn-Lehn* non valere tantundem, sed in veterum monumentis diligenter distingui. Differant inquit in Comment. ad Ius F. A. cap. XLII. p. 239: utique vt genus & species; feudum enim ve-

xil.

villare sub se comprehendit feudum Principis secularis, & omnia feuda Principum sunt vexillaria, sed non vice versa, nam & comitum, baronum feuda vexillaria sunt, nec tamen Principum. Discimus hoc euidenter infra cap. CXXII. §. II. ubi dicitur, quod, si Rege defuncto electio ultra annum se extenderit, vasallos imperii teneri inuestiturae renouationem a Palatino ad Rhenum vt vicario impetrare, exceptis Principibus. Quibus iungendum videtur argumentum aliud illustrans. Cui enim ignotum, Comites in sigillis & nummis frequentissime comparere cum hasta signifera & vexillis? Quæ singula, quanquam sunt luce meridiana clariora, non ab re tamen fore censeo, si causâ in apicum producat, quare Comites vexillis sint donati. Nam cum illa potestatis & imperii signa sint, & comites mero imperio, seu banno sanguinis præditos sciamus, quod Rex solus confert, (nisi alicui speciatim hanc inuestiendi facultatem permiserit, aut commiserit) consequitur sane, vt etiam comites symbolo regie potestatis mitti in possessionem Comitatum suorum debeant. Id autem fuisse vexillum, exempla a nobis adducta solide firmant: quamuis cum nemine mordicus velim contendere, nunquam in eius generis collatione adhibiturum gladium. Qua in re ne sim præfractus, diploma Ruperti Regis facit a Marquardo Frehero editum, quo Ludouicum vicarium imperii generalem a. 1401. tali potestate constituit, vt possit conferre beneficia, exceptis tantum feudis insigniis Archiepiscoporum, Ducum & Marchionum & quæ cum vexillis, seu gladiis recipi consueuerunt. Moneo duntaxat, ne in eam sententiam propendere, Principum absentium legatos, quibus ex graui interdum causa, vt infra demonstrabimus, permittebatur, vt interueniente procuratore beneficia acciperent sua, non vexillis, sed gladio fuisse interea confirmatos; donec ipsimet solenni

apparatu inaugurarentur. Quæ, si displicet coniectura, dico precor, tuam: audio. In Anglia vero Comites nonnunquam gladio inuestitos scio. Rogerus Houedenus: *Eodem die coronationis suæ Ioannes Rex accinxit Guilielmum Marechallum gladio comitatus de Striguil, & Gottfridum filium Petri gladio Comitatus de Essex. Et ipsi, sic seruiuerunt ad mensam Regis accincti gladio.* Etiam, aduocatos & iudices inferiores in Germania *baila*, siue securi munitos, recordor. Neque enim potuit bannum sanguinis principaliter conferri ab alio, atque a Rege. De quo, ne dubitatio cuiquam obrepat, adstruam id Caroli IV. verbis, quæ extant in diplomate a Nicolao Schateno in *Annalibus Præderbornensibus* euulgato: *Notum facimus tenore presentium vniuersis, quod, licet religiosus Theodoricus Abbas monasterii Corbeiensis in Westphalia deuotus noster dilectus honorabili Ioanni dicto Rochke de monte iudicium comitatus liberi dominicorum suorum in ciuitate Mersberg rite contulerit, ipsum quoque inuestitendum duxerit, & ad talia, quæ sibi de iure videbantur competere, confirmandum; quia tamen virtute concessionis inuestituræ seu confirmationis prædictorum non potest in causis criminalibus, quæ capitis & membrorum plexionem exigunt, exercere iudicia, nisi iurisdictione huiusmodi a Romana Imperatoria potestate suscipiatur, cetera.* Addo aliud Conradi III. quod in manus meas, cum iam hæc scripisssem, peruenit, in quo Godefrido Lotharingæ Duci permittit, vt regio nomine aduocatos ecclesiarum in Ducatu inferioris Lotharingæ banno inuestiret: quo officio ipsemet alias debeat fungi. *Conrardus diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus, tanquam aduocatus primus & defensor Romanæ ecclesiæ & omnium Ecclesiarum Ecclesiasticarumque personarum, & honorum eorundem, subsacro Romano Imperio existentium: Attendens nulli licitum esse alicuius ecclesiæ Aduocatiâ usurpare, nisi banno Regio*
ad

ad hoc esset institutus; quodque personis Ecclesiasticis nimis graue esset propter longinquitatem terrarum, presentiam Regis adire, propter indigentiam eorundem. Eapropter illustrem Godefridum Ducem Lotharingie & Marchionem, atque Comitem Louaniensem, omnium Ecclesiarum Ecclesiasticarumque personarum & honorum eorundem, sub principatu Lotharingie constitutorum, & successores ipsius Dominos Louanienses, seu Brabantia dominatum obtinentes, pro tempore existentes Aduocatos instituiimus, mandantes ut nomine imperii contra omnem inquietationem Ecclesiasticas personas & earum bona tueantur & defendant; ita quod ab ipsis nil per potestatem recipiant, aut exigant, præter ius Aduocatie, quia Aduocati non debent esse deprædatores, sed defensores Ecclesiarum &c. Obseruet Lector, confundere nonnullos hoc ius peculiare cum titulo, quo Henricus Brachbatensis patriæ comes & aduocatus appellatur in litteris a 1086. exaratis, quas protulit Butkenius, & legit Magerus a Schoenberg ad eas cap. IX. de aduocatia armata prouocans. Sed dixi vero nulli statuum competiisse ius inuestiendi mero alios imperio principaliter ac pro officio. Notum enim, quæ fuerit sæcularium quorundam Principum prærogatiua, quod ius speciatim concessum. Vnde magis claret, quod ex veteribus actis sæpe obseruauit Schilkerus, quare nec Episcopi nec Abbates Burggrauis, nec Comites iudicibus, seu aduocatis suis ante sæculum XIII. aut XIV. ius gladii potuerint indulgere. Nec dubium, quod eandem ob rationem in ciuitatibus imperii iudicio criminali præfidentes Cæsaris sint constituti auctoritate; donec tandem ob varias causas ab hoc rigore sit recessum, & ipsis ciuitatibus istud facultatis vel iure feudi, vel ex commissione, vtut perpetua, vel etiam priuilegio relictum, quod

quod multis ostendit, in Comm. ad I. F. A. p. 248. *Schilterus*. Id autem memoratu plane dignum, quod Fridericus I. Elector Brandenburgicus communitatibus & ciuitatibus in Franconia territorio existentibus intercessione demum sua ab Imperatore Sigismundo impetrauerit ius gladii, & ex consequenti, sine auctoritatis regiae interuentu, proprio arbitratu largiri eiusmodi potestatem nequiuert. Tabulas Caesaris hanc in rem allegauit *Ioannes Limnaeus Iur. Publ. Lib. V. cap. VII. n. 137.* quas consulas licet: vt alias Ruperti in pari casu silentio inuoluam. Quae omnia ii demum accuratius intelligunt, qui ius vitae accordabuntur. Vix enim aliunde magis imperii resplescit maiestas. Apud Romanos Praefectus Praetorio nulli nisi Principi secundus. Eadem de causa forte in Germania factum, vt merum imperium ius territorii sublime nonnunquam comprehenderit. Saltem litterae antiquae saepe solius meri imperii & banni ferini mentionem faciunt: vtut possessores iura imperii omnia vel exercuerunt olim, vel exercent etiam nunc.

§. XXIII.

Sed inspiciamus, vtrum Barones sint quoque vexillarii. *Schilterus* opinatur, sed opinionis suae causam non reddit: nos reddemus. Barones sunt liberi Domini. Bar, Ber est vir eminens, fortis, qui allodium, bonum autum, ein ahles Od libere possidet, liber Dominus vir nobilis, ein edler Mann / ein freyer Herr. Vnde est, quod in antiquis litteris Comites adhuc dicuntur viri nobiles, quid? quod Duces. In Gallia tales Barones, recentiori stilo, sunt pares, eorum terrae pairies. Neque enim vllus imperii munere est condecoratus, nisi qui praedia, haberet propria & libera, eigene und freye Güter / & sic foret Dominus. Hunc titulum non amittebant, et si feoda

da & beneficia omnia amiserunt. Ita Hohenstauffii Principes ac Reges Wilhelmum & Ottonem possessores Luneburgensium & Brunsvicensium terrarum, quæ erant *eigene Güter / Fribons*, vti in diplomate Friderici II. vocantur, Dominos appellabant: quantumvis beneficiis omnibus essent exuti. Hi Domini vero, tantum abest, vt minoris viderentur dignationis, vt potius in classe imperii procerum ac Principum putarentur. Quod cordate obseruauit illustris Leibniti^{us} in præfatione ad primum *Rerum Brunsvicensium* tomum, de Welphis differens: *Guelphi*, inquit, *antiqui, siue ex Alamannis, vt veteres scribunt, siue ex Agilolfingis vetustis Baioariorum Rectoribus, vt quibusdam viris doctis placet, olim in Sueuia hereditarias nullique feudorum legi obnoxias ditiones habuerunt, quæ tunc insignis prærogatiua habebatur: vsque adeo, vt quidam ex illis Ethico indignaretur Henrico filio, quod insignem terrarum tractum sub homagii conditione Imperatoris beneficio accepisset. Principes ergo habebantur etiam, qui Duces Comitesque (quod feudale erat) non appellarentur, cetera. Sine dubio vir clarissimus locum sequentem Historiæ de Guelphis respicit: Hic Ethico se Imperatori Romano Regi Francorum Ludouico Pio, Caroli M. filio, sororio suo commendatissimum reddidit, vt quatuor millia mansuum in Bavaria superiori ab eo dono acciperet, (forte rectius atque arripere) Postea cum Ethico nobilitatis suæ libertatem suspicans fractam, animo laborabat, amicissimis suis conquirebatur, priuata vita degere constituit &c. Commendare se, vel commendatissimum reddere stilo medii æuisonat homagium, seu fidelitatis iurandum præstare. Probauit id doctissimus Baluzius in Historia Aluernensi, e veteri charta, in qua dicitur: die illo quando seniores Aruerni cum Comite supra nominato (Wilhelmo Pictauensi)*

F

con.

conuenerunt, eique se commendarunt. Subiicit vir laudatus: „Tout le monde scait qu'en ce temps la se commendare signifoit ce que nous dirions aujourdhuy faire foy & hommage ou serment de fidelité. „ Et quamuis vero Ethico Carolingorum ætate, cum adhuc durior esset Comitum conditio, ita animum induxit; tamen sequiori ætate aliter plane opinati sunt. Admodum enim veri videtur similis eruditissimi *Hertii* sententia, omnes imperii Proceres Barones fuisse dictos, cum adhuc regni officia osibus personarum inhærent, postea vero, cum hæreditaria redderentur, & ad posteros lege stabili transirent, Baronum nomen penes eos mansisse, qui Ducatum, Marchionatum, Landgrauiatum, Burggrauiatum non haberent, sed in castris atque allodiis suis residentes a regni aliorumque Procerum seruitiis liberi essent, nec equitum, nudorumque militum, aut ministerialium iure censerentur. Ex quo consequitur, vt omnis quidem Dux, vel Comes regni olim fuerit Baro, & adhuc sit vir nobilis, sed non omnis Baro Dux, vel Comes: nisi quidem existimes, & hunc Comitis elogio esse condecorandum, qui mero imperio aliisque regalibus a Cæsare in exiguo tractu honoratur. Quibus obseruatis, haud difficile est ad intelligendum, quomodo *Christophorus Besoldus* potuerit adfirmare, inter Comites & Barones nihil esse differentia. Id *Antonius Matthæi*, cui sæpe lima iudicii deest, in tractatu *de Nobilitate* non videtur adsecutus. Sed verum est, Baronem & Comitem, addo & Ducem, aliosque officiales esse liberos dominos, alte *Edelmänner* / Satrapas, Dynastas. Quod, si rite ponderatur, *Fürstenerii* quadantenus admitti opinio potest, qui potentissimos Principes ex eius generis Satrapis ad tantum potentia culmen ascendisse statuit. Ac posset id sigillatim ostendi, nisi intra terminos coer-

cen-

cendam dissertationem nostram iudicarem. Sufficit, digito attigisse doctrinam alibi copiosius persequendam Vnum infero, quod lectori non fore ingratum confido. Video enim grauius disputari de voce semper-frey/ auctoresque hac fluctuare atque illac. Et exploratum puto, vocabulum *semper* non esse latinum, sed Germanicum *sendbahr* / quod *Schilterus* in Commentario ad Ius Allemannicum *cap. I. p. 19.* ad liquidum perduxit: cuius dicta non repetemus. Hoc obseruo, non dissentire penitus a *Schiltero*, qui centam quoque a *senden* deriuant: quamuis non arrideat, *centenarios* esse illos semper liberos, aut *sendbar frey*. Mihi *Speculum Sueuicum* lib. I. cap. XLVII. ad veritatem videtur accedere quam proxime, si rite exponantur verba sequentia: *Hie soll man mercken dreyerley freye Leute / welche Recht die haben. Es heissen eins semper Freyen; das sind die freyen Herren als Fürsten / und die andere Freyen zu Mann haben: das andere sind Mittelfreyen; das sind / die der hohen Freyen Mann sind. Das dritte sind geborne / die frey sind die heissen freye Landsassen. Der hat ein ieglicher ihr sonder Recht.* Mea sententia hoc indicat compiler, quosdam liberos dominos mitti a Rege, vt negotia imperii componant, inspiciantque, quid facto in prouinciis opus sit, quales erant missi regii, viri illustres ac præpotentes. Non est credendum, desuisse missos regios post extinctam Carolorum stirpem. Nunquam non talibus viris etiam sequioris æui Imperatores vsi sunt, si quid occurrebat regia auctoritate cognoscendum, iudicandum atque expediendum extra ordinem. Adhuc Ludouici Bauari, Caroli IV. immo recentiori ætate eius generis missi animaduertuntur, principes, comites, domini, qui hoc intuitu semper freye sunt dicti. Deinde vero factum, vt etiam vasalli. Ducum Principumque dicerentur li-

beri,

F 2

beri, Barones, *Mittelfreye*: dum modo non essent ministerio Principum Laicorum, aut ecclesiasticorum addicti. Nam hi homines erant proprii, ministeriales. Tandem omnes ingenui appellati sunt quoque liberi *Freygebohrne* / *mancipii*, seruis, ciuibus seruili genere coortis oppositi. Si quid video *Speculum Suenicum* variam liberorum hominum significationem enodat. In his Semper *freyen* erant præcipui, utpote quorum auctoritate & opera in grauissimis causis utebantur Reges, quorum in curiis haud raro vel erant præsentis, vel ablegabantur ad ciuitates externas, uti Henricus Niger *Bauariæ* Dux ab Henrico V. ad Concilium *Trecense* in *Galliam* legitur missus, vel intra imperii fines legatorum ac commissariorum officio fungebantur; quemadmodum *Guntherus Schwarzenburgicus* in causa *Pomeraniæ* ac *Marchiæ Brandenburgensis*, item *Comes Iudiacensis* ad litem cum *Pontifice Romano* componendam aliique memorantur adhibiti. Postea cum aliis etiam mediatis Ducum Principumque *Vasallis* nomen *Liberorum Dominorum* adsignaretur, euenit, ut *Barones* a tali nexu immunes sese cum addito appellarent semper *frey* / sicuti *Limburgenses*, *Leiningenses*. Ante illam nominum ac titulorum confusionem forte non occurret elogium *Semper-liberi*, aut, ut clarius loquar, non obseruabitur eius generis *disynna* vel comitum, vel vere liberorum dominorum nomini appositum. Quam coniecturam magis firmabimus deinde. Quod si dicta illustrare exemplo licet, adseuerabo, perinde se rem hanc habere, atque elogium nobilis, quod olim illustribus *Viris* proprium. Eo autem militibus aliisque tributo, audita sunt voces *Wol-Edel* / *Hoch-Edel* / *Hoch-Edelgebohren* / *Wolgebohren* / *Hochgebohren* / *Durchlächtig*: non aliter atque in *Speculo Suenico* *Hohstreye* / vel semper *Freye* / *Mittelfreye* / *gebohrne Freyen* distinguuntur.

guuntur: Semper *Leute* huc non pertinent. Vox *leudes*, *leodes*, *liti* aut seruile nomen, aut plebeium est: quod sine negotio est ad demonstrandum. Nunc ostendemus clarius, quare liberi domini a Rege acceperint regalia, & bannum cum primis. Ac putem, regalium vocem significare perspicue, ea deriuanda a Rege. Hinc etenim fons omnis potestatis permanat. Qui speciatim ea inuestitus non erat, coram terræ iudicio, quod *Landgericht* appellabatur, siue *Cent*, vt *Rudolphus Habsburgicus*, in diplomate quod exhibet *Lunigius*, Rotenburgenfi ciuitati dato, hanc rem optato explicat, sistere sibi subiectos debuit: vt alia taceam iura, quorum exercitio obligabatur abstinere. Omnis autem regia potestas cum vassallis vexilli simbolo ordinarie in Germania solo communicabatur. Quod indicium præbet, quamobrem Barones nonnulli appellantur vexillarii, eble *Panner / Pannerherren*. Neque enim illi Comites, sed Domini banno inuestiti per *Banden*, seu hastam vexilliferam. Istud autem non diffiteor, circumscriptam horum dominorum potestatem proprii territorii finibus fuisse; cum Comes in toto pago, Dux in prouincia auctoritatis & supremi iudicii exercitium haberet. Cui non obest, *Banderetos* eos potissimum nominari, qui sub vexillo suo vassallos in prælium educunt. Neque enim hoc cum nostris pugnat. Eapropter namque vexilliferi dicuntur, quia vexillo potestatis erant instructi, quid? quod eam potissimum ob causam vexillis sunt vsi, subque suis signis militantibus auctoritate præiuerunt, ne regalia haberent sine causa, sed, cum belli formido circumstreperet, & ipsi gladium accingerent, & veluti terrarum Domini cum clientibus suis imperii hostes a patriæ finibus generose depellerent. Atque ita nobilissimum *Rigordi* locum expono, qui *Philippi Augusti Galliarum Regis*, &

Otonis IV. Imperatoris ætate floruit : *Quinque*, scribit ad a. 1215. *videlicet Comites & XXV. alii*, qui tantæ erant nobilitatis, ut eorum quilibet vexilli gauderet insignibus. Aliud vero interdum erat Bannerius olim, aliud Banderetus, seu *Banner. Herr.* Bannerius miles erat, vexillum sequens, Banni dominus vexillum ferens, Bandophorus, *Bannier. drost/ Bannier. Herr.* Antequam de Baronibus dicendi finem faciam, confutandus mihi iterum est *Antonius Matthæi*, qui minus caute de *Nobil. Lib. IV. cap. VII. p. 939. seq. Baro olim non tanti, seruus olim militum*, eamque ob rem Romanos allegat scriptores, Ciceronem, Lucilium, Persium, Tertullianum : *Progressu*, pergit, *deinde temporis Baro idem, quod avig, quod vir præstans, vir peritus, strenuus* : - - - *Et, quod mirum cuipiam, quia Baro vir fortis; diabolus etiam Baro.* Quæ hic, bone DEUS, confusio. Miscentur Romana Germanicis, & hæc illis, & Græca denique vtrisque. Recte *Ianus Rutgersius* in *Lectioibus Venusinis cap. XXIII. eos perquam ridiculos fuisse iudicat, qui ea lingua Ciceronem loqui fecerint, quæ vix millesimo anno post reperta sit.* Nostræ voculæ cum Latino idiomate nihil commercii intercedit. Potius illud a Germanico *Barn* / siue *Barna*, quod apud veteres puerum, vel filium significauit, descendit : quod e vetustissima *Vlphile* versione *Franciscus Iunius* obseruauit, & ex eo sæpe nominatus *Hertius*. Et facile autem vsu venire potuit, vt liberi nobilium, ac Procerum eo nomine insignirentur, quemadmodum apud Hispanos infantum titulus Magnatum ac denique Regum filiis est adtributus; donec tandem, vt in præcedentibus insinuauimus, iis solum adhæreret, qui liberi domini sunt, non milites gregarii, aut serui Regum Principumque.

§. XXIV.

Ex quo noua statim veritas innotescit, videlicet equi-

equites, qua equites non gaudere feudis vexilli, sed loricae, clypei, equorum, cetera. Hæc autem plus nihil continebant, quam vt milites ad edictum præsto essent lorice, equis, clypeis suetoque armorum genere instructi. Vnde per se sequitur, vt hic nullus locus fuerit vexillis potestatem significantibus. Milites enim & nobiles inferiores non tam officium, honorem, aut dignitatem gerunt, quam seruitium debent, aut, quod minus est, ministerium. Quæ res fecit, vt ministeriales equitibus deterioris olim conditionis fuerint habiti, vtpote quod essent proprii homines Ducum, Episcoporum: de quibus peculiarem propemodum dissertationem pereruditus Hertius conscripsit, nosque ea de re alibi sententiam nostram copiosius declarauimus. Hoc singulare, fuisse aliquando Reinhardo Comiti Hanouienti controuersiam status factam ob coniugem ministerialis filiam. Quare ad Cæsarem Rudolphum I. & Electores confugit, qui ab adpersa eum macula liberarunt. Edidit nuper litteras Luningius atque cum hominibus harum rerum studiosis noue communicauit. vid. *Zeutschen Reichs. Archivs part. Special. Contin. II. diuis. VI. p. 59. seq.* Inde vero euenit, vt, cum officii sui admonerentur milites, id clypei fieret symbolo: quod testimonium *Ottonis Frisingensis lib. II. de R. G. Friderici Imperatoris cap. XII.* arguit: *Est autem consuetudinis Regum Francorum, quæ & Teutonicorum, vt quotiescunque ad sumendam Romani imperii coronam, militem ad transalpizandum coegerint, in prædicto campo mansionem faciant. Ibi, ligno in altum porrecto, scutum suspenditur, vniuersorumque agmen feuda habentium, ad excubias proxima nocte Principi faciendas, per curiæ præconem exposcitur: quod sectantes, qui in eius Comitatu fuerunt, singuli singulos beneficiatos suos per præcones exposcunt. At sequente die, quicumque nocturnis vigiliis defuisse deprer-*

prensus fuerat, denuo ad presentiam Regis aliorumque Principum, vel virorum illustrium euocatur: sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate dominorum suorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Etsi enim clypeus olim insigne nobilitatis in genere fuit; tamen sequioribus temporibus feuda clypei militaria tantum dicta sunt, quod e quibusdam diplomatibus & *Chronico Laurissamensi*, a *M. Frehero* edito, ad oculum patet. At caue putes, omnes, qui tulerunt feuda, illque sunt vsi, habuisse feuda scuti. Inuenio apud eundem *Ottonem Frisingensem* scutiferum plebeium. De feudis loricae superfedeo dicere, cum *Cangius* nostram industriam anteuerterit, partim sub voce *lorica*, partim *feudum loricae*. Id clarum, loricanos vocari milites, & loricarum nomine saepe intelligi vasallos milites. Anonymus apud *Mabilonium* in Museo Italico: *Comitantibus cum ducentis loriceis cum aliquantis fabris lignariis*. Vexillum in maioribus ac regalibus feudis adhibebatur. Nobiles inferiores nunquam olim alta iurisdictione pollebant. Iudicabantur iis subditi a praefectis Imperatorum ac principum. Saltem notum est, quando in Bauaria & Saxonia, seu Misnia equites acceperint Bannum sanguinis, & qua occasione. Collegit testimonia *D. Hertius* in dissertatione de *Superioritate territoriali*, quam euoluant, qui volunt. Antiquis temporibus eius generis facultas character libertatis erat ac potestatis, qua serui regni Principumque carebant. Nec credas, omnibus imperii nobilibus tale ius aut competisse ab antiquo, aut hoc ab omnibus adfirmari. Ipsi cognoscunt, praedia, quae tenent, ad vnum fere omnia fuisse libera, libera a nexu feudali: donec turbulenta tempora compulere permultos, vt sese principum potentiorum vasallos profiterentur. In allodiis autem suis supremi iudicii exercitio destituebantur, Quod nunc habent,

Cæ

Cæsarum beneficio adepti sunt, ne sub obtentu *centenaria*, aut supremæ iurisdictionis Principes ac Comites vicini eorum libertati periculum intentarent. Quod diploma Rudolphi II. a *Burgermeistero* in *Cod. Diplom. ordin. Equest.* adlatum satis probat. In variis tamen locis adhuc iudiciis prouinciæ subsunt, eorumque subiecti, ac rustici in centena, cum delinquant, iudicantur, condemnantur, & pro re nata absoluntur. Quæ omnia, ne gratis dixisse videar, producam primum *Conradi Vrspergensis* de Regis Philippi ætate loquentis testimonium, quo pateat, qui tot prædia acceperint barones & nobiles ministeriales, & quo sub modo: *Hic*, inquit, *Philippus*, cum haberet pecunias, quibus salaria, siue solda præberet militibus, primus coepit distrabere prædia, quæ pater eius *Fridericus Imperator* late acquiserat in *Alemannia*, ita ut cuiilibet baroni, siue ministeriali villas seu prædia rusticana, vel ecclesias sibi contiguas obligaret. Sicque factum est, ut nihil sibi remaneret, præter inane nomen Domini terræ, & ciuitates, seu villas, in quibus fora habentur, & pauca castella terræ. Non hic vocantur ministeriales domini terræ, sed *Philippus*: hic in villis & ciuitatibus sua fora habebat, non nobiles inferiores; utpote quorum prædia rustica sunt. Postea sub *Friderico II.* eodem *Vrspergensi* auctore, maior largitio facta, cum is contra *Ottomem IV.* ex Italia in *Allemanniam* veniret, & militibus indigeret. Quid enim hæc sibi volunt verba? *Otto Imperator* venerat interim de *Thuringia*, volens comprehendere, aut interficere aduersarium suum; ipseque manebat in oppido *Vberlingen*: sed a multis derelictus non poterat currere sepe dicto *Friderico* ad pugnam. Vnde factum est, ut auxilio Comitis de *Quiburg* & aliorum, quibus ipse prædia imperii large distribuit & obligauit vsque *Basileam* perueniret. Ex quo denuo liquet, quamobrem

G

tot

tot nobiles in terra Allemanniæ surrexerint, parentesque filiis noua prædia distribuere potuerint. De equitum vero potestate, banno, regalibus nihil extat. Cui non obest etiam Baronum ab *Vrspergenſi* mentionem fieri. Nam baro nonnunquam ministeriali opponitur: quod iam alicubi animaduertit *Hertius*, ac nos in præcedentibus cum ipſo. Et quamlibet non nesciam, adtulisse *Gasparem de Lerch*, siue *Lerkeln* diploma *Wilhelmi Regis*, quod *Dattius*, & nouissime *Lunigius* descripserunt, quo nobilium Allemanniæ & dominorum terræ iura iudiciaque, in quorum possessione essent, confirmantur; non puto tamen, inferiorem nobilitatem indicari. Vt ita sentiam rationes *Dattii de P.P. p. 23.* persuadent viri doctissimi: *Nobis*, inquit, *de tota re amplius videtur inquirendum. Vix enim persuaderi sibi patietur Vir aliquis germanicarum antiquitatum peritior, nobilitatem equestrem, quæ posterioribus demum seculis in societatem quandam liberam, & pulcherrimum hoc corpus coaluit, per nobiles & terræ dominos hic ita designari, ut non ex usu scriptorum huius æui promiscuo, a quibus verborum rationes tam scrupulose exigendas non esse Viri eruditissimi dudum præmonuerunt, ad Principes, ad Comites, aut Comitium dignitatis homines, & ad alios quoque, quorum potentia sub istis Germaniæ turbis præpollere incipiebat, præsertim ad socios Rhenano foedere connexos, ut mox dicitur, appellatio ista potius referri vel possit, vel debeat. Sic quando *Annales Colmariensēs part. I. Rudolphum Regem a. 1284. curiam in Basilea, cum gloria dominorum terræ habuisse testantur, quis ad nobiles solos hoc pertinere existimabit?* Nec ad rem facit, post extinctam Sueuorum Ducum familiam equites ad talem potentiam peruenisse. Est enim cognitum, nusquam tot iudicia reperiri prouincialia, tot *centenas*, atque in Franconia, Sueuia, Heluetia, & Rhenensi tractu. Procedente tempore vero factum est, quod*

ite-

iterum inculcamus, vt etiam nobiles in Franconia, Sueuia, & Rhenensi tractu acciperent quidam iudicii criminalis facultatem, ne vel crimina manerent impunita, si prius *Centenario* forent denuntianda, (qua de re accaussa multa diplomata loquuntur) vel nobilitas in peculiare corpus Cæsarum bono coacta, Comitum, Landgrauiorum, aduocatorum, & dominorum terræ præda fieret. Plura non adicio, ne, quod singularem librum meretur, tam angustis paginis compingatur. Sat est, cerni nunc, equitibus feuda vexilli nec fuisse tributa, nec, ob argumenta in medium adducta, commode potuisse adtribui. Potius obseruari e diplomate Sigismundi Imperatoris velim, quod Erchangelo de Seinsheim peculiari indulgentia a. cccccxxviii. concessit, hunc tum demum ad *Ban-deretti* dignitatem euehenti, postquam prædia sua imperio obrulit, & regalia ab eodem recepit. Quod vt extra dubitationem constituatur verba sequentia e dicto diplomate recito: Darum mit wohlbedachtem Rthe / gutem Rathe unfer und des Reichs Fürsten / geistlichen und weltlichen / Graven / Edlen und Getreuen / und rechten wifsen haben wir von sonderlichen unsern Königl. Gnaden denselben Erkinger / sein ehelich Kinder / Söhne und Töchter / die er igt hat / und hinführo mit Gotts Hilff gewynnet / und die von ihme / denselben Kindern ehelich geböhren worden / zu rechten Freyhen in Gottes Nahmen erhöht / und sie auf das vorgehandt Jägermeister Amt und das Haus Schwarzenberg / das sein freyes eigen Gut ist / und das er uns und dem Reich / auch Wedung / mit aller seiner Zugehörung zu rechten Lehen gemacht und verbrieft hat / uns und dem Reich damit gewärtig und unterthänig zusehn / und ewiglich vor uns und demselben Reich zuhalten / gefreyet / geadel / gemacht / und ihn als andere recht gefreyete Baner Herre im Reich und nemlich zu dem Jäger

germeister Amt in Francken beståtigt haben / würdigen /
 adeln / erheben / beståtigen und machen mit Rechten Wis
 sen in Macht diß Briefs / von Römischer Königl. Macht /
 und meynen / setzen / und wollen von Römischer Knigk.
 Gewalt / daß der benandte Erkinger / und die genandten
 seine Kinder / und alle die von ihme kommen / und von ih
 nen geboren werden / als vor begriffen ist / srba mere
 ewiglich deß Heil. Röm. Reichs Freyhen geheissen / und
 von allermniglich genandt werden / und auch Freyherrn
 Rechten Ehr und Wrdigkeit in und auswendig Gericht
 und allen Enden haben / und als rechte geborene Freyen ge
 ehret / und gehalten werden ic.

§. XXV.

Et si vero superfluum videri potest, inquiri, gau
 deant ne ciuitates imperii libera feudis vexilli; tamen in
 quiramus: imprimis, cum hic multa sint digna, quæ ex
 cutiantur. Non dubitamus autem, quin recepta fere
 opinio sit, ciuitates esse allodia, non feuda. Et vereor
 ipsemet, ne crabrones excitem, si quid hac in re moliri
 contra, aut tantum æqua mentis lance eam perpendere
 quæstionem sustineam. Sed audendum tamen nonni
 hil. Semper enim mecum reputaui, esse hanc quæstio
 nem fere inanem & disciplinæ feudalis ac publici iuris
 amplificandæ minus aptam: liceat enim lenissimo vt
 vocabulo, ne, qui dissentiunt, rugas contrahant, & cape
 rata fronte aliquid seuerius minitentur. Ecce vero ita
 putauerim, argumenta sunt plura. Quis enim ea, quæ
 pertinent ad Regis patrimonium, appellat aut feuda,
 aut allodia? At fuisse olim ciuitates in regionum bono
 rum numero, quis ignorat? Et certum vero est, Reges
 eas appellasse suas & imperii ciuitates: pendebant
 quotannis plures Cæsari censum: pendebant ab antiquo
 debito & per auersionem, ne, quod sæpe olim factum,

variis tributis emungantur ciues. Igitur ad veritatem proxime accedit, tum, cum pertinuerunt ad regium domanium, aut bona coronæ, *Ætyma* tam fuisse incongruum, quam est hoc, sintne ciuitates angeli, an homines? Ad neutram quippe speciem pertinent. Fuerunt Regis & imperii. Num sint adhuc inuestigandum superat. Sed nollem tamen *Itteri* argumentis uti, qui additius earum obsequium inde demonstrat, quod Lotharius Imperator Noribergam Henrico genero Bauariæ Duci in feudum dedit, quod Otto IV. *Hermann*o Thuringiæ Landgrauio Nordthufam & Mulhufam eodem nexu permisit. Vera sunt, quæ adfert, & veterum testimoniis, hoc est *Monachi Weingartensis*, & *Arnoldi Lubecensis* firmantur: verumtamen non putem adsumenda hæc ad comprobendam sententiam aliunde veram argumenta. Turbulentis illa temporibus euenere, & vindictam spirant, Saxonibus Sueuisque æternas inimicitias agentibus. Oppignorarunt eas Reges, tributa exegerunt, iudices, advocatos, vt hodie Principes municipiis suis, dederunt. Vnde aliunde id liquere dixi. Atque ita vero id solum veritati conuenit, non adeo amplius addicte eas regnari. Sunt liberæ imperii & Cæsaris ciuitates. Quod vt paullo clarius intelligas, fac, Brunsvicensem ciuitatem multis obtentis iuribus ac priuilegiis per se statuisse omnia, ius dixisse, tributa ciuibus indixisse, milites coegisse, adde eminentioris imperii iura haud pauciora, finge, non contradixisse Duces, non repugnasse veteres dominos: eratne illa ciuitas respectu Brunsvicensium Principum allodium, an feudum? Posterius non adseuerabis, prius vix diceas. Superest, vt tenent omnes, in imperii vrbibus homagium: promittunt illæ solenniter Cæsari obsequium, aperiunt ei portas, offerunt claues, pensitant, quod debent. Cetera iura benefica olim Cæsari

rum liberalitate, nunc autem legibus imperii confirmata, ac immutabili ratione exercent. Quo intuitu superioritate territoriali dicuntur prædita, hoc est libertate maximam æmulante. Huic libertati vero quare quæso adsignemus vocabulum allodii? Quis audiuit, allodia regni possidentes, ratione eorum, præstare homagium, solvere censum, cetera? Quocirca non absone statuerim, fortassis ciuitates imperiales nec pertinere ad classem feudorum, nec allodiorum. Dic, vti mos fert loquendi, Cæsaris & imperii ciuitates liberas, dic veteris domanii reliquias, quia verum non est, quidquid non est feudum, est allodium. Nec enim regnum ipsum feudum est; & dubitem tamen, an appellaturus sis allodium? Domania nec allodia sunt, nec feuda. Domanium libertate sat magna donatum est interea domanium. Nec repugnaturas credo ciuitates: saluum iis manet sublime territorii ius: quidquid olim iuris habuit aduocatus, Comes, Burggrauus exercent ipsæmet: comparent in comitiis, ferunt suffragium, decidunt, vbi decidendi copia est: non possunt aduocati in vsum reduci: ipsæ ex perpetua Cæsaris commissione, quæ toties confirmatur, quoties redintegrantur priuilegia, iudices suos constituunt: fruuntur prouentibus quibuscunque, dummodo tribuant Imperatori, quæ debentur, quæque, secundum imperii consuetudines, ac leges ei sunt referuata. Et ita vero ipsa loquuntur diplomata, ac priuilegia Vlmensi, Rotenburchensi, aliisque ciuitatibus a Ruperto, a Wencelao, Regibus prioribus, ac posterioribus indulta, quæ voluant ac legant, qui dubitant: nos non ambigimus, sed rem ex imperii statu a regula fere nunquam non declinante utcunque tenemus. Ea ratione nec opus erit *Schoppi* assero in *thesauro feudali cap. I. Sect. VII.* existimantis, corpus feudale regale ciuicum duntaxat confirmatione Cæsarea

farea in imperialibus ciuitatibus constitui. Timuit enim iam doctissimus *Itterus*, ne *Schoppius* a se adfirmata non intelligat: quod per frequens est nonnullis auctoribus verba proferentibus, rem ipsam contuentibus nunquam, aut raro. At caue propterea putes, vrbes has destitui feudis. Ratis bona, si fides *Gewoldo*, mero imperio hodieque ab Electore Bauariæ antiquo iure ac priuilegio inuestitur. Habent ciuitates, præter oppidorum suorum ambitum, alia beneficia: fruuntur illis: Habent baronatus, habent comitatus, castra, habent a Bohemiæ Rege, a Principibus, Cæsare. Ulma magnam Comitatus Helffensteinensis partem possidet Cæsaris voluntate, Electorum consensu ac litteris vallato. De Francofurtensi ciuitate tum *Itterus*, cum alii testantur: de Noribergensi res in vulgus nota est: de Tremonienfi ciuitate Comitum Dortmundanorum iure vtente *Limneus* te instruet, de Rotenburgenfi diplomata a *Lunigio* edita rem claram faciunt, vt Bremam ceterasque taceam, quarum litteras ex parte idem vir clarissimus, magno publicæ rei bono, prælo subiecit. Quid igitur? An adhuc habent feuda vexillifera? Habent respondeo, sed velut Episcopi, veluti Prælati atque Abbates: non eorum amplius nomina audiuntur. Inuestiuntur tamen terris ciuitatum ablegati & mandatarii a Senatu aulico; nec incognitum, quomodo inuestiantur, postquam rem omnem auctor *breviculi praxeos imperialis. alicæ* indicauit tit., 28. tb. 11.

§. XXVI.

Ea maiorem sollicitudinem quæstio exigit, an insignia fuerint semper & ab omni memoria intexta vexillis? Et non credam. Tantum enim hastæ signiferæ variis forte coloribus distinctæ mentio fit Carolingorum, Ottonum, Henrici II. ætate. Idem loquuntur sigilla, rhombos,

bos, strias, in vexillis ostendentia, non pictas imagines: eadem numi confirmant, innumeri caui, ac bracteati. At cum sub Henricis, Lothario II. Conrado III. & sequentibus Imperatoribus expeditiones in orientem susciperentur, & ex omni fere orbe Principes ac nobiles concurrerent, ut terra sancta Saracenis christianæ religioni inimicis eriperetur; factum quoque est, ut varias imagines atque figuras seligerent, varia signa, ne tot nationes, tot domini, tot milites confunderentur. Id clare iam *Ioannes Iacobus Chiffletius* in *Lilio Francico* *veritate illustrato cap. VI.* ostendit, quem ceteri magno secuti numero sunt: ut vitulo ipsius arantes non nominarunt. Cui sententiæ, etsi nuper non nihil eruditissimus *Baluzius* in præfatione splendidi operis, quod nobilissimæ Aluernensium Principum familiæ consecrauit, obuertit; non existimamus tamen, eam propter conquisitas rationes fore penitus deferendam. Putat is, a *Casanoua* ingeniose fuisse demonstratum, cœpisse iam insignia Hugonis Capeti tempore, ut qui terras & feuda vassallis suis hereditario iure reliquerit possidenda: quæ ab his deinde certis & constanter adhibitis imaginibus ac figuris sint representata. Sed bene egisset indefessæ industriæ vir, si, quod adfirmavit, per sigilla docuisset, ac legentibus omnem dubitandi ansam ademisset. Minimum in Germania ante sæculum XII. non occurrunt exempla, non itidem vexilla animalibus aliisque figuris constanter distincta. Id deprehendi apud *Wilhelmum Tyrium*, vexillum imperiale, quod *Godofredus Bullionæus* in prælio contra *Rudolphum Sucuum* ad Elystrum fluvium gestavit, aquila fuisse ornatum. Vexilla vero in Brabantia Ducum sigillis ab his rebus vacua sunt, quod inspicientibus *Butkenii tropæa* liquet. Postea vero certum est, crucem vexillis esse insertam, & nomen Ducis aliquando monogrammate expressam.

pressum, & tandem Sæculo XII. leonem, tum in signis, tum etiam clypeo frequentissime comparere. In Sigfridi & Wilhelmi Comitum Palatinorum Rhenensium sigillis, quæ publicauit *Toelnerus*, non obseruatur diuersum. Flandrica *Vredii* alii, post *Chiffletium*, excusserunt. In Anhaltinis *Becmanni* Henricus pinguis primus aquilam dimidiam vexillo suo intulit cum stris. Et ab illo tempore innumera occurrunt, quæ certis insignibus, imaginibus & ornamentis superbiunt. Ipse *Baluzius* non diffidetur, *Wilhelmum VI.* Aluerniæ Comitem demum vexillum, quod *Gundfanon* vocant, occasione belli sacri notis suis, eoque Ludouici Grossi Regis & Henrici V. Imperatoris æuo, adiecisse. Quæ res clare indicat, decipi *Antonium Matthæi* nepotem, quando insignium originem demum ad finem sæculi XIII. refert; non autem falli ceteros, qui cruciatas expeditiones huic cum maxime mori occasionem fecisse non sine causa credunt. Aduuat coniecturam nostram, in Germania ante Henrici V. ætatem feuda hæreditario iure ad posteros non esse transmissa: quamlibet probe cognoscamus, obnixè omnia fecisse vasallos Duces atque Comites potentiores, vt ne sibi eriperentur regiones fiduciaria potestate permiffa. At lege tamen obtinuit nondum, vt beneficia relinquere liberis; donec *Lotharius Saxo* scepra capesseret, & rationem aliam *Henrici Aucupis* & *Francica* stirpe oriundis Regibus non penitus vsitatam, iniret. Ex quo perspicuum fit, me non prorsus repudiare *Baluzii* dicta, sed adsumere καὶ ἀνδρογον coniuictum, vt, quod suscepi-mus probandum, tanto firmiter demonstretur. Ceterum multum in hac causa *Chiffletii* iudicio puto tribuendum, vtpote qui peculiare opus de re militari Germanorum ac Francorum meditatatus est, de quo *Petri Scriuersii* epistola ex parte testatur, quam *Antonius Matthæi* in

H

Ana.

Analektis p. 559. edidit. Sed iterum tamen iterumque inculco, me non negare, clypeos variis coloribus picturisque fuisse signatos: congeffit exemplorum copiam *πολυμαθέστατος Chiffletius*. Solum adfirmamus, non fuisse symbola certa constanter & sine intermissione adhibita. Prius iam ante *Chiffletium* late deduxit *Henricus Spelmanus* in *Aspiologia*. Posterius autem nuper quoque deprehendit Auctor Historiæ Delphinatus, quem illustrem esse *Valbonnassium*, supremum Camerae per Delphinatum antistitem fama fert. Dum enim originem nominis Delphini vestigat, vulgarem simul opinionem refert, qua eius natales inde potissimum reperuntur, quod Comites Graiswaldenses in scutis suis Delphini figuram ostenderint. Evincit is potius, primæ & secundæ stirpis Principes usque ad Humbertum I. Sæculo XIII. florentem ab his insignibus plane abstinuisse. Ante hæc tempora vix eius generis formam constanter adhibitam in scutis vexillisque eorum inuenies. Quod iterum indicio est, hanc occasione nominis Delphini, quod iam ante Humbertum inualuit, esse adsumtam. Amabant enim summi Proceres insignia, quæ vocant, loquentia. (*armes parlantes*) Alia quæstio est, an Præfulum ecclesiarum sint imitati morem principum sæculares, quod vult *Otto Sperlingius* in dissertatione de *numis bracteatis*, quem aliqui contra *Mabillonium* tulerunt. Hic enim ante medium sæculum XIII. Episcopos non putat insignibus vsos, testem nominans *Herueum de Monte Morentiaco* Decanum Parisiensem monogramma adhibentem, non autem consanguineorum suorum *δέρμα*. Nos, uti plures causas censemus admittendas, quæ insignium certam formam induxerint; ita *Sperlingii* coniecturam non crederemus spernendam. At fatius est tenere modum: immo dubio subiacet, an Episcopi suas olim ecclesias certis distinxerint indiciis? Id non diffiteor,

or, conspici in sigillis Episcoporum templa, cerni illorum effigies cum pedis: alia insignia ecclesiis propria deprehendi nusquam.

§. XXVII.

Insignibus autem introductis terrisque perpetua possessione fidelibus relictis, mirum non est, plura etiam vexilla in solemnibus inuestituræ actibus fuisse visa. Qui mos, uti sub Lothario, Conrado, & Friderico Barbarossa potissimum videtur inualuisse; ita sequiori ævo perdurabat, usque dum modus inuestiendi primores vexillis finem acciperet. Nec absimile veri, regiones singulas per appicta insignia fuisse notatas, ut sic, symbolo concessio, res intelligerentur plenissime traditæ. Nam etsi Romana iura, etiam, cum symbolis res esset tradenda, rem vere præsentem exigebant; atque ita in conspectu fundi clauium e.g. traditio fiebat, si emptor confestim dominium & possessionem adipisci volebat; tamen non adeo subtiliter hic incedunt Germanorum feudalia instituta. Sufficit, si pares curiæ, hoc est, testes adsint, si solenniter omnia peragantur, si aut verbis dominus declaret, ut in possessionem fundi vadat vasallus eumque pro feudo teneat, aut symbolum rei tradendæ eidem conferat: quantumuis res ipsa vere præsens non sit. Neque enim necesse videtur, ut omnia more Romano eueniant: dependent cuncta ex gentium arbitrio, consuetudine, & dispositione legislatorum. Vnde sine negotio intelligitur, quam inepte hæc Germanorum inuestitura dicatur abusiva: quali abusus sit, quod non est Romanorum inuentis conforme. Sed obseruauit tamen *Schilterus Comment. ad ius F. A. p. 62.* etiam in cessione iuris apud Latinos non interuenisse rem naturaliter præsentem. Ego non opus esse existimo, ut in fauorem dissentientium Romani & Teutonici iuris conformitas ostendatur. Ineptia est, credere,

dere, Romanos solos esse cordatissimos, ceteros caudices, & peponem gestare pro corde, fungum pro cerebro. Sat est, intelligi, quid fiat. Nec puto, fictam hanc esse inuestituram dicendam, aut imaginariam. Non sunt obstricti summi Legislatores, ut fingant: finxit Prætor Romanus, qui Legislatoris nomen ex arcanis rationibus fugiebat. Adest hic nostratium Imperatorum legitima voluntas, ut dominium & possessio in inuestitum transeat, quamprimum ei cum effectu porrigitur rei tradendæ symbolum. Et vera est inuestitura, siue in fundum naturaliter præsentem inducatur vasallus, & sic corpore atque animo apprehendatur, siue verbis, siue symbolo, quidquid est, perficiatur. Quod naturali apprehensioni deest, lex supplet; nec, nisi latro & summæ potestatis hostis, turbare sic missum in possessionem potis est. Valde enim inficetum videtur, quod excipitur, tradi dominium symbolo, non possessionem. Verum enim hoc foret, si Iureconfulti semper secundum etymologiæ subtilissimos apices rationes subducerent: requireretur tum fedium iuxta positio. Nec diuersum Germanica vox indicat. At ubi, ubi tam supersticiosi vnquam & vsquam fuerunt Iureconfulti nostri? De Romanis fateor suppetunt nonnulla exempla. Ira *Gaius* disputauit magno feruore, vtrum res immobilis possit pignori tradi? Non inquebat in l. 238. de V. S. quia illa duntaxat pignori dari possunt, quæ manu traduntur, & tractantur. *Paulus* l. 26. ff. de cond. indebit. pignus poni & deponi ait, quod in re immobili dici non potest: ut alia taceam, quæ larga manu collegit *Petrus Duirsema* Coniectural. Iuris ciuilibus Lib. II. cap. II. At non ita argumentatus est *Pomponius*: In edibus, inquit l. 9. ff. de donationibus, alienis habitare gratis, donatio videtur: id enim ipsum capere videtur, qui habitat, quod mercedem pro habitatione non soluit: potest enim & circa

corporis dationem valere donatio: veluti si donationis causa cum debitore meo paciscar, ne ante certum tempus ab eo petam. Quod si quis sollicitè inhære verbis velit, negare possit, donationem hic interuenire. Ecceur? quia corporis traditio hoc catu non fit: quod tamen vox *donare* exigit. Citra eam autem quin vera donatio iure perfici possit, dubium esse non potest, inquit *Duirsema*, ob legis & imperantium voluntatem. Et quare igitur Germanis vitio verteres, quod, vocabulorum cortice spreto, rem ipsam sunt intuiti, & quod in negotiorum obtinet argumentis, aut obtinere voluerunt, cordate circumspexerunt. His in luce collocatis apparent nunc miseræ doctorum ratiocinationes, ineptæ quæstiones, illepidæ responsiones. Quid enim hoc est? an abusiuæ inuestitura transeat dominium, aut ius in re? num, si hoc transeat, transferatur simul possessio, an tantum ius possidendi? an futura possessio? num præsentia rerum tradendarum opus sit? num Cæsaris voluntas sine præsentia rerum sufficiat? ad sitne præsumtio, rem fuisse præsentem, modo signum corporeum adfuerit, modo litteræ inuestituræ id adfuisse narrent? num transferatur possessio, si alius adhuc teneat rem, eique insistat? num maius sit possessionem dare, quam inuestituram? Tota enim res in contemptissimam logomachiam, cui confusio iuris Romani ac Germanici copiam facit, vltimo resoluitur, posteaquam Andabatarum more pugnarunt omnes, inclararunt, negarunt, adfirmarunt, & tragoedias excitarunt sat magnas. Audi Lector, cui tot absoræ interrogationes metum incutunt. Hugo Grotius te doceat de I.B. & P. Lib. II. cap. VIII. §. 25. Vltimus, inquit, acquirendi modus, qui iuris gentium dicitur, est per traditionem. Atqui supra diximus ad domini traditionem naturaliter traditionem non requiri, quod & ipsi Iurisconsulti in quibusdam casibus agnoscunt, vt in re do-

nata, usufructu retento, cetera. Supra autem, nempe cap. II. §. I. disertius mentem expressit suam: duo tantum inquit notanda sunt, alterum in dante, alterum in eo cui datur. In dante non sufficere actum internum voluntatis, sed simul requiri, aut verba, aut alia signa externa: quia actus internus, ut alibi diximus, non est congruens naturæ societatis humanæ. Ut vero traditio etiam requiratur, ex lege est civili: quæ, quia a multis gentibus recepta est, ius gentium improprie dicitur. Iam vero si ad dominium in alterum deriuandum naturaliter traditio plane non exigitur; quanto minus sanæ mentis homo negabit, per inuestituram symbolicam id posse deriuari? naturæ lege non nisi animus transferendi dominium sufficienter declaratus necesse habetur. Per symbolum autem, vel verba declarari voluntatem sufficienter, quis inficiabitur? Tantum disceptatur, an ut dominium; ita etiam possessio queat dari? & hoc enim est, quod cum *Cuiacio* nonnulli non credunt. Sed totum iterum litigium de vocabulis est. Id enim fateor, inuestitum non apprehendere eo momento, quando symbolum porrigitur, rem signatam corporaliter: quæstio est, an pro possidente habeatur? & putem. Nec dixeris, possessionem esse abusiuam. Quis namque adfirmabit filium cum moritur pater, moribus Galliæ & Germaniæ esse paternæ hereditatis possessorem abusiuum, improprium. Lex est: *Le mort saisit le vif*: lex quoque est, inuestitum esse in possessione, si supremi domini voluntas rationabiliter ex euidentiis signis innoscat. Qui sic inuestitum impedit, turbat, vel de possessione depellit. Hinc, si de remediis iuris possessorii sermo est, interdictiones suppetunt, si de petitoriis, rei vindicationes. Miseret me *Merckelbachii* aliorumque Iureconsultorum, qui hic cucurbitas pingunt, & causam Neoburgici contra Saxones in controuersia
Iulia-

Iuliacensi male defendunt. Negant illi, Saxoniae Principem esse in possessione, cum res tradenda vel tradita non fuerit praesens, quando eum inuestiuit Rudolphus II. Rectius negassent, Caesarem Saxones potuisse inuestire, cum non fuerit vacua possessio, nec, quod potissimum obseruandum, liquidum Saxoniae principibus ius, vti Neoburgico possidenti. At finge postremum, & actum erit de *Merckelbachio* eiusque tricis, limitationibus atque extensionibus haud raro repugnantibus. Causa vero confusionis vniuersae haec est, quod plus nihil atque ius Romanum didicit nec aliam traditionem symbolicam admittit, quam in praesenti. Quod *Klockii Consilium VII. Tom. I.* considerantibus clarum fiet. Verumtamen non solis Romuli nepotibus animi sensus est; nec adeo effoeta natura, vt nec vlla meliorum ingeniorum spes supersit; nec adeo curta Teutoniae facultas, vt non aliud traditae possessionis statuere signum, atque isti, potuisset. Quid Longobardi cogitauerint iam non disputo: quamuis multae sint coniecturae etiam illorum mores nostris consentire; testantibus *Finkelthufio*, *Carpzouio*, *Schulzio*, & inter veteres *Duareno*. De Allemannis res claret ex capite LXXV. Iuris Feudalis: Ist das ein Mann dem andern Gut uffgibt vor sine Herrn / zu Hant / so er das Gut entpfehet / so hat er auch die Gewehr an dem Gute / die der erste Mann daran hätte. Ius Saxonicum in tali casu ne quidem inuestituram exigit: quanquam alias requirit. vid. *Schilt. Comment. ad Ius Feudale Allemann. & Saxon. cap. IV. n. 3. seq. Iterum de Feudis imperii cap. IX. §. 49. 50.* qui hanc esse mentem Imperatorum & fuisse, ex litteris feudalibus *Friderico Bellicoso* primo Saxoniae e *Misniae* Marchionibus Electori datis luculenter probat. Quibus alia iungere exempla nobis foret in proclui.

§. XXVIII.

Sed locum inspiciamus potius, vbi inuestitura fuerit facta. Et credam, vti ordinarie iudicia solennia omnia sub dio; ita feudale non alio loco esse quærendum. Cur vero sub dio, facile est demonstratu. Intererat quippe Reipublicæ, vt omnes intelligerent, quomodo ius diceretur; intererat totius imperii, vt, qui munera imperii summa, ac præcipua gererent, publice innotescerent. Ipsi imperii conuentus in campo agitabantur, veterum Francorum more, donec solis ardor, atque imbrum incommoda, aliaque locum mutationi facerent: quod præclare *Antonius Matthæi* in Comentario ad *Chronicon Egmondanum* p. 219. e veteribus tabulis docuit. Non nemo cum in *Capitularibus* legeret, Pipinum ac Carolum M. præcepisse, *vt loca vbi placita fiant, bene restaurata fiant*, ea in curiis ac domibus putauit celebrata: exceptis causis minoribus decisis sub dio. Sed non est ita. Semper sub coelo & aperte ius dictum, nisi vel nimium frigus, vel solis ardentissimi radii, vel pluuix personas iudicium constituentes impedirent. Argentorati adhuc post interregnum in publico foro litigantibus dictus est dies: extatque in antiquis ciuitatis legibus prohibitio, ne quis ad domum iudicis citaret quemquam. Quidquid in contrarium observatur, ad abusus pertinet. Hinc sæpe prohibitum, ne in atriis ecclesiarum, vel ipsis ecclesiis actionibus confligeretur. Quocirca non mirum, nec feuda dari in templis potuisse. Textus inuenitur in *I.F. Allemannico* haud obscurus; *der Herr soll syuen Dranzen zu allen Zeiten und in allen Stellen ihr Leben lyhen/ so sie es fordernd/ on in der Kirch und an dem Kirchhofe/ da mag er gar das mit Rechte nit gelyhen.* Singulare non-nihil in historia *Caroli Audacis* animaduerti, qui in templo

plo Ecclesiae S. Maximini iuxta Treuiros magna pompa apparari omnia iusserat, vt ibidem regia scepra manu Imperatoris obtineret: quanquam decollauit spes omnis euanitque consilium. Ceterum firmiter concluditur, non fuisse locum signate determinatum, vbi conferenda feuda, & porrigenda vexilla. Fiebat id saepe in publicis imperii conuentibus, in conciliis sacris, nonnunquam, vbi Caesar inaugurabatur, vel aliquandiu commorabatur, vel, quo litteris inuitatos secum iussit coire clientes. At cognoscunt paucissimi, Noribergae renouationem feudorum suorum saepe saepius obtinuisse summos imperii proceres, inprimis, cum in vsum irreperet, vt ibi primus imperii conuentus a nouo Rege celebraretur. Saltem non nisi turbulentis temporibus, & ob graves causas post interregnum ab hoc more recessum: quid? quod in aurea bulla postmodum diserte est statutum, vt prima imperii coitio Noribergae fieret. Praecipua causa erat, quia ibi inuestiturarum solennia haud raro peracta: quo factum, vt haec ciuitas curia feudalis primaria lege constitueretur. Notat *Sigismundus a Birken in Speculo Honoris Ausrriaci p. 974.* Sigismundum Imperatorem iuxta aedes Furerianas magnificentissimas in foro regium solium curasse aedificandum, in quo & ipse & successores beneficia confirmarent illustribus Principibus, ac noua darent. Sub Friderico III. istud adhuc solium vsui, quem indicauimus, inseruiebat. Et supersunt litterae Sigismundi ac Friderici III. dictarum aedium dominis impertitae, in quibus nonnulla priuilegia leguntur perscripta, atque hoc cumprimis, vt Imperator noue inuestitos precibus compellarer, quo possessores domus, vnde Caesares ad feudale solium, perfracto pariete, comitantibus electoribus ibant, praemio, honore, gratia, ornarent: & haec preces in diplomate *primariae*

vocantur. Ob hos comitiales conuentus in curia Noribergensi non solum tantum Imperatoris summo loco positum, sed & vtrinque scamna ita disposita obseruantur, prout secundum leges publicas, tum Electorum, tum ceterorum ecclesiasticorum principum sessione conueniunt, adnorante *Wagensilio de Noriberga rebus notabilibus p. 105.* qui insuper monet, Ludouico Bauaro, Principi in urbem benignissimo, marmoream statuam folio imperatorio imminentem a senatu populoque fuisse positam. Postea vero cum vsu veniret, vt primus imperii conuentus, quemadmodum voluit aurea bulla, Noribergæ non haberetur, Maximiliano ob varia bella impedito, Carolo V. pestilentia contagium, aliis aliud obtendentibus, etiam nonnulli ex iuris publici auctoribus cum *Bertramo* animum inducere, istud primorum comitiorum ius non amplius attendi, sed in desuetudinem abiisse. At recte monuit celeberrimus *Schwederus*, cui longioris vitæ vsuram litterarum bono precamur, saluum hætenus rei-publicæ ius esse, factum atque tectum cautibus in *Recessibus* suis Imperatoribus & imperio vid. *I. P. part. special. Sect. I. cap. XXX. n. 4.*

§. XXIX.

Vti vero varia vexilla; ita variis quoque coloribus, imaginibus ac figuris erant distincta: de quibus nunc dicendi locus nullus. Tantum moneo, vexillum regalia significans fuisse rubri coloris. Quæ obseruatio facit, vt de Eberhardi Barbari Wurtenbergici Comititis ad Ducis dignitatem magnifica promotione aliqua iudicemus inspergenda. Clarissimus *Itterus de F. l. p. 130.* luteo illum vexillo scribit a Maximilano I. ornatum; idque in peculiaribus collocat: cum alias vexillum regalia denotans sit rubrum atque sanguineum, vulgo *die Blut-Sahne* ab omnium armorum, seu insignium pictura vacuum & purum.

De-

Deprehendi alios eosque permultos eadem tradidisse, nulla habita ratione, ablutatne a scopo *Itterus*, an feriat? Idcirco operæ pretium duxi, inquirere in huius rei veritatem. Atqui certum est, & obtulisse Eberhardum & accepisse vexillum flavum aquila ornatum: sed nego fuisse vexillum banni, seu regalium, quod vocant. *Bernhardus Herzogius* in *Chronico Alsateni*, qui Wormatiensis comitia, & quæ in iis agebantur curate describit, luteum vexillum non minus atque *Hortlederus* memorat, quem allegat *Itterus*; sed non obliuiscitur vexilli sanguinei seu rubri, regalia summamque iurisdictionem indicantis. Unde concluditur, vexillum primum luteum non signasse bannum sanguinis, quia hoc singulari velo legimus expressum. Fuit istud potius militare Wurtembergicorum signum, quod pro imperiali nonnulli amplectuntur: eaque de re multa nostra ætate disputatio surrexit. Hanc autem litem, uti me non facere meam iam professus sum supra; ita non possum non notare, militaria vexilla sæpe flavo aureoque colore fulsisse. Saltem *Henrici VII.* vexillum, quod in Italia expansum refert *Mussatus*, totum aureum fuit, seu flavum. Ex quo, nescio quis, ineptissime arguit, etiam Germanos vibrare auriflammam, non Gallos solos. Sed hæc recensuisse sufficiat, cum ampla eius rei confutatio propterea non videatur necessaria, quia euidenter cognoscimus, non propter aureum velum, sed hæcile & contum inauratum auriflammæ nomen in Gallia innaluisse: quod *Galandius* copiose confirmat.

§. XXX.

Maiori attentione digna controuersia est, an *Mauritius Elector* ultimo tam solenni apparatu sit inauguratus? Quanquam enim sub *Friderico III.* & *Maximiliano I.* exemplorum magna copia est; tamen sub *Carolo V.*

Prin-

Principibus maiora anhelantibus, sensim coepit inter-
mitti. Vnde fere apud omnes inualuit opinio, Mauritiū
vltimo tot solemnibus esse inuestitum. Quod quam fal-
sum sit, sequentia ostendunt. Refert enim *Ioannes Se-
bastianus Mullerus* in Annalibus Saxoniae Augustum *Mauri-
tium* fratrem eadem caerimonia Augustae a Maximiliano II.
anno MDLXVI. VIII. Kalendas Sextiles inuestitum, cuius
verba, quia non nihil singulare continent, adscribo inte-
gra: Den 23. Aprilis ist Churfürst Augustus zu Sachsen
von dem Käyser Maximiliano II. uff dem Reichs-Tage zu
Augspurg / unterm freyen Himmel / uff dem Weis-Maerck-
te / eben mit solchen Solemnitäten / wie eben 1548. bey Chur-
fürst Morizens Belehnungs-Actu geschehen / mit dem Erztz-
Marshall-Amt / Churfürstenthum und Landen betheilt
worden / worbey sich dann dieses / so recht merckwürdig /
zugetragen: Als die gewöhnlichen Lehns-Fahnen / welche
sich der Churfürst anfangs vortragen lassen / und nachge-
heunds der Käyser ihme / in ipso actu inuestituræ, nach ein-
ander in die Hand / und so fort der Churfürst dem Herold
geliefert / dieser aber solche / dem Herkommen nach / vom
Gerüste herab unter das Volck geworffen / das alle dersel-
ben von dem Pöbel in dem grossen Gedränge zerrissen wor-
den / ausser des Herzogthums Sachsen Fahne mit dem
Rauten-Kranze und den 5. schwarzen Balken / welche /
gleichwie obbesagten Jahres 1548. auch geschehen / uner-
achtet des grossen Volcks / so sich darum gerissen und ge-
schmissen / ganz blieben / gestalt solche ein Reuter erwischet /
und dem Churfürsten unverlezt überantwortet / wovor er
eine stattliche Verehrung bekommen / weilm man solches
vor eine gute Anzignung gehalten. Ab eo tempore, fateor;
nullum mihi documentum succurrit. Ceterum miror,
Ioannem Ioachimum Müllerum, qui nuper nobis opus
prægrande atque eruditum dedit, quod *Theatrum Comi-
tio-*

tiorum vocat, ignorasse, quod *Mullerus Vinariensis* alter e tabulario adnotavit in Annalibus. Ita enim ille pag. 589. Der letzte Actus mit Fahnen ist geschehen a. 1548. als Kaiser Carl V. Herzog Moritzen zu Sachsen mit der Chur Sachsen auf dem Reichstag zu Augspurg öffentlich unter dem freyen Himmel uff dem Wein-Markt solenniter belehuet. Von der Zeit wird man keinen solchen Actum publicum solennem weiter finden. Inuenitur vtique. Sed quæ interea mutationis sit caussa, inuestigandum. Et plures mihi videor deprehendisse. Nam cum olim omnes, qui regalibus & banno sanguinis inuestiebantur, ipsimet coram Cæsare & in persona, vt loquimur, comparere obligabantur, nisi Cæsar peculiariter nonnullis gratiam fecisset, aut, vt alii præstarent, indulgisset, mirum non est, solennitates consuetas nunquam non fuisse adhibitas. Obstrictos autem vassallos fuisse, & inprimis maiores, vt ipsi venirent & fidem darent multis documentis firmatur. Non afferam nunc neque vrgebo Reges Angliæ, vel Walliæ Principes sæpe mare traicere coactos, vt, ducatus Aquitaniæ & Pictauiensis atque Monstrolensis Comitatum nomine, sacramentum dicerent: notauit id celeberrimus *Furstenbergius* de Suprematu cap. XVII. aliæque memoratu dignissima e veterum monumentis excerptit. Tantum lege Allemannica & Saxonica feudali monebo cautum, ne regio banno vtererur quisquam, nisi a Rege accepisset, er soll ihn vom Rönia empfangen/ der Rönig soll ihn mit seiner Hand leihen. Quin ipsis Episcopis, vtut supremis imperii iuribus donatis, iniunctum, vt aduocatos electos litteris commendatiis instructos mitterent ad Imperatoris curiam, quo iuris dicendi facultate manu regia inuestirentur. Exempla supra produximus. Et quod amplius: allegat *Schilberus* Ruperti Cæsaris diplomata, e quibus pellucet, inuestitu-

ra per mandatarium concessa (quod Regis voluntate fieri poterat) non statim liberatos vassallos a comparitione personali. Reseruauit is sibi ius inuestiendi de nouo, præcepitque, vt a quibusdam Abbatibus & Comitibus confirmatio coram repeteretur. Dubium non est, quin litteræ in *Commentario* ad Ius Feudale Allemannicum p. 406. seq. productæ sint vtique magni faciendæ: quandoquidem necessitas comparendi inde innotescit plus satis. Adde, etiam Bohemiæ Regibus olim necessitatem comparendi per se fuisse impositam, Recte enim a viris clarissimis obseruatum est, priuilegium Regis Adolphi, quod *Balbinus* exhibet *Miscell. decad. I. Lib. VIII. p. 25. primo* specialis gratiæ mentionem facere, cum is Wencelao indulgit, vt, interueniente procuratore, feudale sacramentum præstaret, deinde iubere, vt, cum sine incommodo fieri possit, *Bohemus feuda sua personaliter, uti mos est, accipiat.* Meretur res, vt integræ describantur litteræ, quia ad propositum nostrum nonnihil faciunt; *Adolphus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, vniuersis Sacri Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum. Ob suorum meritorum insignia gloriosa, quibus erga nos & imperium sacrum illustris Dominus Wenceslaus Rex Bohemie, inlytus Princeps noster & Pincerna multipliciter reluet, suis cupientes parcere laboribus & expensis omnia feuda quocunque loco sita, seu quocunque nomine censerentur, quæ a nobis & sacro Romano Imperio dictus Rex per Nobilem virum Rubinum de Fouerna affinem nostrum exhibitorem presentium ex speciali gratia nostræ Regiæ Maiestatis quamquam absentia duximus porrigenda. Volumus tamen & annectimus hanc formam, vt Rex Illustris iam prædictus, cum commode presentiam nostri habere poterit personalem, personaliter nos accedat, iura suorum feudorum, prout nos expostulat, accepturus. Dat. apud Francfort IV. Idus Maii Anno Domini*

ni M. CCXCII. Indictione V. Regni nostri Anno primo. Postea demum vltu venit, vt ex Friderici III. priuilegio, quod referunt *Goldastus & Balbinus*, Reges Bohemiae non obstringerentur regalia suscipere, nisi in finibus regni sui, aut locis finitimis: quemadmodum Austriae Duces & Archiduces. Quibus postremis hoc amplius singulari Friderici Barbarossae gratia permissum, vt equo vecti vexillum offerant suscipiantque, & caput coram Imperatore tegant: quod nulli principum licuisse perspicue constat. Vnde e *Suttingeri* consuetudinibus Austriacis MS. *Litteris de Feudis imperii cap. IX. §. XXX.* obseruat, prospexisse sibi Austriacos litteris, vt appellant, reuersalibus, quoties in peregrino & ad eos non pertinente territorio feuda sua receperunt. Cernimus etiam nunc inuestiturae actum affabre depictum in arce Norica, quo fratrem Ferdinandum I. Carolus V. ipse equo insidens in castro Wolkenburgeni beneficia sua permisit. Est illud castrum haud procul ab Augustana ciuitate dissitum, & ad Marchionatum Burgouensem pertinet. Quod indicio est, Austriacos, vbi occasio erat, eum seruasse morem & seruaturus forte. Secus si esset, Augustae sine dubio, aliorum Principum exemplo, a. c. c. c. xxx. solenni caerimonia inuestitus fuisset Ferdinandus. Iam vero, cum a consuetudine recesserit, Principes aliosque vassallos comparere coram Imperatore per se, sine negotio intelligitur, quare etiam solennis inuestitura sub dio fuerit omissa. Multum sane sumtus, multum etiam negotii foret impendendum, si ad sedem Imperatorum se conferre Principes semper cogerentur, & solium feudale toties esset vdo sub coelo, exstruendum, quoties impertienda feuda tot imperii vassallis. Cui accedit, quod nunc auctoritas & eminens imperii character non fert, vt ipsimet genua inflectant, & tot regulis alligati, tot caerimoniis fatigati

gat in nonnulla faciant, quæ eorum iuribus, sane prægrandibus, conuerso sæculi more, quadantenus videntur contraria. Inter Episcopos Philippum a Schönborn Electorem Moguntinum a. c. m. c. c. x. l. v. ultimo regalium feudorum inuestituram recepisse, testis est *Vffenbachius* de Iudicio Imperii Aulico cap. XI. At scimus Lotharingæ Ducem Archi Episcopum Treuirensē, tunc Osnabrugensē Præsulem, ab Imperatore Iosepho præsentem dignitati ac potestati suæ solenniter a. c. m. c. c. c. v. inaugurarum. Ceteri absentiam suam verbis honorificis excusant; neque est quisquam qui hanc iis libertatem exprobet. Formulas *Stryckius* noster & *Itterus* aliique larga manu suppeditant; quos non exscribimus temere.

§. XXXI.

Hoc dubium, an & Comitibus per se comparandi necessitas fuerit imposita? Nam cum nostra ætate illi ditionibus suis in Iudicio aulico inuestiantur, nec, per proprios ablegatos, sed agentes sæpe alienos, quid? quod Cæsaris officiales sese sistant, credi posset, eos non fuisse ad id obstrictos. At deprehendi ex indubitatis documentis, obtinuisse ab antiquo, ut & hi præsentem Regi sacramentum coram dicerent. Præter ea, quæ e *Schiltero* allegauimus supra, imprimis recordamur in apologia pro gentis Waldeccia honore conscripta in lucem produxit, nosque, quia dictis affundunt lucem, & Henrico Comiti apparituram iniungunt, integras subiicimus: Wir Sigismund von Gottes Gnaden Römischer König / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / und zu Hungarn / zu Böhmeib / Dalmatien / Croatien / &c. bekennen / und thun kund offenbar mit diesem Brieffe / allen die ihn sehen / oder hören lesen: Sintemahl uns der Allmächtige Gott / das wir gänzlich
hoff

hoffen / dem Heil. Röm. Reich / das zu verwesen / fůrgesetz
 hat / so seyn viel Sachen in demselben Reich vor uns auß
 zutragen / die von fernewegen zu uns nicht fůglich kommen
 mőgen / die wir billig zu befehlen geben / andern unsern
 und deß Reichs Getrewen / die solche Sachen an unser staet
 enden: Wenn wir nun unterweiset seyn / daß der edle Hen-
 rich Graff zu Waldeck / unser und deß Reichs lieber Ge-
 trewer mit andern seinen Geschäften zu diesen Seiten also
 beladen ist / daß er nicht fůglich zu uns kommen mag / seine
 Lehn selbst von Uns zuempfehen / und Wir seynd von fer-
 netwegen demůthiglich gebeten / den edlen Graffen Adol-
 phen von Nassaw / Unserm und deß Reichs lieben Getre-
 wen zubefehlen / daß er ihm seine Lehn an Unser statt mő-
 ge leihen / deß haben Wir angesehen solche demůthige Bitt-
 und auch betrachtet solche Redligkeit und Treue / der Wir
 Uns zu dem vorgenannden Graffen Adolphem versehen / und
 haben darum mit wolbedachtem Muth / gutem Rath / und
 rechtem Wissen / demselben Graff Adolphem Vollmacht und
 Gewalt geben / und geben in Kraft dieses Brieffes / daß
 er dem vorgemelten Graff Henrichen von Waldeck / sein
 Graffschafft und Lehn / die er von Uns und dem Reiche zu
 Lehen hat / leihen und gewőhliche Eid darauf von ihm neh-
 men solle und mőge. Doch also / wann der vorgenante
 Graff Henrich zu Uns bequemlich kommen mag / daß er
 dann solche Lehen von Uns und Unsern Hānden selbst em-
 pfehen solle / mit Bekund deß Brieffes / versiegelt mit Un-
 serm kundlichen anhangendem Insegel / geben zu Breslaw /
 nach Christus Geburt vierzehnen hundert Jahr / und dar-
 nach in dem zwanzigsten Jahre / am nechsten Mittwoch
 nach dem Sonntag / als mann in der heiligen Kirchen singt /
 Lactare, Unserer Reiche / des Hungarischen in dem drey und
 dreyßigsten und deß Römischen in dem zehenden Jahre 2c

K

Quod

Quod autem nunc non amplius, aut saltem non adeo crebro vrgeantur Comites, vt vel ipsimet, vel, singulari ablegato interposito, homagium dicant, partim e generali mutatione merito repetitur, partim etiam inde est, quod Cæsar non amplius Comitibus symbolum per se porrigat, sed, aulici senatus opera interueniente, id peragat, partim, quod ipsimet sumtibus parcant. Ex eo vero noua obseruatio permanat, non esse hanc genuinam inter Comites & Principes differentiam, quod hi coram folio Imperatoris, isti coram senatu aulico feudorum suorum participes reddantur. Quidquid hic difformitatis animaduertitur aliunde venit, & ex accidentia. Saltem olim manu regia obtinebant, quod nunc in mandatarii persona perficitur: cuius rei veritas e diplomate deinceps afferendo euentius innotescet. Istud magis veritati congruit, non accepisse Comites ac liberos Dominos tanta apparitione & magnificentia iurum suorum confirmationem. Porrigebat Imperator stantibus clypeum ac vexillum. Ex quo euenit, vt hodieque in aulico senatu stantes sacramentum dicant, nec, Italicorum Comitum more, in terram procumbant. Cui addendum, diuersam quadantenus sequiori tempore vexillorum Principum fuisse formam atque Comitum. Horum enim vela vel in cuspidem desinebant, vel non ita lata erant, aut quadrantalia; cum principum e contrario quadratam prorsus speciem, & angustiore figuram præ se ferrent: cuius rei veritatem *Leibniti* in laudata pro serenissima Hannouerana domo apologia vidit, quando Wurtembergicorum Ducum vexillum, quod hi pro imperiali venditant, curatius circumspexit, & quandam minutionis notam in eo deprehendit, quod esset fere pinnatum. Minimum ex *Oliuarii a Marca*, qui Caroli Audacis Burgundiæ Ducis ævo floruit *hist. L. V. cap. 25*, patet, equitem bacelarium (bachelier) cum pro-

mo-

moueri vellet ad *Bannereti* gradum, pinnatum signum suum supplicem obtulisse Principi, vt illud, resectis alis, in quadratam vexilli formam aptaret. Quæ adnotatio etsi exacte differentiam signi Ducalis, & comitis non exprimit; sufficit tamen generatim & verisimiliter sic monstrari, dissimilia fuisse. Quod in rebus antiquis & ab opinione pendentibus rebus, quas obliuioni sensum tradimus, fat est. Minimum in eo conueniunt omnes, primaria vexilla quadrata prorsus & in latum magis fuisse expansa, atque cetera procerum, qui principali dignitate non eminebant.

§. XXXII.

Alterum, quod copiosius pensandum, illud est, obseruari in solennibus inuestituris Proceres complures signa portantes & equo cum inaugurando vectos, solium Regis cingentes. Id Friderici I. Electoris Brandenburgici, Friderici bellicosi, Mauriti aliorumque inuestituræ actus in luce ponunt ac certo probant. Et nullum mihi dubium hæret, testium eos habendos loco, quibus sine totus actus vel non fuisset satis solennis, vel minus certus. Maiores enim nostri tam anxie desiderarunt testes, vt inuestituram nullam dixerint, si hi abessent. Vnde *Schiltorius* admodum indignatur, & abusum vocat, quando solius scribæ curæ in curiis nonnunquam permittitur in vallum receptio. Occurrit enim hic factum, siue nouum concedatur feudum, siue renouetur, quod probatione indiget: occurrit solennitas, quæ sine aliis hominibus peragi nequit. Homines vero vt sint masculi, natura negotii præcipit, vt sint proceres, conuasalli, pares curiæ, non extranei, non ex sæce, aut hominum contemptissimo numero, partim prudentia dictat, partim decori recepti vsus suadet. Eam ob causam in locis aliquibus adhuc in præsentia consiliariorum, & aulicorum inuestitu-

ræ solennitas peragitur: quid? quod cum comites in senatu aulico beneficiis donantur suis, fores aperiuntur, vt, quod fit, ab omnibus cerni queat. Cuirei non obest, quod dicitur, adesse testificationis clarioris signa, litteras, puta, inuestituræ; adeoque non apparere, cur testium præsentiam tam sollicitè mores & leges feudales vrgeant. Studio enim coniunxi probationem & sollemnitatem. Quamuis enim instrumentum domini euidenti argumento inuestituram probet; tamen non probat semper & solum inuestituram sollemnem. Vnde etiam feudales litteræ a testibus, qui negotio aderant, aut signabantur, aut etiam subscribebantur, si litterarum essent gnari: (plerique enim laicorum litteras nesciebant) vt præteream, antiquis temporibus litteras feudales raro esse confectas, aut datas. Hoc *Seckendorffius* in additionibus ad libellum, quem *Deutschen Fürsten Staat* præscripsit §. XX. his verbis adnotauit: daß Landes Herren im Reiche sind / sonderlich von Grafen Stande / die gar keinen / oder doch nur solche Kaysersliche Lehen Brieffe haben / darinn etwan ein / oder ander Stück / oder Herrschafft begriffen sey. Idem *Stryckius*, ni fallor, animaduertit in præfatione ad ius georgicum *Lyseri*. Quamobrem paullo attentior studio in tempus inquisiui, quando curatius scribi coeptæ, & post interregnum demum eius rei vsum & obseruantiam magis deprehendi constantem. Quod non ita tamen intelligi velim, ac si tum quoque vniuersa & singula in eius generis instrumentis crederem expressa: in multis generatim duntaxat feuda & iura, etiam, post hoc interuallum, sunt indicata, donec recentioribus sæculis exactiori recensione defungerentur. Neque tamen nunc ita omnia cernuntur enumerata, vt nihil sit ommissum. Quocirca hodie de plerisque principibus eorumque maiore ter-
rito-

ritiorum parte foret actum, si nihil habere iis liceret, quam quod litteris est expressum.

§. XXXIII.

Quæ de solennitate diximus, in memoriam nobis vexillorum lacerationem reuocant, de qua libelli inuestiturarum actus exponentes nunquam non mentionem faciunt. Necessarium quippe plurimum opinione videtur, populo etiam relinquere rei tam solenniter peractæ indicium. Vti enim cum inaugurantur Reges, pannus, auena, bos affatus, vinum, numismata populi arbitrio & vsui addici moris erat, ita etiam vexilla ab Imperatoris fæciali ordine tenentibus ablata de tabulato in vulgus spargi solebant. Quod *Mameranus* Mauritii Saxonæ Electoris inuestituram describens sollicitè inter alia adnotauit. Vix autem comprehendo, quamobrem Bohemiæ Reges integra sibi restitui vexilla sua voluerint; nisi in minutis sæpe aliquid prærogatiuæ quæsitum adfirmes, aut tandem dicas, reputasse eosdem, non esse adeo vilipendenda insignia sua, vt vltimæ e plebe fæcis manibus sint discerpenda. Etiam supra animaduertimus, Augustum Saxonem restituentem sibi illæsum Electoratus vexillum præmio prægrandi ditasse. Hæc cum iam absoluissem, noua cogitatio subiit, annon forte Cæsares, dum per fæciales suos proiici hæc symbola in terram & spargi in populum iusserunt, indicare voluerint potestatem dandi, & rursus, si fit causa sat grauis, adimendi datum & lacerandi. Duntaxat id nequit negari, eodem modo *deuestiri* vasallos, vti inuestiuntur. Qui feudum libere resignabat, accepta reddebat, testante *Ortone Frisingensi Lib. II. cap. XXVIII. & XXXI.* vexilla: (*) quemadmodum proscrip-
ptorum

*) Similia *Guntberus* in *Ligurino* refert. Vnde consequi putant, eorum & in manus Cæsaris resignanda fuisse feuda, vti eadem solenni ritu emanu ipsius.

ptorum vela ob dolum & fidem sublestam discerpebantur. Hodie tali casu litteræ feudales in minutas partes scinduntur: sicuti id nuper, cum Electores fratres describerentur, vidimus. Peculiaris est sententia *Cangii*, quando id eam ob rem coniicit factum, vt evanescerent signa, quibus quis inuestitus, ne prehenderent alii, & ius mentientes offerrent denuo, sicque iniuria fieret inuestito. Valde enim vereor, vt hoc certum sit. Scimus, ante *Friderici Barbarosse* ætatem vexilla non fuisse descripta & in vulgus sparsa. Quæ is de traditionibus ecclesis factis p. 105. in *Gloss.* colligit, huc non pertinent. Fractus quippe in altari cultellus, fracti baculi, teste *Mabilonia Annal. Benedicte. Tom. V. p. 293.* hoc indicant, dimittere & resignare, qui tradunt suum. Vnde factum, vt sacerdotibus ac Monachi frustula festucarum, bacillorum sæpe litteris adfigerent donationum piarum, qualia se vidisse in per pluribus instrumentis idem alibi adseuerat auctor cultissimus. Quæ res facit, vt ex hoc more ecclesiastico projectio ac scissio vexillorum commode deriuari nequeat: nisi quidem dixeris, resignasse Cæsarem dominium vasallis principibus vtile, resignasse imperii iura. At tum vix præoptassent summi proceres, ne perirent symbola; si illa laceratione, fractione, ac scissione signata fuisset imperii iurium traditio. Nec credam, adfirmaturum quemquam, voluisse clientes, ne adsignarentur ab Imperatore, sed vt hi resignarent ipsi & offerrent Imperatori ius summum. Hac etenim ratione propria haud dubie cæderent vineta. Nam tum nemo habuisset feudum oblatum, præter solum Bohemum, neque hic fem-

ipsum acceperunt vasalli. Sed sensim ab hoc more abiisse putat maiores *Dramannuel Weberus* vir celeberrimus. Saltem literas Comitum *Beichlingenorum* affert, quibus Ludouico Bauaro resignant beneficium Schwartzenburgicis conferendum. Meretur propterea legi dissertationis §. XX. de *resufatione Feudorum*.

semper : quandoquidem id priuilegii a Friderico II. demum accepit. Quocumque te veritas, apparent difficultates haud exiguae.

§. XXXIV.

Antequam finem scribendi faciamus, superest, vt quasdam conclusiones ab anteedentibus quodammodo pendentes diligentius consideremus. Quem enim latet, disceptari valde, vtrum Vicarii imperii conferant quoque feuda vexilli, an minus? Et in eo ad vnum omnes concordant, feuda vexilli Principum solius Imperatoris collationi speciatim in aurea bulla referuari: de Comitum autem feudis in partes eunt Doctores. *Schilterus* & *Lynckerus* negant: quidam, vt *Koepfenius* in *Obserrat. feudatibus*, soli Palatino vindicant, quidam vtrique Vicariorum, sicut Saxoniae Doctores hodierni, adserunt. Dicam quid vero congruat, quidue documentorum fide sentiam. Et praestruimus autem, Comitum feuda fuisse vexilli, *Jahn* & *Lehn*: neque ea de re dubium amplius remanebit, quamprimum quis sequens diploma penficulatus circumspexerit. Inueni istud in stemmatis Rutheni descriptione, quam edidit *Petrus Becklerus*, & ex eo mutuauit *Lunigius*: vitit in fine mendosum. Bina in eo occurrunt notatu digna: primum, Comites fuisse vexillis inuestitos, alterum fuisse etiam inuestitos a Vicariis. Rudolphus enim Palatinus, vtpote vicarius Imperator post occisum Adolphum Regem, Henrico seniori & Henrico iuniori Ruthenis beneficia porrexit, &, quod inprimis obseruandum, vexilli symbolo, seu Bannerio: *Nos Rudolphus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariae, notum facimus praesentium inspectoribus vniuersis, quod consideratis deuotis seruitiis, quae dilecti fideles nostri Henricus Senior & Henricus filius suus de Plauen, de Weida & de Gerach Aduocati progenitoribus nostris hucusque exhibuerunt, nobisque in antea*
pote.

poterunt exhibere feoda, quae ab ipsis nostris progenitoribus
 de iure tenuerunt, videlicet Clipeum & Bannirum siue ve-
 xillum eis contulimus & conferimus, ac eos inuestiuimus &
 inuestimus presentialiter de eisdem. Ita quod ipsi praeter
 alia seruitia atque nobis ex predictis feodis tenentur quan-
 docunque nos & eos in curiis aut expeditionibus Roman.
 Imperatorum seu Regum esse contigerit ad obsequendum &
 intendendum nobis suis herbergas nostre herberge debeant
 vicinare, suamque apud nos pro eisdem curiis & expeditio-
 nibus disponere mansionem. In cuius rei testimonium pre-
 sentes damus Sigilli nostri robore communitas. Datum in
 castris apud Bronne Anno Domini millesimo ducentesimo no-
 nagesimo octauo VIII. Kal. Iul. At qui vero Palati-
 nus Ruthenis porrigere beneficia sua potuit, cum horum
 territorium non pertineat ad vicariatum Palatini, sed Sa-
 xonis? An adeo forte ineptus non erit Koeppenius in
 obseruationibus feudalibus Palatino vicario ius olim inuesti-
 endi tribuentis? an Sueuicum speculum quadantenus au-
 diendum, quod *L.I.c. 144. n. 1.* similia tradit? Und ist das
 ein Römischer König stirbt / und wird in Jahrs Frist ein
 anderer König nit genommen/ob die das saumen die den Kö-
 nig do welend/ oder irret es/ das zween König werdent er-
 wehlet/ oder das keiner wird/ das sollen die Fürsten und an-
 dere des Reichs Mann nit entgelten an ihren Lehn. Wird
 es nicht verricht um einen König in zunt Jahrs Frist / so
 sollen alle die Lehen von dem Reich haben / ihre Lehen em-
 pfangen von dem Pfalz Graffen von dem Rhein / ohne
 die Fürsten / die sollen die Fürsten Ambt nit von im em-
 pfahen/ wann sie werdent des Reichs Mann/ wann (dan)
 er leihet ihnen sein Gut nicht. Er leihet jenen des Reichs
 Gut/ davon seynd sie des Reichs Mann. Habemus hic
 impe-

imperii praxin; quæ non solum in dubium vocari nequit, sed legum obscuriorum decreta amplius illustrando confirmat. At hoc tamen argumento nondum reuincitur, quid secundum *auream Bullam* iuris competat imperii procuratoribus. Hæc etenim Vicariis post mortem Imperatoris cap. V. permittit inuestituras, exceptis *Principum feudis & vexilli*. Ira vero legendum sæpe sæpius inculcat *Schilterus*, ac corrigi vult vulgare Teutonicum exemplum, vbi legitur *Fürsten Zehn-Lehn* / non autem *Fürsten-Lehn und Zehn-Lehn* / corrigi, inquam, e MS. *Hortleder* a *Pryschbenkio* sibi donato. Quare secundum opinionem clarissimi viri dicendum foret, Carolum IV. eripuisse ius Vicariis antea indubitatum inuestiendi Comites vexilliferos. Olim enim id facultatis penes Palatinum Vicarium extitisse ipsemet credit, & nos nunc diplomate freti in clariori luce constituimus. Ergo quid? Si exempla suppeterent, nempe Comitem vnum atque alterum post auream bullam a Vicariis sua feuda recepisse, salua res foret, & interpretatio ex praxi imperiali euidentis. Sed nullum hæcenus inueniri potuit. Nam etsi Wertheimenses Comites a Ioanne Comite Palatino, vacante imperio, indultum ratione feudorum petierunt; tamen a petitione indulti ad inuestituram reapse factam non recte concluditur: vt fileam, Comites hos esse quoque vasallos Palatini. Quocirca, semel fenestra coniecturis aperta, quæstio in vtramque partem ventilari coepit. At mea hæc est sententia, & sic animum induco meum, ad veritatem accedere propius, sub feudis vexilli intelligi duntaxat magna Principum, quæ solenni pompa, spectante omni populo, sub dio olim fuere permissa. Ut rationes ita subducam, varia argumenta suadent. Nec enim probabile est, Carolum IV. ademisse aliquid Imperatoribus vicariis, quod hi ante bullam eius liquido iure exer-

cuerunt: maxime cum is consuetudines ratione nitentes confirmauerit omnes, quæ paullo ante ætatem suam obtinuerunt. Cur autem hanc ex imperii finibus censuisset expellendam? Alterum, quod me mouet, illud est, excepisse Rupertum in amplo diplomate Ludouico filio dato, cum eum Vicarium imperii constitueret, non nisi ducatus & principatus: ceterorum vestituram permisit. Vtut autem eius generis concessio viuo est facta Imperatore; non intelligo tamen, quare Vicariis lege constitutis minor potestas sit tribuenda, inprimis, cum ista iis speciatim & perspicue nunquam sit erepta, nec tanti vnquam habitum, vt, viuis Imperatoribus, procuratoribus Imperii interdiceretur. Quod vt euidentius cernatur ad ordinationem *Regimenti* prouoco, quæ feuda vexilli ita circumscripsit, vt diserte solennium, quæ in Principum inuestituris obseruantur, mentionem iniecerit. Verba sunt: Wir behalten uns auch bevor die Belehnung der erleuchten Ehn und Regalia derienigen/die sie hievor unter dem Zahnen öffentlich mit Solennitäten empfangen haben . . . zu verleißen. At deficiunt exempla Comitum tanto apparatu sub dio inuestitorum. Quamuis enim supra retulimus inuestituram solennem Sabaudix Comitum; norum tamen, Comites Regni Arelatensis principibus semper pares fuisse habitos: quod locus *Ditmari Merseburgensis* p. 407. aperte monstrat: *Wilhelmus Comes, de quo prædixi, miles est regis in nomine, & dominus terre re, & in his partibus nullus vocatur Comes, nisi is, qui Ducis honorem possidet: & ne illius potestas in hac regione paulo minus minueretur, consilio & actu Imperatorie maiestati, sicut prædixi relucatur.* Hoc in caussa fuit, quare circa illud exemplum hæsitarem ipsimet. Vnum fateor dubium subnatum est mihi, cum in *Chronico Alsatico Bernardi Herzogii Hennebergicos Comites solenni cærimonia a 1495.* lege-

legerem inauguratos. At euanuit statim, cum cogitarem, esse hos Comites Principes, qui hodiernum Principum, Marchionum, Ducum more manu regia confirmationem iurium suorum obtinent. Audaciæ vero plena opinatio *Hermis, Reinkingii & Myleri* est, quando Comites comprehendi sub Principibus statuunt. Quod si enim Principis vocabulum idem sonat ac Magnatis imperii, verum quidem est, Comites eo sensu vocari posse Principes: at tum res in logomachiam incidit. Nos quærimus, an feuda Comitum similia sint feudis Principum, nomine, dignitate, & officiis a Comitibus distinctorum? Cetera argumenta illustrantia, quæ exhibuerunt nuper *Saxonici Doctores*, omitto. Vnde vero factum, ut nullam exemplum post auream bullam vexillo reapse inuestiti Comitis animaduerratur, facile intelligitur. Quis enim omnia excussit tabularia? Quis nescit, exiguo ut plurimum spatio durasse interregna? & fac, non reperiri, quis propterea rem meræ facultatis existimabit ademptam, quis præscriptam? Cui non aduersatur, regalia, quibus etiam Comites ornantur, proficisci debere a Rege. Sunt enim Saxo & Palatinus Reges vicarii, qui vniuersa exercent iura, quæ iis non sunt legibus publicis ac consuetudine interdicta. At ubi est eiusmodi euidentis prohibitio? Addo, non legi vsquam, contraxisse Palatinos Carolo IV. quod fecissent sine dubio, si illorum conuellere iura sustinuisset. Igitur magis est, ut credamus, reliquisse hanc facultatem Imperatorem vicariis, quia alium vbique silentium, nec oppositio vlla, nec lis est coorta, nec disputatio audita. Quam vero ob rem seruauerint Imperatores multæ secretiores causæ sunt, quas aperuit ex *Boeclero D. Dattius de Pace publica p. 612. Reservata autem*, inquit, est *Cæsari hæc inuestitura*

Feudorum principalium per Auream Bullam, non ex ratione, quam a præstantia & præ eminentia tum erritoriorum, tum personarum, que inuestiuntur, alii desumunt, etiamsi facile concedamus, videri potuisse cum Electorum præiudicio coniunctum, si ipsi a Vicariis, quibus sæpe pares vel superiores sunt, inuestituram, præstito fidelitatis hominio, acciperent: sed ex ratione quadam politica, que magis momenti & consequentia Boeclero in Notitia V. 3. in motis autem MS. hæc subesse videtur, ut nimirum Principes præsertim potentiores, vacillante iam tum Germanicorum Caesarum potentia, isto, quod inuestitura Feudorum regalium connexum est, fidelitatis vinculo sibi quasi solis Imperatores obstringerent, beneficiique accepti debitores haberent. Idem rationem aliam secretiorem & hanc quidem indicat, quod actus hic inuestiturae cum summa submissione coniunctus sit, ut illum proinde hodie per legatos potentiorum Principum plerique expediant, que suo loco relinquimus.

§. XXXV.

Ceterum nemo negat, posse Casarem, extra imperii limitem constitutum permittere Vicariis speciali mandato, ut suo nomine summos regni proceres in possessionem iurium suorum mittant. Dependere enim id ab ipsius arbitrio ius Allemannicum F. perspicue prodit: Und wann ein König von Teutschen Landen fährt / so mag er des Reichs Marschalk den Gewalt wol geben / daß er den Pan leihe an seiner statt. Das ist der Herzog von Sachsen. Das soll er thun in Döringen / in Sachsen und in Hessen piß an den Peheim und über all Francken / wer der ist / der sein Unterthan ist. Und geit im der König den Gewalt / daß er dem Pan leihe / so hat der Marschalk Recht über alles Schwaben Lant piß an den Rhein / und durch das Gepirg piß für Triente ein Meil. 2c. Neque mihi dubium hæret, quin idem liceat intra regni fines præsentibus si ipte-

si ipsemet hac defungi opera nolit; Supra enim a nobis alata sunt exempla, vbi inuestitura Comitibus & advocatis per mandatarium est concessa: ecur igitur non posset eadem facultas Vicariis lege publica constitutis fieri? Sed singulare fateor in Holsatiæ Ducibus occurrit. Hos enim Episcopus Lubecensis summis olim imperii iuribus vicaria semper opera donabat, peculiari eam in rem priuilegio munitus. Dubitauit equidem Cl. *litterus, de F. I. p. 231 seq.* annon totus Holsatiæ Comitatus fuerit Episcopi feudum, ab eo solo dependens, non ab Imperatore, aut imperio; dubitauit, variis rationibus commotus, non visis documentis, non animaduersis, quæ hic requiruntur, litteris. Ego id iuris, quidquid est, ab Imperatore singulari gratia profectum vix ambigo, nempe, vt esset comitatus Holsatiæ & Stormariæ feudum Episcopi, atque hic simul territorii iura solenni ritu in Comites possessores conferret. Habeo ad id probandum instrumentum publicum, in quo totus inuestituræ actus describitur & simul litteræ Sigismundi Imperatoris leguntur: quod, cum nondum sit editum, produco, vna cum alia Alberti ill. epistola eandem causam illustrante; quo sic Gasparis *Dankwerthi in descriptione Holsatiæ* adlara recensio efficitur certior. *In nomine Domini Amen. Anno Natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo tricesimo octauo indictione prima, die vicesima sexta mensis Septembris, hora tertia veri vel quasi pontificatus Sanctissimi in Christo patris & domini nostri Eugenii diuina providentia pape quarti anno eius octauo Magnificus princeps & Dominus Dominus Adolphus Dux Slesuicensis & Holsatiæ, Stormariæ ac in Schouenborgh Comes coram reuerendo patre & Dno, Dno Iohanne Schelen Episcopo Lub. & in mei Notarii publici & testium infra scriptorum presentia personaliter constitutus deposito Capucio eundem dominum Episcopum esse dominum feudi*

comitatus Holfacie recognoscens debita cum reuerencia eidem Dno Episcopo humiliter supplicauit, quatenus ipsum cum comitatu Holfacie ac dominio Stormaria eidem Comitatu annexo & ab ipso comitatu immediate dependente infeudare ac comitatum & dominium huiusmodi sibi conferre & in feudum dare & concedere dignaretur. Prefatus vero dominus Episcopus huiusmodi supplicationibus inclinatus recepto pileo de capite strenui militis Schakonis Ranzowen per traditionem dicti pilei aureo crinali aut sero adornati, in & ad manus eiusdem domini comitis more patrie factam huiusmodi comitatum Holfacie & dominium Stormaria cum omnibus iuribus & pertinenciis suis eidem Dno Adulpho in re feudi contulit & in feudum dedit & ipsum cum eodem comitatu Holfacie & dominio annexo huiusmodi palam & publice ac solempniter infeudauit. Et mox idem Dominus Dux & Comes tanquam Vasallus ipsius Domini Episcopi consuetum fidelitatis homagium eidem Domino Episcopo velut domino dicti feudi solito more prestuit atque fecit, & debitam fidelitatem homagiale eidem Domino Episcopo ore & manu in vinculo iuramenti seruare promisit. Deinde reuerenter deprecatus est pro imperialibus literis bulla aurea imperiali sigillatis ius infeudacionis antedictae pro Episcopo Lubicensi in se continentibus, quas ipse dominus Episcopus in suis tenuit manibus, vt huiusmodi literae in loco tuto vbi priuilegia dicti principis custodiuntur ponerentur, ad usum & utilitatem tam Episcopi Lubic. quam Comitatus Holfatie pro tempore existentium Dominus autem Episcopus antedictis huiusmodi presentibus annuens literas easdem praecise vt precabatur manualiter tradidit prefato Domino Comiti, his tamen conditionibus, scilicet si idem Dominus Episcopus similes literas sigillo Maiestatis imperialis sigillatas prefato principi presentauerit, vel si a domino gloriosissimo rege Romanorum moderno literas ipsius aureae bullae confirmatorias

im-

impetraverit & eidem domino Comiti assignauerit, ex tunc idem dominus Comes ad hoc requisitus dictam auream bullam reddere & restituere teneatur, vt apud ecclesiam Lubicensis inter alia ipsius Episcopi Lubicensis priuilegia reponatur. predictus vero dominus dux & comes huiusmodi admitteus condiciones eandem auream bullam, vt prefatum, sibi traditam ad se recepit ac ea, qua in eisdem litteris imperialibus continentur, pollicitus est efficaciter obseruare. Tenor autem earundem literarum hic est: Sigismundus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Rex honorabilibus nostris & imperii sacri fidelibus dilectis consulatui ciuitatis nostrae suam gratiam Caesaream & omne bonum. Sinceræ deuotionis affectus, quem venerabilis Iohannes Episcopus Lub. princeps & consiliarius noster deuorus dilectus ad nos & imperium ipsum, prout experientia cotidiana didicimus gessit haecenus atque gerit, promeretur, vt votis suis fauorabiliter annuamus, praesertim illis, quos status ipsius Episcopi & Ecclesiae suae Lub. commoda respicere & dampna retractare & impedire dinoscuntur. Cum itaque generosi Comites Holsatiae siue vnus, siue plures existunt, vasalli sint Ecclesiae & Episcopi Lub. pro tempore existentis, prout fide dignorum relatione & alias plene didicimus & ad ipsum Episcopum infeudationes dominii, ex concessione imperialis celsitudinis pertinent, minime decet, quod Comites ipsi aliqua de bonis feudaliibus per eos haecenus ratione dominii & comitatus huiusmodi vltcrius aliis in feudum dari & assignari conserueris possint, siue debeant nobis, siue Episcopo antedicto inconsultis alienare quoquomodo. Nos igitur dampnosa alienationibus huiusmodi obuiare volentes ex certa nostra scientia & motu proprio ac auctoritate imperiali, tenore praesentium prohibemus, ne quis Comes Holsatiae

tia pro tempore existens sine consensu & assensu nostro vel Episcopi Lub. pro tempore existentis quicquam de bonis feudaliibus huiusmodi quocunque aut qualitercunque publice vel occulte, directe vel indirecte per se, vel per alium quouis modo alienare præsumat sub poena iuris ordinaria & etiam sub multa ducentarum marcarum auri puri, quas ab eo qui contra fecerit totiens quotiens contra factum fuerit, irremissibiliter volumus exigi & pro medietate imperialis ærarii siue fisci, pro reliqua vero parte Episcopi Lub. pro tempore existentis vsibus applicari. Quocirca discretioni vestræ sub indignatione imperiali grauissima & eadem poena mandamus, quatenus in præmissis & circa ea ac etiam, vt ipsi comites pro tempore ipsum Episcopum Lub. infeudationibus huiusmodi in antea fiendis debite recognoscant, eidem Episcopo Lub. pro tempore, dum ad id requisiti fueritis, etiam cum auxilio brachii secularis efficaciter assistere & pecunias occasione prædictæ poenæ debitas, siue debendas auctoritate imperiali emonere & partem ipsarum ad imperialem fiscum pertinentem ad fiscum ipsum fideliter destinare; alteram vero partem eidem Episcopo Lub. pro tempore realiter assignare curetis præsentium sub nostræ imperialis maiestatis sigillo testimonio literarum. Datum Basileæ anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto die duodecima mensis Aprilis regnorum nostrorum anno Hungariæ quadragesimo octauo, Romanorum vicefimo quarto, Bohemiæ decimo quarto, imperii vero primo. Ad mandatum domini Imperatoris, Caspare Slişk milite Cancellario referente. *Hermannus Hecht.* Super quibus præfatus dominus Episcopus me notarium publicum infra scriptum requisuit, quatenus sibi super præmissis vnum vel plura publicum seu publica conficerem instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hæc anno indictione

ne

ne, die, hora & pontificatu, quibus supra in opido Plone dictæ dioec. Lub. ante & circa hospicium eiusdem domini ducis prope Ecclesiam parochialem situatum, presentibus ibidem venerabili viro domino Bertoldo Vriburg Cantore Ecclesie Lubic. Licentiato in decretis ac Domino Schakone prædicto, ac famosis armigeris militaribus Iohanne Pogkwisch & Henrico Bockwoldo Laicis Bremensis & Lubic. dioec. testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Ac Ego Iohannes Kogghenstigher clericus Bremensis Dioec. publicus imperiali auctoritate Notarius, quia huiusmodi supplicationibus ac collationi feudi ac infeudacioni ac homagio & promissioni ac literarum cum Bulla aurea sigillarum traditioni ac earundem receptioni & pollicitationi omnibusque aliis & singulis, dum sic et præmittitur, fierent & agerentur una cum prænominatis testibus præsens interfui eaque sic fieri vidi & audiui; ideoque hoc præsens publicum instrumentum exinde confeci, subscripsi & publicavi signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi. Rogatus & requisitus in fidem & evidens testimonium omnium & singulorum præmissorum.

*
**

Albertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungarie Bohem. Dalmat. Croatia &c. Rex & Dux Austriae.

Ad perpetuam rei memoriam exigit specialis deuotionis & sinceritatis affectus, quem venerabilis Iohannes Schele Episcopus Lub. princeps & consiliarius noster deuotus dilectus ad nos & sacrum imperium Romanum in obsequiis multis per plures annos ut experientia clara didicimus fideliter gefuisse ac solerter & cotidie gerere comprobatur, ut petitiones eius, illas præsertim, per quas commodo & honori suo & suorum successorum Episcoporum Lubic. salubriter consulatur & exaudicionis gratiam fauorabiliter admittamus. Sane

M

nu.

nuper pro parte Episcopi prelibati nobis fuit humiliter supplicatum, ut infeudacionem de Comitatu Holfacia ac dominio Stormaria ab eodem Comitatu dependente illustri & dilecto nostro Adolpho Duci Slesuicenf. & comiti Holfacia per eundem Episcopum pridem factam ac homagii prestationem & promissionem per eundem & comitem cum nonnullis literis imperialibus ad id requisitum prefato Episcopo factas, prout instrumento publico de super confecto plenius continetur ac instrumentum & contenta in eodem & quacunque exinde secuta approbare, ratificare & confirmare de benignitate nostre regia Romana auctoritatis dignaremur. Nos igitur de huiusmodi supplicationibus inclinati infeudacionem ac homagii prestationem & promissiones huiusmodi ac instrumentum ipsam dictarum imperialium literarum formam in se continens cuius tenorem hic pro inserto habemus & haberi volumus ex certa nostra scientia & auctoritate predicta tenore presentium approbamus, ratificamus & perpetuo confirmamus. Supplementes eadem auctoritate omnes & singulos defectus si qui forsitan interuenerint in iisdem presentium sub nostre Maestatis sigilli appensione literarum testimonio. Datum Gorlitzie secunda die Nouembris Anno Dni. M. CCCCXXXVIII. Regnorum nostrorum anno primo. Exinde vero clarum fit, non desuisse Cæsarum supremum in Holfatiam Stormariamque dominium. Dicitur quippe, non posse Comitem alienare quidquam, nisi vel Cæsar, vel Episcopus consentiat: quæ verba alterne posita satis comprobant, non excludi Imperatoris auctoritatem, sed includi: immo omnia, quæ tenuit fecitque Episcopus, beneficæ Regum voluntati merito accepta ferri. Quid enim volunt sibi repetita verba ex concessione imperialis celsitudinis? & quare, quæso, Comes secum petiisset communicari imperatorias litteras? quare confirmasset Albertus? quare poenali mandato minisque re-

pugnantem Comitem eo compulſiſſet Sigismundus? At ſcio, quamobrem Sigismundus Episcopum Ioannem Scheelium, ordine VII. tanta gratia cumulauerit? Fuit is Cæſari ab epistolis in concilio Baſileenſi, eoque facile, quod cupiebat, impetrauit. Sunt penes me plura, quæ Lubecenſes in hac propoſuere ſynodo. Verumtamen nunc, fateor, aliter eſt. Fecit enim Carolus V. vt ipſe ſibi feudum daret Chriſtianus II. Daniæ Rex affinis Imperatoris, quod ante illam ætatem regio nomine permiferat ſummus Lubecenſium paſtor. Quod explicate indicat, non niſi miniſterium Præſulis in inueſtitura, ac regalium conſeſſione interueniſſe. Fuſe rem omnem deſcribit *Ioannes Meurſius Lib. III. Hiſtoria Daniæ p. 79.* Ex quo decipi *Conringium* de finibus Imperii cap. XVI. innotescit, qui contra imperii antiquiſſimum decus in obſequium Daniæ flexam iudicauit Hoſſatiam. Non eſt id factum: quandoquidem, ipſo tradente *Cypræo* ſcriptore Hoſſato, non plus iuris acceperunt Daniæ Reges, quam olim habuit Episcopus Vthinenſis. Poſtea vero cum Chriſtiernus, ſeu Chriſtianus II. regno excidit, iſtud Daniæ priuilegium euauit prorfus, atque Hoſſatiæ Duces in præſenti feudale ſacramentum Regi dicunt. Bina obſeruo atque addo: primo, falſum eſſe *Limæum Tom. I. addit. ad Lib. V. p. 874.* cum Ditmarſiam quoque eccleſiæ Lubecenſis feudum dicit, de qua litteræ Sigismundi & publicum, quod deſcripſimus, inſtrumentum ſilent; quin ſcimus, Ditmarſiam demum Friderici III. ætate Hoſſatiæ Stormariæque adiectam, ſeu, vt loquitur diploma, a *Leibnizio* aliisque vulgatum, *incorporatam*: deinde, non vexillis fuiſſe inueſtitum Chriſtianum I. Oldenburgicum ab eodem Imperatore, ſed expreſſe condictum, vt inueſtitura eodem, quo olim, modo ac ritu, pileo, credo, perageretur. Qua de re cum poſtmodum imperante Carolo V. contro-

uerfia nasceretur, in eum tandem totum negotium peruenit statum, quo nunc conspicitur. Peculiare non minus est, quod refert *Petrus Becklerus* in laudato stemmate Rutheno p. 344. Marchiones Misniæ Ruthenos Comites vicaria olim opera, non suo iure ciuitatibus, castris, & quæ ab imperio tenent, iuribus vestiuisse. Quod *ex traditione* ipsius fide duximus monendum.

§. XXXVI.

Extra hunc casum, videlicet deficiente mandato speciali, aut priuilegio Lubecensis Episcopi simili, neque vicarii post mortem imperatoris, neque eo absente, tali potestate fungentes principibus sua permittere possunt. Est enim sunt, qui de præsumptione libertatis in casu absentia aliquid inspergunt; non puto tamen, eos habere sat rationis. Debet præsumtio non aduersari obseruantia imperii & Cæsarum arcanis consiliis. Et repugnat vero, id Vicariis præsumi generatim concessum, quod, ob secretas causas, sibi semper tribuerunt Reges, nec, nisi speciali gratia mandatoque cuiquam permiserunt faciendum. Pragmaticorum, quam crepant, regulas, parum probat, nimirum videri relictum, quod non sit ademptum. Diu quippe est, cum consuetudo, tot litteris, diplomatibus, actis exposita ademit. Cui opitulatur, quod in aurea bulla, Rege non viuento, id facultatis illis sit interdictum: eoque minus videatur verisimile, viuo Imperatore competere, quod iis negatur in interregno, vbi soli sunt, & vicarii Imperatores iure habentur. Igitur existimauerim non ausuros Vicarios, licet Imperator non circumscripsisset sigillatim eorum libertatem, impertire Principibus feuda, nec hos recepturos ab illis: quandoquidem in notissimis est, Cæsarum hoc proprium fuisse, & esse etiam nunc, nisi ipsimet viui videntesque istud auctoritatis cum aliis iudicent communicandum.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Vt autem indulgum petant, ac moræ spatium, non repugnat. Scimus iussisse Maximilianum I. in *ordinatione Regimenti*, vt hoc fieret. Quo intuitu non negabo, posse Principes termini prorogationem petere, si velint, posse, cum superflua non nocere notum sit: atque eo forte exemplum Moguntini Archiepiscopi a *Buxtorfio* ad *auerae Bullæ cap. V. allegatum* pertinet. Sed quis coget? quis, si omittant, beneficium perdituros statuet? In civilibus defenditur, dilationem videri concessam, quam lex indulget, aut vbi notissimum impedimentum. Et hic quis adeo rigidum & plus quam stoicum induet vultum? Vnde perspicue falsus est *Thulemarius*, qui ad Bauari citationes ac Palatini in tractatu de *Ofouratu cap. XXII. n. 27.* prouocat. Loquuntur illæ de feudis minoribus, quæ conferunt Vicarii, qualia sunt *die Nûnbergische Rûchen-Lehn*, ad cuiusnam Imperatoris pertinentia, equitum, cetera. Neque mihi dubium hæret, quin hi, vbi intra legitimum tempus cessent petere inuestituram, aut prorogationem termini, feudum amittant, nisi Cæsar perindulgenter possessoribus errorem condonet, aut Vicarii ipsimet. Vt autem cum Comitibus ac Baronibus tam agatur seuerè, imperii praxis aduerfatur: maxime cum doctores excitaerint litem, & inter se sint digladiati, negantes vtpurimum, fas esse Vicariis, inaugurare Comites ac sacramenti formulam præscribere iisdem. Igitur quamdiu res in ambiguo relinquatur, hi semper in bona versantur fide, donec imperii lex determinet, quod hætenus credebatur dubium. Id autem neque hoc forte sæculo continget, neque futuro, id est, nunquam. Nec enim Reipublicæ salus in periculum conicitur, etiamsi Comites ac Barones, quorum potestas, vt reliquorum statum, maiores auctus sumsit, ab ipsomet inuestiantur Imperatore:

M 3

inpri-

inprimis, cum quorundam auctorum, vtut saniorum, rationes decidendi tantæ non sint auctoritatis; vt contra torrentem ceterorum cum effectu queant allegari: quamuis de reliquo, quod clare est dispositum, penes vicarios Imperatores maneat iure. Aliud est, quando a Cæsare Doctores moratorias literas a Proceribus imperii vniuersis atque singulis vrgent petendas. Cum enim certam pecuniæ summam pro data dilatione pendant, eoque luctum *cancellariæ* interueniat, mirum non est, vigilari a Moguntino, vigilari a Cæsare, quippe qui ne exiguum quidem obligationis statibus sine prægnanti causa remittit. An perdant vero, & amittant beneficia stricto iure, si negligant implorare Cæsarem, altioris indaginis quaestio videtur, quam nunc, *methodi legum* memores, non excutiemus. Duntaxat moneo, non habere Electores, Principes, aliosque imperii primores satis causæ, quare leges feudales migrare velint receptas, nec stare consuetudine, quæ nunquam exoleuit, nec implere vasallorum officia, cum tamen non pudeat eos, insigniri hoc nomine. Antiquissimæ autem consuetudinis esse, vt, qui intra annum & diem renouationem possessionis non petit, feudum amittat, pueris fere notum est. Conf. *Iterus de Feud. imper. p. 587.*

§. XXXVIII.

Ceterum miror, potuisse homines doctrina ornatos incidere in dubitationem, aut disputare vnquam, an, si Cæsar diem dixerit Principi, vt solenni ritu acciperet feuda, & interea e vita migret, tum Vicarij possint vocato inuestituram tribuere? Perspicuum est, non posse. Quod si enim prohibitum credimus, ne Principes inuestiant Interreges, quomodo igitur nunc facient, quod est prohibitum atque eorum potestati exemptum? At ita sunt Iureconsulti in otio degentes; excogitant exempla, amant

amant exceptiones, & e minutiis saepe differentias exculpunt. Igitur, cum vidissent, Palatinis non esse ius, inuestiendi Principes, quibus diem dicant ipsimet, statim quaesiverunt, an possint fortassis inuestire ab Imperatore praemortuo citatos? quasi in citatione lateat arcanum, iisque solum interdictum sit, euocare ad curiam suam vasallos Principes. Sed nemo non intelligit illepidas argutias.

§. XXXIX.

Illud disputabo, commode ne appelletur Ius Caesaris conferendi feuda vexilli reservatum? Et censeam, si respicias interreges: negem autem, si intuearis status in genere, vti recte arguit illustris *Thomasius* in notis ad *Monzambanum* p. 477. Reservata quippe hoc sensu iura sunt maiestatis Caesari propria, non communicata cum statibus. At hoc vero competit ei tanquam Domino feudi, qua tali. Et quis dixerit dominos feudi frui reservatis? Hoc vt bene contra *Itterum* aliosque negat *D. Tritius*; ita alterum quaesitum, deturne superioritas per inuestituram, a recta status controuersia expositione puto pendere. Neque enim certabit quisquam, primam feudi collationem tribuendam esse Caesaris beneficio. Haec non est sine iuribus, nec potestate. Iam renouatur inuestitura, hoc est, semel collata potestas confirmatur; sed confirmatur non pro arbitrio, sed secundum pacta, & capitulationes praescriptas. Nec dubium, antequam etiam solennes capitulationes inualuerint, istud cessasse arbitrium. Promittere Reges ad vnum omnes, quando territoria hereditario iure ac potestate transire coeperunt, se relicturos statibus a maioribus accepta, nisi facto suo excidant iisdem, non seruantes sacramenta, non stantes promissis. Quidquid nunc faciunt, ex pacto faciunt, verbis suo quidem, sed reapse imperii totius nomine. Vnde verum est, per inuestituram dari & confirmari iura imperii, & non dari. Non dantur pro arbitrio;

dan-

dantur vero, seu confirmantur ex pacto, secundum legis præscriptum, interueniente Cæsaris augusto nomine, inter varia antiqui splendoris simulacra. Adeo difficile non est, emergere e difficilibus, extricare spinosissimas controuersias, dummodo explicentur voces, nec ad Doctorum obscuras quæstiones respondeatur prius, vsque dum plene planeque intelligamus, quid in quæstione sit, ne cum laruis colluctemur atque umbris, nosque tandem ignorantæ elenchi maculoso nomine polluamur. Nostrum autem non est, fingere mera oblata in Germania feuda. Pertinet hæc opinatio ad cogitata eorum, qui vigilantes intra se aliquid cernunt, quod alii non vident forniantes, & contrariis rerum documentis ante oculos versantibus, persuadere sibi nec possunt, nec volunt. Etenim imperii status a regula haud parum deflectens non vno momento enatus est, vel factus; sed paulatim & per spiramenta temporum in hoc corpus, in hos artus, variis atque infinitis caussis intercurrentibus, excreuit.

§. XL.

Hoc prætereundum non est, feuda vexilli Germaniæ quæcunque fuisse olim indiuidua. Id ius comprobant Allemannicum & Saxonicum; comprobant Francorum veterum leges, & quibus hæc nituntur, rationes fat graues, Nam cum sit ad oculum ostensum, vexillum præbere potestatis indicium, atque hæc autem in vnoquoque beneficio collata sit vni, consequi puto, vt etiam talia feuda potestatis ordinarie diuisionis debeant esse expertia. Vt enim habeat vnus & consequantur plures, repugnat sane. Tantum adfirmabo, etiam eos, qui hic aliquid Procerum electioni in prouinciis tribuunt, non plures, sed vnum tantæ dignitati admovere: quamuis ceteroquin cum grano salis illud populi ius in prouinciis

exi-

existimem capiendum. Quamquam enim non facile Reges obrudebant populo Ducem inuito: tamen nec hi obstringebantur creare, aut confirmare, quem nolebant. Perinde fere res atque in Episcoporum electione erat: nominabantur hi a Canonicis; sed Cæsarum erat, eorum electionem approbare, aut repudiare: vtut prouinciæ ius non est adeo liquidum, atque canonicorum in ecclesiis per priuilegia obtentum. Possent enim ostendi forte, Henricum II. id excusationis gratia apud *Ditmarum* videri allegasse, cum Henricus Austrius ambiret Boioariæ Ducis maximum honorem. Saltem inobseruatum nolim, maxime hallucinari, qui ius eligendi populo adsignant, atque interea feuda Ducum hereditaria illa ætate fingunt. Nec credas, cum ad posteros coeperunt transfiniti feuda, transiisse promiscue, vt in aliis hereditatibus solet. Datum aliquid est primum genito: cui fors nascendi primas videtur tribuere. Non erat necesse, vt Dominus a pluribus, quam ab vno homagium reciperet, atque ex consequenti pluribus vno inuestituram permitteret. Quod in tantum congruit veritati, vt pro explorato habendum sit, ad vnum solum dignitatem Ducis comitisque esse olim deuolutam. Proniores quippe Reges, hereditario iure semel introducto, erant ad plura beneficia coaceruanda, quam eadem diuidenda per partes; officii ratione in primis exigente, vt penes vnum esset eius administratio. Quæ obseruatio, vt plenius intelligatur, producum locum disertum Helmoldi Chronic. Slav. *Lib. I. cap. XXII. §. VI.* de binis Bernhardi II. Saxonix Ducis filiis sequentia adnotantis: *Mortuus est Bernhardus, Dux Saxonum, qui res Slauorum & Saxonum quadraginta annis strenue administravit. Cuius hereditatem Ordulphus (scu Otto) & Hermannus filii eius inter se partiti sunt. Et quidem Ordulphus Ducatum suscepit gubernandum, licet fortitudine &*

N

mili-

militiæ usu longe a felicitate diuerterent. Hic *Hermannus* vocatur ab *Adamo Bremensi Lib. IV. cap. III.* Comes. *Lambecius in Originib. Hambœrgens. Tom. I. p. 19.* non sine caussa existimat, eum fuisse Comitem Hammaburgensem & Nordalbingiæ, idque e diplomate, vbi littera *H* comparet, ac deinde comes de Hammaburg adicitur, colligit. *Ordulpho* demum filius *Magnus* successit, repugnante licet *Henrico IV.* Ad eum hereditario iure pertinuisse Ducatum *Lambertus Schaffnaburgensis* scribit: *Dux Saxonie nec dum aliquis constitutus fuerat, quia, sicut supra memoratum est, Dux Otto (seu Ordulphus) paullo ante, humanis rebus excesserat & filius eius Magnus, cui Ducatus legitima successione debebatur, adhuc in castello Hartesburg deditus seruabatur.* Ex quo coniectura capitur, non firmo profus stare talo, quod adfirmat *Schilterus Comment. ad. I. F. A. cap. LX.* nempe fratrem superstitem nepotes e fratre seniore a successione exclusisse. Minimum in Saxoniam heic obseruamus contrarium. Nunquam *Hermannus Ordulphi*, seu *Otonis* filio controuersiam mouit: *Schaffnaburgensis* non illi, sed huic facultatem ac ius succedendi adsignat. Unde in suspicionem adducor, non id velle *Helmoldum*, ex æquo *Ordulphum* & *Hermannum* fratres bona omnia diuississe: habuerunt, vti notissimum, allodia, seu prædia libera, vnde singulis sua & forte æqualis portio: in feudis autem *Hermannus* appanagium Comitum elogio credo permissum. Video enim atque e laudato *Lambecio* deprehendi, *Ordulphum* etiam in Nordalbingia, eoque Hamburgi primas semper partes obtinuissse, fratre *Hermannus* magnorum operum adiutore existente. Post hunc *Hermannum Godefriedus* quidam in Nordalbingia Comes memoratur, quo defuncto ad Schaumburgicos demum sub *Lothario* imperatore Septentrionalis ille tractus peruenit. Ac ne quis existimet, in Saxoniam, solos

los Billingos ad ius primorum natalium respexisse, ecce in Marchia Brandenburgica Otto primum natus Alberto Vrfo patri successit. In Boica primum Welfus Welphi filius, post Henricus Niger successit. Welfus erat maior natus, yti diserte tradit *Historia de Guelphis principibus*. In Palatina domo ea ætate aut nulla suboles erat, aut tantum filia. In Austria Friderici Ahenobarbi diplomate ætatis prærogatiua est firmata. In Belgio nascendi sorti aliquid tributum plane scimus. Collegit *Ioannes Nicolaus Hertius* in dissertatione de *specialibus Rom. Germ. imper. Rebus publicis earumque variis nominibus & figuris p. 108.* aliquot exempla: in quibus antiquius sub Richardo Rege attentius circumspiciendum iudico: vbi solenni donatione *Henricus Brabantinus* primum genitus ius succedendi in fratrem suum Ioannem minorem natus, petito noui Regis consensu, traduxit. Est diploma nimis longum, quod alias integre descriptum oculis legentium subiicerem lubenter. Sed inuenitur illud apud *Albertum Miræum*, *Erycium Puteanum* in descriptione *prælii Woeringani, Butkenium*. De Burgundiæ moribus, vbi primum natis locus, adeo multa memoriæ sunt prodita, vt merito adferre supersedeamus plura. Solum hoc explicatius trademus, qui factum, vt ab hoc vsu resilirent Germaniæ Proceres, & in partes fecarent prouincias, contra primæuum Rei-publicæ institutum? In hoc enim recte illustris *Ludolphus* in libro luculento de *Iure primogenituræ part. gen. §. IX.* rationes subducit, quando antiquis feudorum legibus primæ natiuitatis prærogatiuam iudicat congruere, diuisionem autem repugnare. Quæ hic perdoctus *Hertius* *dissert. citat. sect. II. n. 6.* nobis obuertit, declinabimus postea. Nec abnuam, a veritate proxime eos abesse, qui Friderici I. Constitutioni feudorum partitionem prohibentis in Germania aliquid auctoritatis largiuntur: etiam Teutones

ad Roncalias saepe conuocati. At in hoc non satisfacit prorsus acris iudicii Iureconsultus, cum totius immutationis causam in ius Romanum confert, quod in fora Teutoniam irrepperit. Erat enim diuisionibus locus, antequam leges civiles dominatum arriperent. Mihi Henricus VI. rei nouae fecisse copiam videtur. Comprobant enim *Innocentii III.* Pontificis Romani litterae, vt & *Geruasius Tilberienfis* aequalis huic aetati scriptor, fecisse hunc Imperatorem omnia, vt familiae suae adfereret ius succedendi hereditarium, ipsum autem promississe vicissim, habituros Germaniae Principes terras suas liberiori iure, transferendas ad posteros quoscumque, filios filiasque. Vnde post Fridericum Barbarossam diuisiones iterum coortae apud Saxones, Anhaltinos, Bauaros denique ac Brandenburgicos. Quo ignorato mirum non est, intricabiles inueniri difficultates: inprimis cum Friderici I. apud *Radeuicum* constitutio diuisionibus prorsus aduersetur. His dubiis liberare sese non poterat acutus ceteroquin *Hertius*. Putabat is diuisiones feudorum nunquam non fuisse in vsu. At gaudeo illustrem *Leibnitium* in eandem mecum coniecturam venisse, quam tribus tantum verbis in *praefatione* ad primum rerum Brunsvicensium *tomum* indicauit: nos copiosius illustrabimus. Etsi enim Henricus VI. veneno infidiisque Constantiae vxoris periit, eoque pactum illud hereditarium euauit; tamen Philippus Sueuus tum sibi, tum sociis principibus eius semper pactionis decreta in memoriam reuocauit; quod ex *Vespergenfi* apposite patet. Hic enim male habuisse Philippum adseuerat, Principes Germaniae *violatis iurandis* de electione noui Regis, ac minuenda Sueuorum potentia consilium iniisse. Quomodo vero iusiurandum dici posset neglectum, nisi ad pactum successionis hereditariae dicas respexisse. Verum *Geruasius Tilberienfis* in

Otiis

Otiis Imperialibus cap. XIX. p. 943. adhuc clarius ad Ottonem IV. Welphum: *Sane successibus felicitatis tue inuidit hostis antiquus & licet conuentione pridem cum Teutonia Principibus facta ab Henrico de successione imperii, per sanctissimum Papam Innocentium cassata: tum quia Principibus ius eligendi ademptum per hanc fuit; tum quia permatatio beneficiorum dammosa fieri posset. Facile vero est comprehensu, non potuisse Philippum, cum regni solium conseruare sibi Sueuisque satageret, repugnare arreptæ a Principibus licentiæ. Cumulauit is beneficia beneficiis, & quod imprimendum memoriæ, Brabantinis largissime permisit, vt illorum Principatus ad feminas deficientibus masculis iret. Hoc *Stockmanus* in libro, quem de *Iure deuolutionis* conscripsit, adnotauit, hoc ipsum diploma explicite corroborat. Philippo e vita discedente qui, quæso, Otto IV. auderet, commutare, quod erat coeptum? maxime, cum regnum nouum tot circumscriptum legibus acciperet? Fridericus II. autem Henrici VI. filius tantum abest, vt ea in re aliquid conuelleret, vt potius conuiuendo, & nouas largitiones faciendo posteritati suæ viam ad perpetuam successiorem pararet. In interregno sicuti omnia in peius ibant, ac principum statuumque commodo in melius; ita fieri non potuit, quin passim apud Germaniæ principes increbresceret consuetudo, vt etiam beneficia diuiderent sua, & pro filiorum numero, sæpe in portiones scinderent, variis succedendi modis excogitatis, de quibus nostrum non est disserere pluribus. Quibus bene perpensis perspicuum efficitur, decipi *D. Hertium*, quando attentioribus oculis diploma Austriacorum apud *Cuspinianum* iudicat contemplandum, vbi Leopoldus distributione facta, ad morem Principum prouocet. Et si enim verum est prouocasse, quia ab Henrici VI. ætate inualuit diuidendi*

mos; tamen minus recte sumit vir æstumatissimus, inualuisse ab omni tempore; inque eo ius feudale Teutonum Longobardorum moribus contraire. Vapulat fane: nec id litteræ probant Leopoldi, nec locus alter *Adelzreiteri*, quando de partitione terrarum ad Boio-Hollandos pertinentium verba facit: quandoquidem ea ætate consuetudo diuidendi iam fuit introducta, ac principibus ita solennis, vt existimarent, peregrinam ab illis adfectari consuetudinem, qui hæreditatem ex asse sibi conarentur adferere. Vnde nihil noui occurrit, quando Boiicæ Principes pari portione hæreditatem Ioannis Boio-Hollandi volebant cernere. Recte illi id iuris apud Germanos adferebant receptum. Solum quæstio superest, quando sit receptum? statimne cum feudorum in Germania ortu, an processu temporis, & vt nos credimus, ab Henrici VI. ætate? Consuetudinem sane nemo negat, Etiam Electoratus diuisi, tanta confusione inualescente, vt sæpe nesciretur, qui ius haberent eligendi, qui non? Quæ res Carolum IV. denique permouit vt in bulla aurea vetaret hanc Electoratum in partes sectionem: ne posthac tot libris aperirentur fenestræ, ac disputatio cum rogius regni insigni detrimento surgeret, quis pro genuino Imperatore sit habendus? In ceteris manlit mos, donec nonnulli Principes ipsi agnoscerent, quam sint diuisiones immodicæ rationibus suis contrariæ, atque augendæ potentix inimicæ. Cæsares vero propterea diuisiones terrarum non satagebant impedire, quia hac ratione auctoritatem suam stabilitum ibant, como Eridos inter Procures sparso, ac plerisque ad exiguum reductis. His præstructis sine negotio nunc soluitur quæstio, quæ alias magna ingenia exercuit, & in sectas scidit, præsumaturne primogenituræ ius, an indigeat probatione? *Cothmannus, Ludwellus, Ludolphus* alii præsumi statu-

tuunt: *Hertius* contra. Nos tempora censemus distinguenda. Olim enim nascendi ordo consideratus, nunc mos veterum institutis contrarius. Si quid video, est hic similis atque in notissima iuris civis quaestione disceptatio, praesumaturne permutatio, an emptio venditio, ubi partim res, partim pecunia datur pro re atque merce? Nonnulli permutationem adesse suspicantur, quia haec antiquior sit emptione, antiquior numo, qui necessario in emptione ac venditione desideratur. At vero, quemadmodum hic non quaeritur, quid sit antiquius, sed quid nunc praesumatur; ita cum de aetatis praerogativa sermo est, non disputatur, quid obtinuerit olim, sed quid nunc, ubi aliud in mores irrupit, sit credendum? Igitur in dubio cum *Hertio* facerem; sed longe alia causa & ratione subnixus. Putat enim is, divisionem feudorum legibus beneficiorum ab omni aetate congruere: nos cum *Ludol. pbo* contrarium sustinemus, sed in hoc iterum, pace excellentissimi Viri, dissentimus, quando non iuris Romani receptioni soli euenientem mutationem adscribimus. Dico soli, ne quis existimet, sperni a nobis penitus adlatam causam, vt nostrae difforem. Fecisse enim ius Romanum largior, vt magis ac magis diuidendi consuetudo eo firmaretur obtentu, quasi iniquum sit, primum genitum praecipere terras omnes, atque ab haereditate excludere natu minores: immo conuenire potius rationi rectae, vt in plures spargantur opes, & maiorum titulis praefulgeant omnes: in primis cum variis beneficiis, praediis, terris res suas locupletassent parentes, ac maius accessissent vota filiis natu sequioribus prouincias, principatus, imperia destinantium.

§. XLI.

Vt ut autem primum genitis olim ius succedendi in feudis vexilli tributum; non est tamen id, nisi rarissime

ex-

extensum ad feminas. Beneficia enim imperandi & militiæ causa donabantur: officia autem virilia sunt: bellum mares gerunt. Ergo masculinitas, ut ita loquar ab antiquo prævaluit semper. Non est necesse, ut probemus late. Fecit id *Ioannes Iacobus Chiffletius in Lotharingia masculina*, quem exscribunt fere omnes: quamvis reticeant nomen, & alienis plumis, quam suis superbire malint. Et fuit autem hoc olim adsertum verum, non tantum in feudis Germaniæ magnæ, verum etiam Transrhenanæ. Quotiescunque igitur feudum aliquod imperiale a femina legitur possessum, illico intelligendum, est id factum ex speciali Cæsaris gratia & præter ius commune imperii, sunt laudatissimi Chiffletii verba. At cum vero eiusmodi gratia, vel usus comparer, perperam quoque disputatur & argumentis e pera scholastica depromatis adfirmatur, feminas ad obediendum esse damnatas: peccare eandem contra præceptum quartum, si imperium sumant, impingere non minus in decori regulas, si in regno, atque in ecclesia loquantur: similitudinem maris & feminae in humanitate consistere, non in principatu. Nihil mirum esse, si male gubernet; siquidem non sit condita ad orbis dominium. Heliogabalum senatum feminarum instituire voluisse; sed illud non durasse institutum: Heliogabalum autem stolidi nomen tulisse in vrbe, ferre apud posteros. Neronem noluisse, ut Agrippina mater secum audiret legatos: distulisse auditionem in alium diem, atque obuiam iuisse propterea matri: hincque exclamare *Tacitum Annal. Lib. XIII. cap. V. Ita specie pietatis obuiam itum dedecori!* Talia, quando lego, fastidio obruor; incipit nauseare stomachus, irascor, & rursus tamen rideo. Adeo sunt misera doctorum quorundam ratiocinia: adeo fumis opletum synciput, ut iurares non homines, non doctores, sed picas, graculos, coruos

uos. Non est differendum, siue masculus interdum prudentior? Habemus mares stultos, habemus feminas stolidas: at plures tamen in veterum annalibus Reges ac principes deprehenduntur inepti, atque reginæ, principes, comites dominæque feminæ. In Gallia statim post Hugonem Capetum beneficia ad feminas transmissa, regni licet malo; cum ad externos ea ratione sint deuotæ prouinciæ sat magnæ, ad Reges potentes, obsequium excutientes, bella cientes. Vnde demum prohibitio, ne qua femina sine consensu Regis nuberet peregrino: quam Ludouico IX. tribuunt scriptores Gallici. Successionem autem nemo denegauit sequioris sexus hominibus. Inualuit mos in Burgundia, in Aquitania, Britannia, Neustria, seu Normannia, quid? quod Italia. Inuenimus in hac Beatricem, Mathildem lege salica viuentes: vt successiones in Neapolitano Siciliaque regno silentio inuoluam. Etiam Beatrix apud *Lambertum Schaffnaburgensem* matrimonia iure gentium libera pronuntiauit, cum fulminaret Henricus III. consanguineus initumque cum Godefrido Lotharingæ Duce matrimonium satageret impedire. Itum deinde in similes mores in Belgica, Hollandia, Seelandia, Frisia, Brabantia, Gelria, Limburgensi, Lucenburchensi, aliisque terris. Ipse Fridericus Barbarossa Austriae priuilegium dedit: Henricus VI. in vniuersum stabilire feminarum, deficientibus masculis, successionem cogitauit. Philippus etiam Sueuus Brabantinis aliquid libertatis, de qua supra, indulsit. Batua ad consuetudinem prouocarunt, cum Ada ad Hannonios Comitatum transferret. Hoc cum se ignorare simularet Albertus I. Auftriacus, & in Belgium descenderet, *uocibus adulantium persuasus*, armis coactus est recedere, narrante rem omnem Alberto Argentinensi. Wilhelmo IV. vero mortuo Margaretha

Comitis soror maior natu ad Bauaros hæreditarias terras traduxit: de quo *Henricus Rebdorfiensis Monachus ad a. 1347. In cuius locum successit prædicti soror tanquam proximior & Senior inter sorores, videlicet Reginam Angliæ & Comitissam vel Marchionissam Iuliacensem, iuniores, quam ea, nullum vero fratrem, propter quod ex consuetudine patriæ terram Hollandiæ & terras alias, sicut frater obtinuit.* Obserua Lector, hic natalium prærogatiuæ mentionem fieri, similiter atque apud *Ottonem Frisingensem ac Guntherum de successione in Burgundia, item in Comitatu Prouinciæ apud Mattheum Parisiensem, qui locus est sane memorabilis: Circa illa tempora, inquit ad a. ccccxlv. Comes Prouinciæ Reimundus ille illustris & celeberrimus: qui rota fortunali mirabiliter circumuolutus, stuporem vniuerso mundo de progenie sua formosa, & excellenti sexus femini inauditum omnibus seculis dereliquit; naturæ debita concessit ac persoluit. Qui in extremis verbis iuniori filie suæ comitatum suum prouinciæ pro testamento dereliquit. Quod cum Rex Francorum cognouit, misit quingentos milites electos, armis & omnibus necessariis communitos ad accipiendum seisinam prædicti Comitatus Prouinciæ, ratione primogenitæ filie Comitis Prouinciæ iam iam defuncti, quam sibi matrimonio copulauerat, ut prædictum est: casum reputans, & inane, & quasi iniuriosum illud dictum prædicti comitis Reymundi testamentum. Id largior, contraxisse sæpe Cæsares feminarum successioni pro re nata, pro odio in hos, pro amore in illos. Notum est, quid moliti sint Fridericus III & Maximilianus I. Egmundanis in Gelriam jus dubium facentibus: vtut Adolphus Nassouius Rex a. 1505. Rainaldo Comiti Gelriæ concessit, casu quo sine prole mascula ab hac luce migraret, vt filiarum ejus major natu succederet in Comitatu, & in aliis feudis ab imperio dependentibus. Eiusdem rei antehac Sigismundum*

dum periculum fecisse e litteris ab *Isaaco Pontano in Hist. Gelr.* p. 425. adlatis discitur. Hic enim obliqua sæpe ausus est vertere in plana, antiquumque imperii statum inani consilio præ oculis aliquando habuit: verum cum & Philippo Bono Burgundiæ Duci controversiam moveret, ne Hollandiæ feudum ob ius matris Margarethæ ad se traheret; audiuit ab eo feccialis, quæ non sperabat, fuisse rem memorante Pio II. in Commentariis: *Inde*, inquit, *mare gentis, Eraldum, quem feccialem possimus appellare, ad Philippum misit, qui Brabantiam, Hollandiam, Zelandiamque ab eo repeteret, neganti bellum indiceret.* In litteris, quas scripsit, Imperatorum se Romanorum Germanorum, Hunnorum, Bohemorum, & aliarum multarum gentium Regem ac Dominum appellauit, & magnifica facta maiorum inseruit. Philippus in aula splendide ornata, aurea innixus sella, multis proceribus circumfusus audito nuntio ita respondit: *Redi ad Casarem, atque hæc renuntiato, bellum mihi esse cum Franco rege, cuius Grancense oppidum obsideo, hostis meus sibi amicus est: ferat opem obsessis, non longum est iter, ibi pugnandi copiam facio.* Sin hoc recusat, dicit: *instare mihi duellum cum Carolo: ad sexagesimam diem singulare certamen, nisi fallit me hostis, inibimus: illo peracto, diem statuat Sigismundus, signa quocumque in loco voluerit pugnaturus conferam: bellum offert, bellum accipio. Non sum ego Imperator, neque mundi dominus: verum magni Caroli sanguis, quem verba terrere non possunt.* Atque his dictis auream vestem exuens Heraldò dedit. Deinde cum neque Francus subueniret obsessis, aut singularem ingredi pugnam auderet, neque Sigismundus præter querelas, & ampullosa verba quidquam attentaret, Grancenses in deditionem accepit, transfugas coniecit in vincula, milites alios nudo pede ignominie causa ad Carolum & Sigismundum reuerti iussit, atque in signum

recusati duelli trophæum erexit. Quod si dicas, non videri decens, nec dignum imperii maiestate, nec conueniens antiquis regnandi rationibus, vt feminæ obtineant principatus, prouincias, pagos, integrosque tractus, vt sedeant in tribunali, vt ius dicant, facile repono: definiendum esse primo, quid sit decens, ac dein, vtrum illa decencia, ordo, venustas sit plane immutabilis? Quis enim inuentam ea propter appellabit Galliam, quod ab imperiis & feudis non arceat feminas? Quis Burgundiam ac Belgicam, vbi pulciori sexui obueniunt terræ? Primum fallum eorum, qui contraeunt, in eo latet, quod nescio quem, succedendi in feudis modum sibi fingant rationi rectæ conuenientem, a quo nec fas sit recedere: cum tamen mos trium ille litterarum tyrannus atque arbitrium contrahentium, aut iubentium omne hic punctum ferant. *Mos est in Burgundia,* inquit *Frisingensis.* Cui non refragatur, primum morem feudorum fuisse militarem, ac muneribus regni publicis destinatum. Esto. Nunc cum non amplius compareant vasalli ipsimet, & præsentés stringant gladium, sed domi sæpe sedeant immoti, ac diuitias suas deglutiant ingloriosi, parum sane refert, virine teneant regantque prouincias, an feminæ? Sophia atque Amalia Hassis, Ioanna Brabantinis tam præfuerunt feliciter, quam viri principes longe clarissimi suis. Sec fac tantisper, eas nonnunquam illo vigore animi destitui. Destituntur etiam mares haud raro. Adfunt consiliarii, peragunt hi, quod sui est officii: quidquid sit, earum auspiciis fit. Prima autem destinatio nihil ad rem facit. Erant olim feuda ambulatoria, idque primo beneficiorum fini conueniens, cum spectaretur virtus, atque industria personæ, quæ ad heredes, vti sexus, vix transit. Et quis tamen contra hanc successionem feudalem tam inonuit alte? quis ad pristinum statum redigen-

digenda cenfet vniverfa? Quis nunc amplius ius dicit? Et finge, dicendum esse per fe & conuocandos status. Potest id quoque præstare femina vafalla. Inuenitur in casibus Monasterii S. Galli Cap. X. apud Goldastum Hadwida Burchardi II. Sueviæ Ducis vxor vidua imperii vicaria consilia agisse cum primoribus Alemanniæ. Inuenio etiam, in historia Delphinatus Valbornasæ, Beatricem Guidonis Andreæ relictam a cloccc xxxvii. seculentem in tribunali. Insulsus est, feminam non excludi a regno, & excludendam tamen necessario a feudo, quæ mariti opera, quæ consiliariorum atque aliorum studio effectui dare potest singula, ad quæ creditur obligata. Nec est, quod angaris animi ac crucieris immodice, quomodo terra marique præpotens mulier possit inuestiri? Inuestire significat in possessionem mittere, aut in possessione confirmare. An igitur femina potest esse in possessione? an potest in eam introduci, in illa stabiliri? Quod si de symbolo quæras, elige quod placet, elige quoque vexillum. Non est visum adeo absonum Britannis, vt Marlborugensis Ducis, magni animi herois, filia in memoriam victoriæ Hochstâdrentis offerrent Regi II. Idus Sextileis vexillum album tribus liliis aureis ornatum. Elige etiam gladium, sceptrum: osculentur istud feminæ, basient; basient inspectante populo, proceribus regni præsentibus, si necessitas comparendi non sit remissa. Ipsæ Abbatissæ in publicis imperii conuentibus suffragium olim ferebant, ac ferunt etiam nunc: bacillum, aut sceptrum Regis manu accipiebant. At nunc, quid disputamus incassum? aut verba in inane effundimus? Nemo non per procuratorem in possessionem beneficiorum suorum mittitur, aut in ea firmatur. Sæpe seruitia remittuntur, aut aliorum interuentu exhibentur. Sed prospicio, quid intra præcordia cogites. Præsumitur, tamen, inquis, feuda non ire ad feminas, cum ini-

initio sint destinata viris. At ego vero apage, respondeo, hanc præsumptionem nimis generalem. Non est verum, præsumi id semper. Potius videndum est, de qua provincia, de quo regno sermo sit. In Burgundia, in Belgio feudorum præsumuntur feminei sexus homines capaces. Cur? quia mos notissimus est. Etiam in Gallia præsumtio tua pro solis masculis exhibebitur. In Alemannia autem & Saxonia verum dices. Feuda ibi vt plurimum ad masculos transferuntur. Pauca in contrarium exempla occurrunt, &, si occurrant, intelligitur ab omnibus, quæ euenerit, quæ factum. Qui, quod nescitur, vrget, probet, qui factum in iudicium deducit, ostendat. Vt autem in Belgio, in Burgundia ad veterum monumenta confugas, aut nostros mores in exemplum proponas, tam est inficetum, quam si quis Iustiniani tempore ad Aborigines prouocasset, ad Olscos, Volscos, ad antiquas fabulas; aut ut clarius cognoscas, perinde mihi agere videris, ac si de moribus Halensium hodiernis differas, ad Hermunduros, Thuringos, veteres Saxones, Francos, Venedos adscendas atque ex antiquissima pharetra præsumtiones excutias, atque a me probationes exigas luculentas, nos non amplius viuere gentium illarum moribus. Est profecto exploratum omnibus, mutari tempora, ac nos in illis quoque aliam faciem induere, mores alios, aliam vitam infinitis causis interuenientibus. Plura non adfero; nec adiçio aliorum auctorum testimonia. Possem nominare veritatis consortes nonnullos: sed res est clara. Sapienti sat.

§. XLII.

Age; potius, ad similem fere controuersiam pedem moueamus, doctorum nugis haud parum obscuratam. Sæpe enim quæritur, vtrum præsumatur territorium allodiale, an feudale? Nos proposito contuenientius

tius nostro ita statum quæstionis formabimus, an terra, cui adhæret munus regni, iudiciorum potestas, cui annexuntur maiestatis iura in imperio Germanico, feudum vexilli potius, quam allodium videatur? Et hic autem, si doctores consulamus, in sylvam prospicimus variis obseptam sententiis. Unus adfirmat, alter negat, tertius mediam sententiam amplectitur, globo rationum, saepe ineptissimarum, suffulti ac confusi. Igitur nullo eorum nominato, nec cuiusquam argumentis expensis rem ipsam considerabimus; visuri deinceps, quid in transversum egerit homines haud raro studiosissimos. Et primum mihi postulo permitti, iura imperii non posse aliunde permanere, atque ab imperio. Imperium in Germania habuit Rex. Nam etiam quidam ad Taciti ævum ascendunt, & Arminios, Sigimeros, Malouendos, ut quorum terræ ab omni nexu liberæ fuerint, loquuntur; in hac tamen scena eos non existimo audiendos. Nos de regno Francorum, seu Germaniæ loquimur, ubi tot nationes ac pagi ad unam rempublicam traducti Rege sub uno coeperunt vivere. Præcipue autem ad Caroli M. ætatem iudicamus respiciendum, qui in omnibus Germaniæ provinciis Marchiones ac Comites constituit, ut ius dicerent in *mallis* publicis, & provincias defenderent ab hostium externorum iniuriis. Id *Eginhardus*, id scriptores æquales omnes memoriæ produnt, & in primis Monachus Sangallensis *cap. XIV.* cuius verba semper mihi notatu visa sunt digna: *Prouidentissimus*, inquit, *Carolus nulli Comitum, nisi qui in confinio vel termino barbarorum constituti erant, plus quam unum aliquando Comitatum concessit. Nulli Episcoporum abbatiam vel Ecclesias, ad ius regni pertinentes, nisi ex certissimis causis unquam permisit; cumque a consiliariis suis, siue a familiaribus interrogaretur, cur ita faceret respondit: cum illo fisco vel curte illa in abbatia*

riola

tiola vel ecclesia tam bonum vel meliorem vasallum, quam ille comes est, vel Episcopus, fidelem mihi acquirō, vel facio. Etsi autem probe scio, non durasse Caroli posteros, sed extinctis iis resolutam ciuitatis compagem in varias partes dilapsam; tamen nostrum durauit imperium, stetit regnum, stetit sub Arnulpho filio Carolomanni naturali, stetit sub Conrado & Henrico Aucupe. Et finge contra veterum annales, contra antiquissima testimonia ac rationes denique euidentissimas, sub Conrado & Henrico iniquissimam litem a parte Regum excitatam; finge, in libertatem adsertos populos omnes, vtut elegerunt Regem, nec vlla ratione ipsas potestatem circumscripserunt, quid nunc fiet de Ottonibus? Fac & finge amplius, eos in tyrannidem prolapsos, de illorum impotenti imperio cælum terramque querimoniis reple, adde exclamationum insignem cumulum, interrogationum magnam molem adiace, per seriem Imperatorum omnium lugubres sonos repete, forte id tibi proderit nequicquam. Ita est, ita fuit: lex licet dura, ita tamen scripta. Hanc subire omnes, volentes, inuiti, videntes, scientes, viui. Quidquid potestatis acceperunt, quidquid eminentioris iuris ratione terrarum, in eos collatum est, collatum est a Rege, vt pote nobilitatis ac potestatis summam principio ac capite. Et hic vero conferre vix potuit commode, nisi maneret nexus, aut plures surgere is vellet ciuitates, plures Respublicas, imperia plura nullo sibi vinculo obstricta. Est hæc illustris Cocceii ratio admodum stringens adlata in *Iurisprudencia publica*, repetita in peculiari *dissertatione de præsumptione qualitatis feudalis*. Id nemo in dubium vocat, inueniri in Germania allodia permulta. Sunt, qui catalogos edidere sat grandes: possunt illi variis augeri exemplis, possunt quoque emendari, sed nos impræsentiarum adiucimus nil quidquam.

Res

Res nota est in vulgus: ac, qui diffiteatur, est forte nullus, aut si sit, credo, illum eo prolapsurum audaciae, vt noctuas fuisse Athenis sit negaturus, atque in Tiberi piscet. Hoc disceptatur, an territorium cum superioritate praesumatur allodiale, an officium allodiale? At hic rogo te, ne mihi oggannias promiscue, rem naturaliter praesumi liberam, homines & ciues ordinarie non possidere feuda, sed allodia. Loquimur iam de muneribus ac territoriiis regni, de iuribus imperii summi, non de stillicidiis, vel pecoris ad aquam appulsu. Ea vero ad regnum ordinarie pertinent, ad Regem, qui regno praest, & totum populum ciuitatemque legibus congruenter gubernat. Ergo hoc casu regula tua locum fortietur nullum: vtut *Reinkingius* & doctorum vecors turba eam ingeminant, & priuata publicis, haec istis indignissima confusione miscent. Causam erroris doctissimus *Cocceius* detexit in *dissertatione* a nobis laudata *cap. X. tit. III. n. 15. seq.* Id permittam, allodia regni maiora possidentes dignationem Principum habuisse, ac Comitibus gressos aequales. Est nomen principis nomen ordinis. De munere sermo est, quod comitantur potestatis tituli, ac partes. Haec partes vnde? A Rege? audio. *ἐπιμέτορας*? largior interdum. *ἀμέτορας*? consensio. Sine vinculo? intercedo. Liberrime? obloquor. Quis enim non obloquatur, munera non munera, officia non officia, comitatus non comitatus adseuerantibus? sed dantur tamen, inquis, Comitatus allodiales, quos possessores nemini ferunt acceptos, sed tenent liberrime, sed fruuntur sine onere soluti. Bene, aio, si teneant ita. At semper recurret quaestio, an ita habeant potestatem & iura? *Mindelheimense* castrum, & quod ad illud pertinet, terrae spatium, quod latine appellamus tractum, in patrimonio fuit, regalia a Rege; & ita in bonis ceteris, quae copiose

piose ad hanc classem referuntur : nec est forte Principum, aut Comitum quisquam, qui talia a maioribus non sit nactus prædia, castra, terras aut comparauerit ipse. De districtu, vt loquebantur medii æui scriptores, dubium semper remanet maximum. Ipse Fridericus Barbarossa hunc sollicite ab allodiis apud *Radeuicum lib. II. cap. VII.* separat : *Qui allodium suum vendiderit, districtum & iurisdictionem Imperatoris vendere non præsumat, & si fecerit, non valeat.* Non est necesse, vt exponatur, quid sonet *districtus*, cum vox iurisdictionis satis arguat : quæ si non adesset, locum e diplomate Ortonis II. producerem, vbi circuitione eleganti id nominis describitur. Ex eo igitur factum, vt publicis litteris dicatur aliquando de allodio fieri hominum ; videlicet ratione *districtus*, seu summi, quod exercetur, iuris. Scio hæc nonnullis aliter intelligi, sed sat etiam cognosco, eos a veritate mille, & quod excedit, passibus abesse. Quod dissentientes maxime torquet, illud est, nullam in aliquibus terris cerni inuestituram, nullam ex consequenti feudi recognitionem, nullam terræ, vtpote quæ est allodialis, nullam iurium, quia nulli actus obseruantur inuestiturarum solennes. Et fateor, adferri comitatum exempla, vbi nulla inuestitura necessaria, ac iura imperii adsunt vniuersa, quæ alias habent vasalli superioritate pollentes. Sed non erit non fatendum vicissim, raro eius generis occurrere terras, adeoque præsumptioni in ceteris fenestram aperiri nullam : deinde dubium manere, an, quæ dicuntur ab auctoribus, sint veritati conformia, & an, si deficiat inuestitura, statim oriatur allodium mere tale ? Saltem *Itterus de Sainensibus* terris plus nihil potuit adfirmare, quam se a viro fide digno accepisse, eos iuribus imperii suo vti arbitrato, nec ab Imperatore & ab imperio recognoscere. Ego vero ex actis deprehendi, Saynensem comitatum, qua comitatum, esse vtique feudum : vtut accesserunt terræ

terræ allodiales nobiles permulta. Inde vero nequam consequitur, vt iura maiestatis, quæ exercent in illis, nulli subiaceant nexui. Scimus, per auersionem sæpe regalia in prædiis ac terris omnibus permitti: etsi figillatim non nominantur. Ita quæcunque habent Wurtembergici, Holfatiæ Duces, Orientalis Frisiæ Principes, Palatini, in vnum nouimus compacta corpus: quamuis nemo inficias eat ceteroquin, multa tali corpori inesse allodia, hoc est, terras salicas Baronibus, equitibus olim proprias: quod nuper Aurelianensis Princeps multis verbis magnoque conatu ad liquidum perduxit, Palatinis ipsis quadantenus non refragantibus. Ex quo merito inferitur, territoria feudalia vel ad se trahere sæpe allodia, vel hæc a regalibus manere quandoque distincta, vel, quod nuper placuit Viro illustri, regalibus, nisi perspicue appareat contrarium, inumbrari allodia, aut saltem cum istis arctissime coniungi. Quod autem inuestitura nonnunquam deficiat, quæ character videretur qualitatis feudalis, nil probat aliud, quam necessitatem accipiendi inuestituram solenniter esse & dici sublatam. At tum disputabitur, an talis libertas contra imperium possit præscribi, vel, si præscribatur, an desinat res esse feudalis. Postremum, ne quem in admirationem rapiat, aut nimis appareat *παράδοξον*, declarabo statim atque distinctius proponam. Neque vero quemquam censeo dubitaturum, præscriptionem tacitam duntaxat iuris translationem arguere. Quamobrem hoc casu is, qui antehac solenniter est inuestitus, & longissimo tempore amplius inuestituram non renouauit, fortassis tacite iudicabitur inuestitus, hoc est, talem censebitur libertatem præscripsisse, vt non sit necesse repetere ac renouare singulis actibus, quæ olim desiderabatur, inuestituram. Concedam etiam, liberari talem vasallum a seruitiis feudalibus

alisque operis præstandis, liberari item fidelitate speciali: vt vero plane liber fiat, nec amplius dependeat a Rege & imperio, repugnat: cum maneat imperii membrum, nec pecuharem constituat Rempublicam. Ostendam id Brabantia Ducatus exemplo. Hic sine dubio fuit feudum imperii: loquuntur hoc litteræ, testantur actus inuestituræ, ac nemo est, qui obloquatur. Iam quære, an, si patiatur Germania, Brabantia sit allodium? Diu est, cum inuestitura expressa cessat. Qui negat allodii qualitatem nobiscum consentit: qui affirmat, vrgeatur vterius, an illa dependeat ab imperatore & imperio? Si fateatur, habemus iterum, quod animo intendimus. Si contradicat, habebimus peculiarem Rempublicam, de qua nunc frustra disceptatur, sitne imperii feudum, an allodium? Itaque, qui cum omni suprematu præscribi posse ducatum, aut comitatum tuentur, bene caueant oportet, ne distinguenda misceant. Equidem non detrectabo, posse quem ab imperii corpore separari, atque in libertatem sese adferere: negabo autem constantissime, membrum imperii reddi non dependens: etsi expressè non amplius in possessione illius potestatis solenni ritu confirmetur. Vnde cum grano salis legendi sunt, qui præscribi posse potentatum defendunt. Fac enim tantisper, valere præscriptionem; tamen, vt dixi, nihil cæseri potest præscriptum, quam libertas ab obligatione accipiendi inuestituram solenniter: siquidem tota terra non credatur mutata in rempublicam nemini vlla ratione subiectam. Non recordor cuiquam hanc coniecturam in mentem venisse, sed est tamen illa rationi & iuris feudalis Germanici principiis quadantenus conformis; eoque non negligenda prorsus, nisi quidem repugnantia loqui malimus, quam ad hanc descendere distinctionem inuestituram inter expressam & tacitam. Generalia autem ita

con.

connecterem: Inuestitura est vel expressa, vel tacita. Expressa vel realis, vel verbalis, vel symbolica. Tacita, quæ ex patientia colligitur, & ubi nec realis inductio, nec verba, nec symbola interueniunt. Quod si dicas, potius hic nullam offendi inuestituram, non clarissimam, seu expressam, quod fatemur, non etiam tacitam, quia factum deficit, ex quo coniiciendo colligatur; tum regererem, non factum hic æquiparari factis, uti in aliis exemplis. Patitur Rex, ut teneat possessor principatum, aut comitatum. & iura imperii comparate summa: & hic vero se imperii membrum profiteretur, nec rationes sibi suas habere seorsum satagit. Romano more loquentes curamus scilicet, ut qui symbolicam traditionem referunt ad fictam. Sat est, clarissime apparere, quid fiat eueniatque. Ceterum monendus mihi est Lector, ne statim eiusmodi libertatem credat præscriptam, ubi inuestituræ petitionem omittunt ducatum ac comitatum possessores. Notum est, quid senserint status imperii, quando Maximilianum I. Philippum Mariæ Burgundicæ filium, Carolum V. Philippum II. sæpe sæpius compellarunt, ut officii sui memores terrarum Belgicarum intuitu sese vasallos imperii profiterentur. At qui vero libertatem ab hac obligatione omnimodam adepti sunt, aut sese adeptos crediderunt, ii, fateor, aliquando titulo *feudorum solis* nouo sunt delectati. Nam cum amplius ab Imperatore se non inuestiri scirent, & tamen territoria sua sita in imperii finibus ac modo succedendi in feudis recepto transferri cognoscerent, nouum excogitarunt commentum, nec ab homine, aut Rege, sed sole se tenere adfirmarunt. Vnde recte, meo iudicio, solis feuda non mera esse allodia monuit illustris Cocceius: quamuis ad ea proxime accedant; vnde facilis ad confusionem descensus, facilis ad errorem prolapsio. Quæ cum ita sint, merito repetimus,

mus, rarissime tale quid contingere. Quæ autem rarissime fiunt, non nisi ab ineptissimis præsumuntur semper, aut saltem vtplurimum. Vnum, quod ambigua reddere dicta possit, illud est: inuito non obrudi beneficium, & hoc nos facere, quando de inuestitura tacita tot verbis loquimur, quam libertatem adfectantes respuunt, nec Cæsaris beneficium aut expressum aut tacitum agnoscant, Sed nos vero cautius loqui, quam hos arbitramur. Nam si nihil cum imperio Germaniæ commercii volunt habere, desistemus quoque quærere, num illorum terræ allodia sint, aut feuda, ac disputabimus duntaxat, quo iure abalienari ab imperii Germanici corpore potuerint. At cum posteri non abnuant, sed iungi Germanis cupiant, vinculum, quæso, indicent aliud, & victas nos daturos manus pollicemur. Quod quamdiu non præstant, ænigmata pronuntiabunt, quæ nec nos intelligimus, nec ipsimet forte intelligent vnquam.

§. XLIII.

Enim vero in hoc argumentantur rectius, feuda vexilli continere dignitatem regalem. At num, præter vexilliferos, nemo illa dignitate fulgeat, disceptari vjdeo. Existimat *D. Hertius dissertat. de superioritate territoriali §. 85.* eum loquendi modum e Longobardia in Germaniam penetrasse, nec nostris conuenire rebus, doctoresque non nisi peregrina iactantes hanc formulam in oculos retulisse suos. Eadem post *Hertium* repetit *Itterus de F. I. p. 98. seq.* multisque verbis eandem impugnat doctrinam. Et non autem nego, habere illorum argumenta aliquid speciosi; cum præter Duces, Marchiones Comites in Italia nemo fuerit a Rege inuestitus, adeoque auctoritate & potestate regia cumulatus. Sed conciliari facile dissentientibus poterit *Hertius*, & in concordiam redigi cum ceteris *Itterus*. Est enim indubitatum

tum prorsus, nec olim in Germania, præter Principes ac Comites, bannoque pollentes regali in possessionem iuris sane eminentis a Rege fuisse traductos. Quod nunc ciuitatibus imperialibus non amplius per comites, scultetos, burggratios ius dicatur, quod etiam nobiles imperii tali potestate ornentur, aliunde est, & primis imperii rationibus difforme. Vnde vasallis solum maioribus potestate & regio imperio præditis regalem putem dignitatem antiquitus tributam. Ac nescio, annon eo pertineat, quod in I. F. Saxonico legitur art. XXI. *Es erhöhet nichts des Mannes Schild/ noch seinen Adel/ dann all ein FahnenLehn/ ob ihn das geltehen wird.* Nam etsi aliqui mordicus defendunt, non adharere dignitatem largitioni ducatus, marchionatus, comitatus; sed nobilitatis altioris *δύναμις* peculiari Regis indulgentiæ merito adtribui; non inuenietur tamen in veterum forte annalibus exemplum, vbi muneri regali sit detractus eius generis titulus. Immo obseruatur potius, eos, qui semel tali officio ac terris eidem coherentibus sunt ditati, seruasse elogium; quamlibet amiserint feuda. Saltem id exemplis Limburgenfis ac Zæringensis Ducum probatur, quæ alio loco adduximus. Nec dixeris, inde magis elucere, eos ratione personæ suæ ad id fastigii euectos. Est enim hoc vtique verum; quia, dum acceperunt feudum vexilli, etiam maiorem dignitatis gradum sunt adepti: litteras autem in hanc rem peculiare veteri forte æuo vix inuenies. Quod in transferium egit quosdam, hoc est. Legerunt non statim fieri nobilem, qui acquirit feudum nobile; ergo non statim dignitate pollere, concluderunt, regali, qui habet Ducatum: quasi cerdones emere vel acquirere possint ducatum, vel comitatum, vt acquirunt sæpe sæpius prædium equestre. Feudum vexilli duo complectitur terram, & officium. Hoc re-

regalem dignitatem omnino continet : quo dato non tam dabatur nobilitas, quam augebatur. Quis enim in plebeium hominem conferat eius amplitudinis munus ? Quare fixum manet, eminentem eo indicari dignitatem, hancque ex collatione & facto Regis tradentis tam clare elucere, quam e verbis atque litteris. Nunc vero ubi turbata omnia, ubi ciuitates sublime ius territorii adeptæ, ubi aliquibus equitibus nihil fere ad summum imperium deest, in suspensionem & dubium adducti sunt auctores, conueniatne his quoque tantæ dignitatis apex, tantæ auctoritatis prærogatiua. Et credidit *Hertius*, adferat *Itterus*. Nos non dissentimus; dummodo olim obtinuisse teneant diuersum, nec solis Longobardis eius generis stylum adsignent ac morem, quasi hi tantum summis regni officialibus regalem dignitatem tribuissent. Etiam apud Germanos hæc ratio loquendi inualuit. Quod autem a nonnullis adfertur, non affectaturas talem ciuitates titulum, aut dignitatem regalem, nihil est. Perinde enim eadem dici de comitibus ac baronibus possent. Regalis dignitas hic significat potestatem a Rege permissam, potestatem eminentem, potestatem cum iurisdictione summam, quæ sane regii imperii indubitus character. Eam autem soli milites habuere maiores, viri in ciuitate clarissimi, magnates. Nunc uti ciuici ordinis homines cingulo militari sunt donati, ac milites audiunt; ita vix repugnat, cum aliis, quam summis imperii administris, id etiam communicari nominis: saluis ceteroquin cuiuscunque iuribus, prærogatiuis, ac beneficiis personarum.

§. XLIV.

Vnum corollarii loco considerandum, an, si vellet *Cæsar*, ut feudorum suorum renouationem per se, non alium peterent, inuestituramque reciperent imperii proceres,

ceres, hi obligarentur sese sistere coram? Et putat *Attorius* de *F. I.* locis allegatis, ea potissimum ratione commotus, quod non sit ingenui patriæ ciuis absque iusta causâ obniti: nec esse, quod quis acceptet opima, & ingrato postmodum animo dedignetur agnoscere, a quo sit ditatus. Valde enim vereor, vt is appellari possit ingratus, qui per interpositam personam legatumque omnia facit, quæ ab eius generis vasallo iure summo possunt exigi. Deinde magis adhuc ambiguum est, an Reges, qui libero principum arbitrio eliguntur, tantumque potestatis accipiunt, quantum illi volunt, disserere multa de diuitiis habeant, quibus nunc resurgent regni optimates. Potius hi ad obseruantiam prouocabunt, Cæsaremque monebunt, vt verbis officiosis, more maiorum, contentus sibi per interpositum mandatarium confirmet, quod hereditario iure tenent, nec copiam cogitandi faciat, ad altiora eum adspirare, ac plus sibi, quam antecessores, tribuere. Sat est, si legatum solenni mandato instructum mittant, qui petat, qui etiam accipiat inuestituram: hoc enim recte vrget Imperator, hoc Ferdinandus III. fecit, hoc Leopoldus repetiit, referente laudato *Schwederò Dissert. de clausul. inuest. feud. thes. XV.* ne sine vllis solennibus fere tale negotium transigatur, nec dominus supremus alios, quam ministros suos, oculis vsurpet: quanquam, nonnullorum Principum iussu, agentes sæpe feudorum inuestituram experunt, quam post stato ritu accipiunt ablegati, vti diserte tradit *Vffenbachius* in appendice ad tractatum de *Iudicio Auilico*. Augustius si quid postulare non desisteret Imperator, nullum mihi dubium hæret, quin non tantum non sint facturi status, quod præter spem & expectationem petit; verum etiam in capitulatione aliquando modum sint determinaturi Electores principes. Et inde vero credo ap.

Q

apparere, quid de opinione *Itteri* aliorumque, qui eius decreta tventur, sit sentiendum, nempe, posse hodiernum solennem per vexilla inaugurandi ritum in usum reuocari; dependere id, quidquid est, a Cæsarium arbitrio. Hoc non disputo, liberum esse Cæsari, si quem nouo beneficio indulgenter donet, præscribere quoque accipiendi legem conditionemque. Ita princeps Lambergius in propinqua parte singulari gratiæ putauit, quando ad nouam dignitatem euecto inuictissimus Imperator Iosephus necessitatem comparendi coram & per se remisit, & præterea Baronem Ißenburgium cum Heunischio ac Schleheimio admisit, vt in genua procumbentes capulum feudalis ensis, Domini loco, exoscularentur. At prorsus nego, licere nunc Imperatori, inuitis Principibus, qui a maioribus suis hereditario iure lege firmato territoria consequuntur, diem dicere, vt sub dio iterum inuestiantur vexillis. Si consentiunt, salua res est. At loquuntur quidam auctores earatione, vt arbitrio Imperatoris penitus tribuant, velint hunc modum introducere de nouo, an seruare receptum? Scimus, quid Rudolphi Habsburgici contigerit ætate, qui Aquisgrani statim post inaugurationem quosdam principum initiare & inuestire sacra cruce voluit. Obiecerunt Episcopi, sceptrum non esse ad manus: multisque argumentis & suasionibus opus fuit, donec in sententiam Imperatoris irent, & ab more recepto quadantenus resisterent. At nunc vero, vbi personalis præsentia est remissa, neque hæc, repugnantibus summis imperii proceribus, in usum reuocari potest, non video, qua ratione alterum onus, nempe inuestitura sub dio pro imperio imponi summis iterum regni vasallis queat? Vestitura vexilli vero præsentiam vasallorum ponit: nec enim memini legatos absentium tanta vnquam pompa esse dignitati suæ inauguratos. Vnde haud temere conieci, gladii symbolum inualuisse,

se,

se, cum non amplius per se, sed mandatarios comparent vasalli. Non puro, me declinaturum a scopo, si dicam, rem se habere perinde, atque apparituram in comitiis. Sicut enim cogi hodie non possunt imperii status, vt ipsimet migrent ad locum imperialis conuentus, quia eorum libertati id relictum est: etsi absentiam suam multis verbis iisque officiosis excusant, Cæsare præsentia sua comitia magnificentiora reddente, ita nullo amplius vinculo, obtenta libertate, constringi vasallos, vt ab Imperatore solio infidente sueta olim cærimonia accipiant feuda sua: vt taceam absorum perquam videri, reuocare veteres in vsum cærimonias, veteres iussionum ac citationum formulas, cum totius reipublicæ immutatio euenierit. Notimus potius, ne citandi quidem vocabulum arrisisse imperii principibus: de quo consulendus est *Herdii*, seu *Heidenreichii* liber, quem *Grund-Zesse des Reichs* præscripsit. Quomodo autem tota cærimonia hodie incipiat, finiaturque tum industrius *Hertius* dissert. de *Superioritate territoriali*, §. LXVII. perspicue expressit, cuius reensionem studio non repetimus, tum *Stryckius* nostras in *appendice* ad Examen iuris feudalis, *Itterus*, *Schwæderus*, *Meierus* aliique viri clarissimi copiose præstiterunt. Plura iam non suppeditamus: etsi forte poteramus. Excreuit diatriba præter opinionem: aucta est variis obseruationibus, vt sit, quando res suscipitur cum cura, & mentis oculi ad varias relationes, ac, quæ inde proueniunt, nouas veritates conuertuntur. Igitur hic figimus pedem, promittimusque, vbi Deus largiatur vires, totius publici iuris *obsequium*. Saltem iam calamus manu tenemus, ac primas lineas ducimus. Adspiret supremum Numen cæptis, efficiatque, vt ne a veritate declinamus vsquam.

F I N I S.

EMENDANDA.

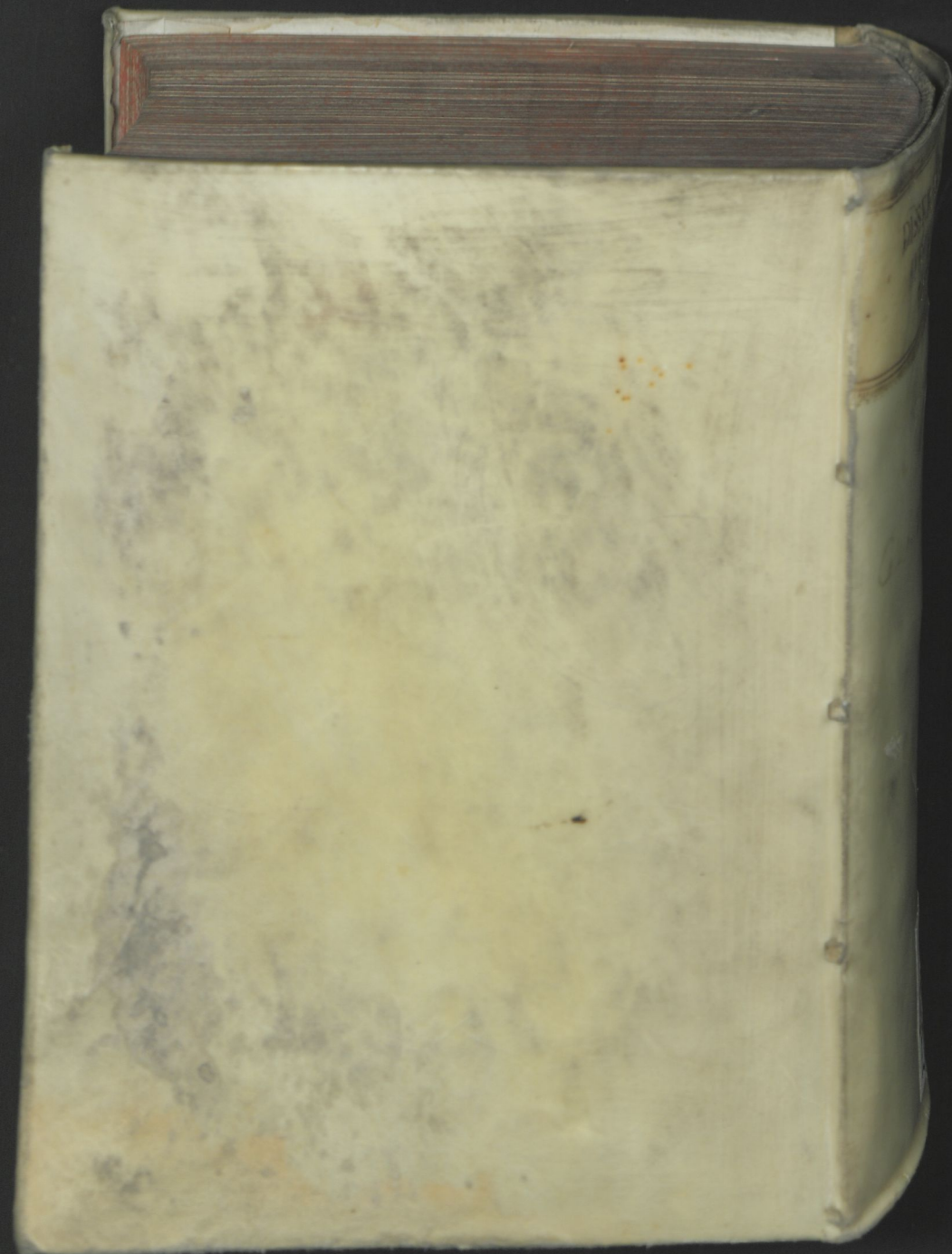
- pag 2. l. 10. lege *Iugurthino*.
P. 2. l. 14. lege *cap. XIII*.
P. 21. l. 31. lege *a* pro *cum*.
P. 22. l. 31. lege *Bohemia*.
P. 39. l. 26. lege *iudicibus*.
P. 44. lege *Iuliacensis*.
P. 53. lege *emungerentur* pro *emungantur*.
P. 55. l. 23. lege *nomina aut tituli*.
P. 71. l. 29. lege *nudo* pro *udo*.
P. 95. l. 9. lege *Cæsaris*.
P. 104. lege *depromptis*.
P. 108. l. 2. lege *inglorii* pro *ingloriosi*.
P. 158. l. 7. lege *agnoscunt* pro *agnoscant*.

X 258 3164

AB. 153 108

1

Von

16

DIATRIBA
EX IVRE FEVDALI
ET PVBLICO
DE
FEVDIS VEXILLI

vulgo
Fahn = Lehn

QVAM
AVSPICIIS RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINI CAROLI
PRINCIPIS BORVSSIAE MARCHIONIS BRANDENBVRGICI
RELIQVA

P R A E S I D E
NICOLAO HIERON. GVNDLINGIO

I. V. D. SACRI TRIBVNALIS QVOD EST IN DVCATV MAGDEBVRGICO CONSILIARIO
REGIO IVRIS NATVRAE AC GENTIVM ITEMQVE ELOQVENTIAE ATQVE
ANTIQVITATVM PROFESSORE PVBL. ORDINARIO

IN FRIDERICIANAE
AVDITORIO MAIORI

DIE X. APRILIS cl b CCXV.
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISIONI SVBMITTIT

GEORGIVS GODOFREDVS *Bönigke*
HALENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
PROSTAT IN OFFICINA RENGERIANA.

(xvi.)